

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

II) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 8.

ÅREN

1891—1895.

VERMLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Under den tidrymd, denna berättelse omfattar, hafva Vermlands läns gränser och *areal*, som i förra femårsberättelsen uppgafs utgöra 166·523 gamla qvadratmil, deraf 152·727 qvadratmil land, icke undergått någon förändring.

Den *judiciela indelningen* å landet är oförändrad, hvadan länets landsbygd fortfarande är delad i 7 domsagor; och länets städer, Karlstad, Kristinehamn och Filipstad, stå likaledes under egen jurisdiktion.

Ut i länets *administrativa indelning* har ingen förändring under perioden inträffat, utan är detsamma fortfarande fördeladt i 7 fögderier och 19 länsmandsdistrikt.

I *ecklesiastikt hänseende* tillhör länet Karlstads stift samt är fördeladt i 9 prostier.

De *oregelbundenheter* i länets *administrativa, judiciela, ecklesiastika och kommunala indelningar*, som under qvinnevannet undanröjts, äro följande:

Genom nådiga brefvet den 15 mars 1890 hafva hemmanet Solbacken och lägenheterna Kraftfallet och Sägaretorp blifvit såväl i kyrkligt och kommunalt som i administrativt och judicielt afseende från och med 1891 års ingång öfverflyttade, Sol-

backen från Varnums socken, Ölme och Väse härads länsmandsdistrikt, Östersysslets fögderi och domsaga till Kristinehamns stad samt Kraftfallet och Sägaretorp från Kristinehamns stad till Varnums socken, Ölme och Väse härads länsmandsdistrikt, Östersysslets fögderi och domsaga.

Kronoskattehemmanen Bräten n:r 1, Sund eller Vik n:r 1, Humletorp n:r 1 och Knutserud n:r 1, hvartdera $\frac{1}{4}$ mantal, samt Råbäck n:r 1 om $\frac{1}{8}$ mantal hafva jemlikt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 28 april 1893 från och med 1894 års ingång såväl i kyrkligt och kommunalt som i administrativt och judicielt hänseende öfverflyttats från Öfre Ulleruds socken, Kils härads länsmandsdistrikt, Mellansysslets fögderi och domsaga till Östra Enterviks socken och pastorat, Fryksdals härads Nedre tingslags Östra länsmandsdistrikt, Fryksdals fögderi och domsaga, dock att de öfverflyttade hemmanens väghållning skulle förblifva orubbad, till dess förändring af annan anledning kunde ifrågakomma, samt att dåvarande kyrkoherde och kyrkobetjening i Öfre Ulleruds församling skulle bibehållas vid sina inkomster från hemmanen.

Utskogen Laggåsen, hvars bebyggare förut med hänseende till folkundervisningen hänförs till Ekshärads församling, har genom

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-45.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
2. Invånare.....	4.
Tab. A. Folkmängden i fögderier och städer åren 1890 och 1895...	4.
Tab. B. Antal fångar uti Karlstads länsfängelse åren 1891-1895....	6.
3. Näringar.....	7.
Tab. C. Skörden i Vermlands län åren 1891-1895.....	9.
Tab. D. Arealens fördelning i Vermlands län.....	11.
Tab. E. De allmänna skogarnes ytvidd vid slutet af år 1895.....	12.
Tab. F. Tallens och granens medeltillväxt under olika årtionden...	14.
Tab. G. Tallens och granens medelgroflek vid olika tidpunkter af deras tillväxt.....	15.
Tab. H. Å de allmänna skogarne afverkadt virke åren 1891-1895, i kubikmeter.....	18.
Tab. I. Från allmänna skogar influtna skogsmedel åren 1891-1895	18.
Tab. K. Uddeholms aktiebolags hela afverkning å egna skogar i Vermlands län åren 1891-1895.....	18.
Tab. L. Uddeholms aktiebolags sågtimmerafverkning å egna skogar åren 1891-1895.....	19.
Tab. M. Uddeholms aktiebolags köptimmer åren 1891-1895.....	19.
Tab. N. Uddeholms aktiebolags kolningar.....	19.
Tab. O. Antal försågade timmerstockar vid sågarne inom Vermlands län åren 1891-1895.....	20.
Tab. P. Träcellulosa- och trämassfabriker inom Vermlands län åren 1891-1895.....	21.
Tab. Q. Flottning i några vermländska vattendrag åren 1891-1895..	22.
Tab. R. Bergshandteringen i Vermlands län åren 1891-1895.....	23.
Tab. S. Försvarade utmål i Vermlands län åren 1892-1895.....	24.
Tab. T. Jernmalmsuppföringen i Vermlands län åren 1891-1895.	25.
Tab. U. Tackjernstillverkningen i Vermlands län åren 1891-1895...	26.
Tab. V. Gjutgods framställt efter tackjerns omsmältning i Vermlands län åren 1891-1895.....	27.
Tab. X. Tillverkningen af smältstycken och götmetall i Vermlands län åren 1891-1895.....	27.
Tab. Y. Stångjernstillverkningen i Vermlands län åren 1891-1895..	28.
Tab. Z. Jern- och stålmanufakturstillverkningen i Vermlands län åren 1891-1895.....	29.
Tab. Å. Den tillverkade jern- och stålmanufacturens beskaffenhet..	29.
Tab. Ä. Vid bergs- och brukshandteringen i Vermlands län använda arbetare åren 1891-1895.....	30.
4. Kommunikationsanstalter och varuutbyten.....	31.
Tab. Ö. Jernvägstrafik åren 1891-1895.....	33.
Tab. Aa. Venerns seglationsfonds inkomster och utgifter åren 1891- 1895.....	34.
Tab. Ab. Till Karlstad från utrikes ort införda hufvudsakliga varor åren 1891-1895.....	35.

	Sid.
Tab. Ac. Trafik och inkomster vid Karlstads hamn åren 1891-1895..	36.
Tab. Ad. Trafik och inkomster vid Kristinehamns hamn åren 1891-1895.....	36.
Tab. Ae. Försäljning af brännvin och andra spirituösa drycker i Vermlands län femårsperioden 1890-95.....	36.
5. Kameralförhållanden.....	37.
6. Politi.....	38.
Tab. Af. Folkhögskolans och landtmannaskolans vid Molkom inkomster åren 1891-1895.....	42.
Tabellbilagor	46-61.
Tab. 1. Folkmängden i Vermlands län åren 1891-1895.....	46.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Vermlands län åren 1891-1895.....	47.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Vermlands län år 1895.....	48.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Vermlands län år 1895.....	49.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Vermlands län år 1895.....	49.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande magters undersåtar, i Vermlands län år 1895.....	53.
Tab. 7. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Vermlands län år 1895.....	56.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

II) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 8.

ÅREN

1891—1895.

VERMLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Under den tidrymd, denna berättelse omfattar, hafva Vermlands läns gränser och *areal*, som i förra femårsberättelsen uppgafs utgöra 166·523 gamla qvadratmil, deraf 152·727 qvadratmil land, icke undergått någon förändring.

Den *judiciela indelningen* å landet är oförändrad, hvadan länets landsbygd fortfarande är delad i 7 domsagor; och länets städer, Karlstad, Kristinehamn och Filipstad, stå likaledes under egen jurisdiktion.

Ut i länets *administrativa indelning* har ingen förändring under perioden inträffat, utan är detsamma fortfarande fördeladt i 7 fögderier och 19 länsmandsdistrikt.

I *ecklesiastiskt hänseende* tillhör länet Karlstads stift samt är fördeladt i 9 prostier.

De *oregelbundenheter* i länets *administrativa, judiciela, ecklesiastiska och kommunala indelningar*, som under qvinnevannet undanröjts, äro följande:

Genom nådiga brefvet den 15 mars 1890 hafva hemmanet Solbacken och lägenheterna Kraftfallet och Sågaretorp blifvit såväl i kyrkligt och kommunalt som i administrativt och judicielt afseende från och med 1891 års ingång öfverflyttade, Sol-

backen från Varnums socken, Ölme och Väse härads länsmandsdistrikt, Östersysslets fögderi och domsaga till Kristinehamns stad samt Kraftfallet och Sågaretorp från Kristinehamns stad till Varnums socken, Ölme och Väse härads länsmandsdistrikt, Östersysslets fögderi och domsaga.

Kronoskattehemmanen Bräten n:r 1, Sund eller Vik n:r 1, Humletorp n:r 1 och Knutserud n:r 1, hvartdera $\frac{1}{4}$ mantal, samt Råbäck n:r 1 om $\frac{1}{8}$ mantal hafva jemlikt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 28 april 1893 från och med 1894 års ingång såväl i kyrkligt och kommunalt som i administrativt och judicielt hänseende öfverflyttats från Öfre Ulleruds socken, Kils härads länsmandsdistrikt, Mellansysslets fögderi och domsaga till Östra Enterviks socken och pastorat, Fryksdals härads Nedre tingslags Östra länsmandsdistrikt, Fryksdals fögderi och domsaga, dock att de öfverflyttade hemmanens väghållning skulle förblifva orubbad, till dess förändring af annan anledning kunde ifrågakomma, samt att dåvarande kyrkoherde och kyrkobetjening i Öfre Ulleruds församling skulle bibehållas vid sina inkomster från hemmanen.

Utskogen Laggåsen, hvars bebyggare förut med hänseende till folkundervisningen hänförs till Ekshärads församling, har genom

nådiga brevet den 4 december 1891 förklarats skola från början af år 1893 upptagas såsom tillhörande Gustaf Adolfs församling.

Lägenheterna Bosjön n:r 1 och Springsjön n:r 1 hafva i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 1 augusti 1895 blifvit i ecklesiastikt, kommunalt, administrativt och judicielt hänseende med nästlidna års utgång öfverflyttade från Sunnemo socken, Elfdals härads Nedre tingslags länsmansdistrikt, Elfdals fögderi samt Elfdals och Nyeds domsaga till Fernebo socken, Filipstads landsförsamling, Fernebo härads länsmansdistrikt, Östersysslets fögderi och domsaga.

Den af Eders Kungl. Maj:ts redan den 13 april 1883 beslutade delningen af Ekshärads pastorat i två dylika med inrättande af en komministratur i Ekshärads socken har ännu icke blifvit verkställd, af skäl att boställen åt kyrkoherden i Norra Råda och komministern i Ekshärad af församlingarne ännu icke blifvit anskaffade.

Såsom icke ringa olägenhet i administrativt afseende kvarstår den oregelbundenheten, att vissa hemman i Nysunds socken höra till Edsbergs härad af Örebro län och andra åter till Visnums härad af Vermlands län.

Länet har vid val af riksdagsman under perioden varit representeradt af 8 ledamöter i Första kammaren och 10 ledamöter i den Andra. Inom samtliga valkretsar till Andra kammaren är det omedelbara valsättet genomfördt.

Justeringsdistrikten äro 2, omfattande det ena Karlstads och Grums härad, Kils härad med undantag af Ransätters socken, Näs, Gillbergs och Nordmarks härad, Eda, Köla, Ny, Arvika och Elgå socknar af Jösse härad samt Väse, Ölme och Visnums härad jemte städerna Karlstad och Kristinehamn; och det andra Fernebo, Nyeds och Elfdals härad samt återstoden af Jösse härad och staden Filipstad.

I fråga om bergshandlingen tillhör länet Vestra bergmästaredistriktet, som derjemte omfattar Elfsborgs samt Göteborgs och Bohus län. Bergmästaren har fortfarande sin station i Filipstad.

Landtmäteristaten inom länet utgöres af 1 förste landtmätare, 5 kommissionslandtmätare och 3 vice kommissionslandtmätare.

Sedan jemlikt Kungl. Generaltullstyrelsens kungörelse den 7 november 1895 tullkammare öppnats i Falun den 1 december sistnämnda år, hafva de förut till Karlstads tullkammare hörande tullstationerna Grundforsen och Flötningen i Dalarne öfverflyttats till Falu tullkammaredistrikt.

Vermland, som i fråga om de allmänna skogarnes förvaltning förut varit deladt i 4 revir, består numera endast af 3, i det att Fryksdals revir, som utgjorts af Öfre och Nedre Fryksdals härad, Kils härad samt Brunskogs, Mangskogs och Boda socknar af Jösse härad, blifvit med stöd af Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref till Domänstyrelsen angående ny reglering af skogsstaten m. m. den 29 november 1889 och efter det jägmästaren i reviret vunnit transport samt den 1 september 1891 afflyttat till Gripsholms revir, indraget och dess område så fördeladt, att Öfre och Nedre Fryksdals samt Kils härad tillagts Karlstads och ofvannämnda tre socknar af Jösse härad Arvika revir.

Beträffande provinsialläkaredistriktens indelning har ingen förändring under perioden egt rum; men extra provinsialläkaredistrikt hafva år 1892 inrättats dels i Molkom, med område af Nyeds och Elfsbacka socknar, tillhörande Filipstads provinsial-

läkaredistrikt, samt Öfre och Nedre Ulleruds socknar af Karlstads provinsialläkaredistrikt, och dels i Skönnerud (Jernskogs distrikt), med område af Jernskogs, Skillingemarks och Östervallskogs socknar, tillhörande Silbodals, samt Köla socken af Arvika provinsialläkaredistrikt. Bidrag af statsmedel till aflönande af extra provinsialläkare utgår endast till Jernskogs distrikt till belopp af 1,000 kronor.

Veterinärdistriktens indelning är oförändrad.

De i förra femårsberättelsen oförmälda apotek och medicamentsförråd äro fortfarande i verksamhet. Nya medicamentsförråd hafva inrättats år 1893 i Molkom, lydande under apoteket i Karlstad, och år 1894 i Skönnerud under apoteket i Årjeng.

Af Ekonomiska Kartverkets kartor hafva under perioden utkommit Nordmarks härad, Fryksdals härads Öfre och Nedre tingslag samt Elfdals härads Öfre och Nedre tingslag, hvadan nu för hela länet återstår endast kartan öfver Fernebo härad.

Med afseende å länets naturbeskaffenhet får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till hvad derom blifvit i femårsberättelsen för perioden 1881—1885 meddeladt.

Temperaturförhållandena förete icke några anmärkningsvärda siffror. Ingendera af qvinqvenniets vintrar har medfört strängare köld än vanligt.

Af länets trenne städer har Karlstad, hvars första privilegii-bref daterar sig från den 5 mars 1584, under nu ifrågavarande period haft en jemn och lugn utveckling med en betydande folk-tillökning, hvilket framgår deraf, att, då stegringen af folkmängden under åren 1886—1890 endast uppgick till 599 personer, antalet invånare under sistförflutna fem år ökats med icke mindre än 1,298, så att den mantalsskrifna befolkningen vid 1895 års slut utgjorde 9,890 personer.

Den i förra berättelsen omnämnda, i Karlstad då nybildade brand- och poliskåren har under den nu lyktade femårsperioden förmått att på ett särdeles tillfredsställande sätt fylla de anspråk och förhoppningar, som varit fästade vid densamma. Emot det framlagda förslaget att i vissa afseenden sammanslå brand- och poliskåren gjordes väl från flere håll kraftiga erinringar, dervid särskildt framhölls, att kvalifikationerna för brandsoldater och polismän vore olika och att de betingelser, som man fordrade för de senare, icke alltid vore att finna hos de förra, hvarför man antog, att polisväsendet skulle komma att lida af samman-slagningen. Erfarenheten har emellertid under den gångna tiden visat, att brandsoldaterna, hvilka undervisas i polisförfattningar och i öfrigt om deras åliggande i tjensten, mycket väl och vida bättre än de extra poliskonstaplar, som förut varit anstälde i polisens tjenst, fyllt sin uppgift, och det har tillika ådagalagts, att den i kasern förlagda, med dagliga öfningar under militärbefäl sysselsatta brandkåren vunnit en raskhet och färdighet, som flere gånger räddat staden från ödeläggande eldsvådor.

Då nu ett stort antal af landets städer skyndat sig att ordna sitt brandsläcknings- och polisväsende efter den förebild, Karlstad gifvit, torde det icke sakna sitt värde att i kort sammanfattning här angifva några, ur brandchefens senaste berättelse till brandstyrelsen hemtade upplysningar angående brandväsendets och polisbevakningens inom Karlstad kombinerade system.

Den fasta brandkåren, som uppsattes den 1 november 1891, består af brandchef, vice brandchef, sergeant, korporal, vice korporal och 15 man. Dessutom hafva varit anstälde 4 reservbrandsoldater, hvilka vid förfall för någon af manskapet genast träd i

stället enligt faststeld tjänstgöringsplan. Försäkringsbolagen Skandias, Sveas samt Städernas allmänna brandstodsbolags reseinspektörer hafva vid flere tillfällen besökt brandstationen och inspekterat kåren. Under åren 1892—1894 har brandkåren varit alarmerad 69 gånger, deraf 7 gånger för eldsvådor, 6 gånger för tillbud till eldsvåda, 16 gånger för kontakter, 37 gånger för soteld samt 3 gånger genom falskt alarm af okynne.

Aflöningen per år utgör: för brandchefen 1,500 kronor, 1½ månads semester samt bostad af fem rum och kök i brandstationen; för vice brandchefen 300 kronor i lön samt 200 kronor för brandtelegrafens skötsel och vård; för sergeanten 1,200 kronor i lön, 150 kronor i beklädnadshjelp samt bostad af två rum och kök i brandstationen. Månadsaflöningen för manskapet utgör: för korpralen 35 kronor, för vice korpralen 25 kronor och för öfrigt 20 kronor jemte fria skatter, kost och beklädnad med undantag af småpersedlar. Genom kontrakt är hvarje karl förbunden att genom brandchefens försorg af sin kontanta aflöning för hvarje månad i Karlstads sparbank insätta minst 5 kronor, så länge han i kåren kvarstår. Reservbrandsoldat åtnjuter en årlig städja af 40 kronor samt har, då han varit inkallad till tjänstgöring, uppburit den kontanta aflöningen jemte portionspriset i kontant. Manskapet utspisas från eget kök i brandstationen och är för närvarande portionspriset 82 öre per man och dag. Egen kokerska med 150 kronors årlig lön är anstald. Hvar och en af manskapet är å stadens bekostnad olycksfallsförsäkrad för 1,000 kronor.

För hvarje månad har program för tjänstgöringstider varit upprättadt, hvilket noggrant upptagit tider för tjänstgöring inom brandstationen och på vaktkontoret, för patrullering, för permission, för stadsarbete samt för gymnastik. Genom dessa tydliga program hafva alla slitningar och tvister, som befarades skulle uppstå inom en kombinerad brand- och poliskår, undvikits. Med få undantag hafva endast f. d. militärer anvärfvats. Hvad den kombinerade brand- och polistjänstgöringen beträffar, har det visat sig, att utvaldt f. d. manskap vid regementen är mera uthålligt och lämpligt än andra yrkesmän, hvilka användts i landsortsstäder, der brandkåren endast haft att syssla med eldsläckningsväsendet, dervid man för att förebygga de med sysslöshet förenade olägenheter grundat organisationen på passiv, ständig vakthållning i förening med vissa handtverkerier. De mera dugliga handtverkarna äro vanligen ej hågade att binda sig på detta sätt, hvilken omständighet naturligtvis i hög grad försvårar värfningen. Ej heller äro alltid handtverkare i besittning af de egenskaper, som böra utmärka brandsoldaten, såsom hurtighet, raskhet och vighet. Innan rekryt approberats, har han underkastats en månads profjtjänstgöring, under hvilken tid han tenterats i brandinstruktionen af brandchefen samt i polisinstruktionen af stadssergeanten. Manskapets medelålder har varit 25:s år. Två hästar stå numera uteslutande till brandkårens tjänst. Hästar afsedda till brandtjänst behöfva otvifvelaktigt annan träning, än hvad af draghästar fordras, på samma gång som hästar, hvilka måhända hela dagen gått i släparbete, icke kunna vid en möjligen inträffande eldsvåda så ansträngas, som vid dylikt tillfälle är nödvändigt.

För fasta brandkårens behof har ny materiel anskaffats, bestående hufvudsakligast af en vaktredskapskårra med full utrustning, och dessutom har en i allmänna kårens ego förut befintlig sug- och tryckspruta med tvenne utlopp apterats till red-

skapsvagn. Alla vattenlednings slangar äro försedda med »Billmans ögonblickskopplingar», som visat sig särdeles hållbara och ändamålsenliga. I räkenskaperna är eldsläckningsmaterielen bokförd till 37,052 kr. 12 öre och kaserninventarier bokförda till 4,358 kr. 99 öre.

Brandtelegraf, ringledning och direkt från brand- och polisstationen utgående telefonledningar uppsattes år 1891. För alarmering finnas inom staden 15 elektriska brandskåp, alla placerade utomhus och åtkomliga för hvar och en. I hvarje gård finnes anslag om brandskåpens placering. Värdet af förenämnda telegraf- och ringledningar jemte dithörande apparater är bokförd till 4,145 kr. 56 öre.

Brandkårens reserv, som alarmeras direkt från vaktkontoret, består af 1 befälhafvare, 5 ordningsmän samt 45 man, alla anstälde vid Karlstads mekaniska verkstad och flertalet boende i samma byggnad. Af dessa äro 3 ordningsmän och 29 man afsedde för klargöring och servering af ängsprutan samt öfrige 2 ordningsmän och 16 man tilldelade tvenne vattenlednings slangkärror med full utrustning. Reserven har i medeltal öfvats omkring 9 gånger hvarje år, dervid eldställe fingerats, så att de eldfarligaste och svårtillgängligaste trakterna af staden blifvit genomgångna. För verkliga eldsvådor har reserven under åren 1892—1894 alarmerats 6 gånger. Aflöningen är 1 krona per man och gång, då öfningen icke utsträcker öfver två timmar. Vid eldsvåda erhåller hvarje reservkarl 50 öre i timmen.

Allmänna manskapet eller den stora reserv, som vid utomordentliga eldsvådetillfällen påkallas medelst klämtning, har haft mönstring och öfning en gång om året. Allmänna brandkårens hjelp har ännu ej behöft anlitas vid någon eldsvåda. Inrullerade voro vid 1894 års slut 1,014 man och 29 hästar, indelade på 4 hufvudafdelningar, men såväl numerären som redskapen hafva numera betydligt reducerats.

För sjelfva brandstationen, som är förhyrd af enskild person, betalas en årlig hyressumma af 1,500 kronor.

Sammanlagda årliga kostnaden för brand- och polisväsendet i Karlstad, som före fasta kårens införande utgjorde 27,513 kr. 17 öre, har efter fasta kårens införande uppgått till 25,100 kronor, hvilket utvisar en minskning i omkostnaderna, sedan stadens brand- och polisväsen blifvit ordnadt, med 2,413 kr. 17 öre.

Kristinehamn, som erhållit sina ursprungliga privilegier den 29 oktober 1642, har under nu ifrågavarande period till sin folk-mängd ökat med 354 personer, i följd hvaraf den mantalsskrifna befolkningen vid 1895 års slut utgjorde 6,232.

Natten till den 1 maj 1893 uppstod i denna stad en större eldsvåda, hvarigenom omkring 50 gårdar i södra stadsdelen nedbrändes eller väsentligen skadades. Sedan nödig befunnen utvidgning af gator skett och några gårdar utlagts till allmänna platser, har emellertid byggnadsverksamheten så fortskridit, att endast 8 gårdar af de brandskadade ännu äro helt och hållet obebygda. Tvånget att inom stadsplanen bygga efter byggnadsstadgans föreskrifter har föranlett en stor del af stadens arbetarebefolkning att bygga utom stadsplanen och i allmänhet så långt derutom, att plan icke rimligen kan öfver det nya byggnadsområdet utläggas. Så hafva utom Kristinehamns stadsplan under perioden bygts 80 boningshus, men inom densamma endast 33, hvilka senare dock äro väsentligt större och mera värdefulla än de förra.

Filipstad, som erhöill sina privilegier den 6 april 1611 och dervid tilldelades donationsjord, utgörande 6 hela hemman eller 24 bergskronatorp, har i följd af invånarnes derom år 1701 gjorda framställning fått till skatte köpa sina egor, hvarå skatteköpbrief i följd häraf blifvit den 23 november 1757 utfärdade. Stadens mantalsskrifna folk mängd har under nu ifrågavarande period minskats med 18 personer. Den för Filipstad viktigaste angelägenheten under samma tidrymd är otvifvelaktigt stadens fullmäktiges beslut att anlägga *vatten- och afloppsledning*, hvilka arbeten, beräknade att medtaga en kostnad af 130,000 kronor, under år 1895 togo sin början.

Å stadens östra kyrkogård, som icke obetydligt utvidgats och till hvilken utefter sjön Daglösens strand anlagts en ny, synnerligen vacker väg, har till minne af den vidt frejdade *John Ericsson* upprests ett storartadt *grafmonument*, i hvilket hans stoft numera hvilat.

Af länets köpingar intager *Arvika* ett mera framstående rum. Sedan förberedande aftal med egarne till $\frac{1}{4}$ mantal Solberga i Arvika socken träffats om denna fastighets försäljning till Kungl. Maj:t och Kronan för en köpings eller stads anläggande, utfärdades den 27 februari 1811 nådigt bref om denna köpings auläggande. Den sedermera för 2,666 riksdaler 32 skillingar banko sålunda inköpta fastigheten om 58 tunnland 10 kappland och beräknad att gifva utrymme för nära 100 större och mindre gårdstomter, erhöill i jordeboken särskildt nummer med rubrik: Solberga nr 2, $\frac{1}{4}$ mantal krono under enskild disposition. Till Eders Kungl. Maj:t ingifven planritning för köpingens bebyggande blef den 27 november 1811 i nåder fastställd.

Med undantag af nådiga föreskriften den 23 december 1812 om, att köpingen eller »staden», som den äfven benämndes, skulle erhålla namnet Oskars-Stad, hvilket sedan genom nådigt bref den 26 juni 1822 ändrades till Arvika, synas inga vidare påbud hafva för köpingen utfärdats förr än år 1826, då genom nådigt

bref den 14 februari föreskrefs, att i köpingen skulle finnas en ordningsman, hvilken under åtnjutande af samma hägn som statens tjenstemän, skulle ej mindre vaka öfver, att lag och författningar i köpingen efterleddes, än äfven handhafva dess ekonomien.

Efter vederbörande myndigheters hörande och sedan köpingens invånare framställt alternativa förslag, dervid jemväl anhållits om stadsrättigheter, utfärdades nådiga brefvet den 29 augusti 1843, hvarigenom för köpingen fastställdes berättigande att uppbära vissa afgifter, nämligen *tomtören*, *burskapsavgifter*, *näringsavgifter* och *platspenningar*. Tillika fastställdes ett reglemente för köpingen, i hvilket, i enlighet med nådiga brefvet 1811, föreskrefs, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande egde att efter köpingens hörande upplåta tomter till bebyggande emot *tomtören*, såsom nyss finnes nämndt. Kort derefter fastställdes för köpingen brand- och byggnadsordningar äfvensom något senare hamnordning. Efter det nya kommunallagarne tillkommit, föreskrefs genom nådigt bref den 5 december 1862, att förordningen om kommunalstyrelse å landet skulle i tillämpliga delar gälla för Arvika köping, som fortfarande skulle utgöra en kommun för sig, hvarefter Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, på nådigt uppdrag, utfärdade kommunalstadgar för köpingen den 24 maj 1866.

Med köpingen, som sedermera genom inköp af dels åtskilliga jordarealer inom hemmanet Solberga, dels ock den under säteriet Vik hörande rätt betydande lägenheten Hövik sökt förbereda en *utvidgning af sitt område*, har den å sistnämnda lägenhet belägna stadsdelen »Ången», för hvilken stadsplan redan år 1880 fastställdes, blifvit genom nådiga brefvet den 5 december 1895 i kommunalt hänseende införlifvad, hvarjemte underdånig ansöknings om kommunens ytterligare utvidgning sistnämnda år blifvit till Eders Kungl. Maj:t ingifven. Köpingen, som allt jemt varit stadd i stark utveckling, räknade vid 1895 års slut ett invånareantal af 2,397 personer.

2. Invånare.

Länets *folk mängd*, som vid slutet af år 1890 enligt mantalslängderna utgjorde 253,608, uppgick enligt samma uppgifter vid 1895 års utgång, på sätt **tabell 1** utvisar, till 252,898 och har således under femårsperioden minskats med 710.

Ofvanberörda tabell 1 redogör visserligen för folk mängden i dess helhet särskildt för landet och särskildt för städerna, men då det kan vara af intresse att jemväl fögderivis erhålla kännedom om folk mängdsförhållandena, får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande härmed, i likhet med hvad i föregående berättelser, egt rum, i vidstående *tabell A* lemna en jämförelse efter mantalslängderna öfver folk mängden i hvarje fögderi och stad vid slutet af förra och nu ifrågavarande period.

Vid jämförelse mellan folk mängden å landsbygden vid nästföregående och innevarande periods slut finner man, dels att, då denna folk mängd vid 1890 års slut utgjorde 235,929 personer, densamma vid 1895 års utgång uppgick till endast 233,585 samt följaktligen minskats med 2,344, och dels att, under det folk mängden i Mellansysslets, Nordmarks, Jösse och Elfdals fögderier under nu ifrågavarande period ökats med tillhopa 1,264 invånare, folk mängden i Östersysslets, Södersysslets och Fryksdals

Tab. A. Folk mängden i fögderier och städer åren 1890 och 1895.

	Vid slutet af år		Tillväxt under perioden.	Minskning under perioden.
	1890.	1895.		
<i>Å landsbygden:</i>				
Östersysslets fögderi	48,047	46,566	—	1,481
Mellansysslets »	36,376	36,750	374	—
Södersysslets »	29,948	28,986	—	962
Nordmarks »	22,488	22,725	242	—
Jösse »	32,198	32,334	136	—
Elfdals »	28,817	29,329	512	—
Fryksdals »	38,060	36,895	—	1,165
<i>I städerna:</i>				
Karlstad	8,592	9,890	1,298	—
Kristinehamn	5,878	6,232	354	—
Filipstad	3,209	3,191	—	18
Summa	253,608	252,898	2,916	3,626
Alltså minskning utöfver tillväxt .	—	—	—	710

fögderier under samma tidrymd minskats med sammanlagdt 3,608.

Anledningen till folkminskningen på landsbygden har uppenbarligen sin grund uti emigrationen, hvilken, jemförd med antalet födde och döde, visar följande siffror:

År	Emigranter till				Födde.	Döde.	Nati- vitets- öfver- skott.
	Nord- amerika.	Norge.	Andra utrikes orter.	Summa.			
1891 . . .	2,550	405	33	2,988	6,379	3,682	2,697
1892 . . .	3,523	326	71	3,920	6,170	4,309	1,861
1893 . . .	2,953	280	17	3,250	6,169	3,549	2,620
1894 . . .	587	369	37	993	6,119	3,619	2,500
1895 . . .	1,027	347	20	1,394	6,140	3,890	2,250
Summa	10,640	1,727	178	12,545	30,977	19,049	11,928

Då utvandringen i allmänhet står i samband med den större eller mindre tillgången på arbete i hemlandet, torde böra anmärkas, att rikliga tillfällen till erhållande af arbete i allmänhet varit inom länet rådande. Den arbetande klassen söker emellertid företrädesvis sin utkomst vid de talrika industriella anläggningarna, der ackordsarbete erhålles och dagpenningen vanligen är högre än den, jordbrukaren kan betala; och detta åter gör, att klagan icke sällan förspörjes öfver svårighet för jordbrukaren att vid behof få arbetshjelp.

Bemärkelsevärdt är, att, under det emigrationen, särskildt från Nordmarks och Jösse härad, under de två senaste åren något aftagit, utvandringen till Norge icke oväsentligt ökats, synnerligast bland den yngre allmogen. Den oro i lynnet, som utmärker befolkningen i dessa trakter, torde vara hufvudsakligaste anledningen till deras emigrationslust och, då Norge gränsar intill båda dessa härad, ligger närmast till hands för dem, som önska i främmande land söka sin lycka, att der pröfva den. I Nordmarks härad är för öfrigt mer än annorstädes inom länet jordegendomen delad på mindre lotter, hvilkas hufvudsakliga värde oftast bestått i skogen, och så länge tillgång på skog funnits, hafva de små »sjelfegarne» med hjelp af tillfällig arbetsförtjenst i skogskörslor och timmerflottning å andra orter stått sig jemförelsevis godt, men sedan skogen mera allmänt afverkats, hafva hemmansegarne svårt att finna sin utkomst allenast af det obetydliga jordbruket. Då härtill kommer, att större industri förekommer sparsamt inom Nordmarks härad och att ingen landtbruksegendom af betydighet der finnes, har följden, såsom ofvan nämnts, blifvit, att söner och döttrar till mindre bemedlade jordbrukare sökt sig utkomst å andra orter och företrädesvis i Norge.

De mindre arbetarnes och den lösa arbetarebefolkningens i såväl Fryksdalen som Elfdalen böjelse och behof att å andra orter söka arbetsförtjenst, såsom vid skogskörslor, flottningsarbeten, sågverksrörelse och byggnadsarbeten, i hvilka arbetsgrenar särskildt »fryksdalingen» är mycket förfaren och eftersökt, har jemväl under denna period gjort sig gällande. De flesta af dessa orters arbetssökande vända sig vanligen till Norrland och återkomma till hembygden dels på våren efter slutad skogsdrift

och dels på hösten, men icke få kvarstanna och bosätta sig å de orter, der de fått arbete.

Helsestillståndet har under den gängna perioden i allmänhet varit godt och några epidemier af vidsträcktare utbredning hafva icke förekommit. Skarlakansfeber och difteri hafva visserligen tidtals uppträdt temligen allmänt i skilda trakter af länet, men dock endast skördat spridda offer. Influensan, som jemväl varit under en och annan vinter rätt mycket spridd öfver länet, har dock endast undantagsvis medfört dödlig utgång. Beträffande hithörande statistiska uppgifter i öfrigt får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till Kungl. Medicinalstyrelsens i ämnet årligen afgifna berättelser.

Den liflighet inom det religiösa området, som berättelserna för de senaste qvinqueennierna haft att omförmäla, har under nu ifrågakvarande period fortfarit, ehuru näppeligen i så hög grad som tillföre. Denna lifaktighet, hvilken under de senaste 20 å 25 åren varit skarpt framträdande hos en stor del af befolkningen och som redan synes hafva nått sin höjdpunkt, har en afgjordt separatistisk karakter, i det att s. k. frikyrkliga föreningar bildats, hvilkas medlemmar sällan eller aldrig besöka kyrkorna, utan i stället de af dem uppförda bönhusen. Sådana finnas numera inom nästan hvarje socken, inom flere församlingar till och med till ett antal af två å tre stycken. Genom det centrala läget, den lätta samfärdseln och den religiöst anlagda befolkningens rörlighet, har alltsedan de andliga rörelsernas början i vårt land i synnerhet södra och mellersta delen af Fryksdalen varit ett tacksamt fält för tidens mångskiftande religiösa läromeningar. Så hade redan tidigt Evangeliska Fosterlandsstiftelsen vunnit icke få anhängare, som här och der lyckats bibehålla sig i smärre grupper, hvilka numera kännetecknas af växande tillgifvenhet mot kyrklig bekännelse och ordning. Fler-talet bland de af de andliga rörelserna påverkade utgöres dock numera jemväl i Fryksdalen af de s. k. separatisterna, som organiserat sig till större eller mindre biförsamlingar, hvilka sjelfva omhändertagit nådemedelsförvaltningen. Beaktansvärdt är, att ytterst få andra denominationer vunnit inträde i Fryksdalen, endast en smärre grupp baptister i Vestra och Östra Emtervik samt några få metodister på gränsen mot Elfdalen. För öfrigt har ett märkbart lugn inträdt efter de förra stormiga tiderna, separatismen synes hafva förlorat sin första tjuningskraft, den inbördes tvedräkten mellan de skilda läromeningarnes bekännare är numera sällsynt och rättvisligen må erkännas, att sansad gudsfuktan och god kristlig sed finnas mångenstädes inom de läger, som i yttre måtto i ett och annat afseende ännu skilja sig från kyrkan.

Hvad särskildt staden Karlstad beträffar, visar de frikyrkliga församlingarnes medlemsantal snarare ett tillbakagående än en ökning. Enligt från magistraten inkomna upplysningar hafva evangeliskt luterska missionsföreningens, metodist-episkopalförsamlingens och baptistförsamlingens medlemmar till antalet utgjort:

År	Missions- föreningen.	Metodist- förs.	Baptist- förs.
År 1891	649	136	167
» 1892	641	152	165
» 1893	632	145	155
» 1894	612	180	156
» 1895	627	180	186

Med undantag af frälsningsarmén, som förhvir lokal, hafva de andra friförsamlingarne i Karlstad egna fastigheter, taxerade, missionsförsamlingens till 29,600 kronor, metodist-episkopalförsamlingens till 8,200 kronor och baptistförsamlingens till 14,500 kronor.

I samband härmed torde böra anmärkas, att under den gångna perioden långt flere *borgerliga äktenskap* än under nästföregående period blifvit inför kronofogdarne i länet afslutade. Så har inför kronofogden i Östersysslets fögderi afslutats 27 dylika äktenskap mot 9 under åren 1886—1890, inför kronofogden i Mellansysslets fögderi 29 mot 19, och inför kronofogden i Fryksdals fögderi 4 mot 2.

Frälsningsarmén, som under förra perioden med mycket buller och larmande musik började sin verksamhet i länet samt till en början tilldrog sig en viss uppmärksamhet, har icke lyckats öka antalet af sina anhängare, utan synas dess framgångar i Vermland hafva varit jemförelsevis ringa.

Beträffande den bofasta befolkningens *sedliga tillstånd* gifva nästan alla till Länsstyrelsen inkomna rapporter vid handen, att detsamma är stadigt i en, om än långsamt, fortgående förbättring, allt i den mån lönkrögeri och dryckenskap aftaga. Synnerliga förtjenster om nykterhetens befrämjande hafva ovedersägligen de föreningar, som under namn af *goodtemplarloger* numera finnas inom hvarje trakt af länet.

Gröfre brott äro bland den bofasta befolkningen allt mera sällsynta och af de statistiska redogörelserna framgår, att förbrytelser, på grund hvaraf häktning egt rum, hufvudsakligast bestått i tjufnad, hemfridsbrott och våldsbrott.

Lönkrögeriet är, såsom redan förut finnes antydt, i aftagande; och såväl kronobetjeningen som kommunalnämnderna synas biträda hvarandra i beifrandet af förseelser mot författningarne om försäljning af sprit samt vin och malt-drycker.

Hela antalet sakfælde för öfverträdelse af förordningarne angående försäljning dels af bränvin samt dels af vin, öl och kaffe m. m. inom Vermlands län framgår af följande siffror:

	Försäljning af bränvin.	Försäljning af vin m. m.
År 1891	31	33
› 1892	46	39
› 1893	34	32
› 1894	31	25
› 1895	46	36

Antalet för *fylleri sakfælde* på 10,000 invånare har utgjort:

	Länet.	Riket.
År 1891	15	53
› 1892	21	57
› 1893	19	52
› 1894	18	54
› 1895	21	58

Vidstående *tabell B* utvisar antalet af de under femårsperioden å härvarande länsfängelse förvarade *fångar*.

Beträffande allmogens *födoämnen* äro dessa starkare och bättre än förra tidens. Förbrukningen af kaffe och tobak är ungefär enahanda som under förra perioden.

Någon egentlig *folkdräkt* finnes numera knappast inom länet och allmogens helgdagsdräkt skiljer sig föga eller icke alls från de af s. k. ståndspersoner använda kläder.

Byggnadssättet har ytterligare förbättrats, så att allmogens numera snygga och omsorgsfullt uppförda bostäder gifva intryck af rådande välmåga. De i finnsocknarne förr brukliga rökstugorna hafva så godt som försvunnit och användas, om de på ett eller annat ställe finnas kvar, icke längre för sitt ändamål.

Läslusten bland befolkningen är numera ganska utvecklad. Tidningar finnas öfverallt i hemmen och ersätta i viss mån sockenbiblioteken, hvilka föga anlitas. Folkets bildningsgrad höjer sig för öfrigt såsom en naturlig följd af den undervisning, folkskolan lemnar.

I afseende å *folklynnnet* finnes icke någon förändring från föregående period att anmärka. Såsom bevis på vermländingens fridsamma väsen förtjenar framhållas, att *tvistemålens* antal under perioden likasom tillförene varit proportionsvis lägre för länet än för riket i dess helhet. Enligt nedanstående tabell uppgick nämligen antalet instämnda tvistemål för hvarje 10,000-tal invånare till följande:

	På landsbygden.		I städerna.	
	Länet.	Riket.	Länet.	Riket.
År 1891	22	26	119	131
› 1892	23	26	150	138
› 1893	19	27	149	136
› 1894	19	27	106	119

Någon anslutning till de socialistiska lärorna har icke spärats och någon organiserad strejk har icke bland länets arbetare förekommit. Såsom ett utmärkande drag för tidsandan framstår väl *rörelsen bland arbetarebefolkningen*, som jemväl inom Vermlands län visat sig särskildt inom städerna leda till organiserade fackföreningar, men dessa synas endast hafva till syfte att förbättra arbetarnes ekonomiska välstånd.

Under femårsperioden hafva följande *skytteföreningar* upphört med sin verksamhet, nämligen: Millesviks, Visnums, Gillberga, Stafnäs och Öfre Ulleruds äfvensom Jernskogs skarpskytte-

Tab. B. Antal fångar uti Karlstads länsfängelse åren 1891—1895.

	För undergående af						Lösdrifvare.	På fri fot ställda ranskningsfångar samt transportfångar. Barn, som biföljt sine föräldrar.	Summa i fängelset förvarade.		
	straffarbete.		fängelsestraff på grund af bötesförvandlingsbeslut.		af domstol ädömdt enkelt fängelse.						
	M.	Q.	M.	Q.	M.	Q.					
År 1891	43	5	116	10	22	1	58	16	5	15	291
› 1892	38	10	174	11	16	1	68	22	8	13	351
› 1893	22	11	157	14	15	5	101	22	6	15	378
› 1894	21	6	208	11	17	8	119	22	13	12	437
› 1895	48	3	186	7	17	4	118	16	7	23	429

förening. Deremot hafva under denna tid tillkommit och nybildats följande skyttegillen: Bogens, Boda, Edsvalla, Ekshärads, Dalby, Frykeruds, Gustafsors, Kils, Kroppa, Liljedals, Mangskogs, Råms, Silleruds och Sunne, hvarjemte Hagfors skyttegille återupptagit sin verksamhet. För sistnämnda 14 skytteföreningar har dels Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande och dels Centralstyrelsen för Sveriges frivilliga skytteföreningar fastställt stadgar.

Följande statsanslag hafva för periodens samtliga fem år till länets skarpskytteföreningar och skyttegillen utgått, nämligen: till ammunition, premier m. m. 11,237 kronor 50 öre, till läustäffingar 8,300 kronor, eller tillhoppa 19,537 kronor 50 öre.

Beträffande *den ekonomiska ställningen* i allmänhet inom länet, kan denna sägas hafva i synnerhet mot slutet af perioden icke oväsentligt förbättrats. Konjunkturerna för de stora industrierna, trävaru- och jernverksrörelsen, fingo dock ett uppsving först under år 1895; men till åstadkommande af ett jämförelsevis lyckligt resultat hafva jemväl åtskilliga andra omständigheter bidragit, såsom den större omsorg, som numera egnas landtbruket, och det sjelfförtroende, som vunnits efter förra periodens hårda år.

3. Näringar.

A) **Jordbruk och boskapsskötsel.** Det vermländska jordbruket, hvilket lemnar sysselsättning och uppehälle åt större delen af provinsens invånare, kan fortfarande betraktas såsom länets hufvudnäring; men ehuru åkerjorden i förhållande till folk-mängden ej är liten, synes dock, med hänsyn till fördelningen af densamma, stora olikheter inom länets skilda delar råda.

Man kan svärligen inom hela vårt land träffa en provins, som röjer så stora olikheter i afseende å klimat och jordmån som Vermland. Under det att uti dess södra eller sydöstra delar, såsom Visnums, Ölme och Väse härads samt Vermlandsnäs, såväl jordarter som klimat ej kunna sägas väsentligen afvika från angränsande län, röja sig uti norra och östra delarne märkbara olikheter, betingade af ofördelaktigare vilkor för jordbrukets framgång och sättet för dess skötsel. Följden häraf blir, att de för jordbruket bättre lottade delarne af provinsen få afyttra sina landtmannaprodukter till bergslagen och utåt liggande delar, der skogs- och brukshandteringen är af större betydhet.

I stort sedt, är Vermlands jordbruk med sin i allmänhet mindre fruktbara jordmån, dess kalkfattigdom och de med ekonomin förenade dryga husbyggnaderna -- hvilket särskildt under den konjunktur, som nu ifrågavarande femårsperiod omfattar, gifvit anledning till betydligt prisfall å jordvärdena -- svårt att så handhafva, att det kan gifva ett gynnsamt ekonomiskt resultat.

Man har derföre mest vinlagt sig om de äldre stora åkerviddernas skötsel genom afdikning, täckdikning, lämpligare cirkulationsanordningar med öfvergång till utvidgade vallägningar, öfvergådnings, tillförsel af kalk samt inskränkning af hafreodlingen till mindre områden och färre, efter hvarandra följande skördar deraf. Detta likasom användandet af rikligare tillförsel af extra gödningsämnen har stegrat den naturliga gödselproduktionen och dermed skördarne såväl af gräs som af säd till gagn för ekonomin i sin helhet.

Lagsökningarnes antal, som i städerna är obetydligt och exempelvis för Karlstad uppgick för periodens fem år till sammanlagt 278, emot 355 under nästföregående period, har jemväl för landet minskats, till bevis hvarpå Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anser sig böra återropa nedanstående redogörelse öfver afgjorda lagsökningssmål, i hvilka betalningsskyldighet ålagts:

År.	Antal mål.	Antal personer, ålagda betalning.	Ådömdt belopp. Kronor.
1891	397	514	168,074.47
1892	373	467	160,090.42
1893	368	447	249,254.20
1894	294	339	189,951.38
1895	282	336	164,479.25

Hypoteksföreningens lagsökningar, som år 1886 uppgingo till 77 och år 1890 utgjorde endast 53, hafva år 1895 ytterligare nedgått till 46.

Länets hushållningssällskap egnar synnerlig omvårdnad åt jordbrukets utveckling och förkofran på alla områden, som tillhöra dess verksamhet, och sträfvat att med disponibla tillgångar möta sådana behof, som varaktigt kunna gagna jordbrukets intressen. Beskaffenheten af denna verksamhet samt dermed sammanhängande frågor torde måhända bäst belysas af *sällskapets utgiftsstat*, hvilken för år 1895 finnes på följande sätt uppgjord:

	Kronor.
Aflöningar och hyra	2,950.00
Anslog till hushållsgillena	500.00
Landbruksingenjörens verksamhet	2,000.00
Landtmannaskolan i Molkom	1,000.00
Kemiska anstalten i Molkom	600.00
Frökontrollanstalten i Molkom	400.00
Utsädesföreningen i Svalöf	500.00
Jordbruksstatistiken	250.00
Statspremiering af hästar	2,500.00
Länspremiering af beskällare	1,365.69
Betäckningsfrisedlar åt stokreatur	600.00
Inköp af hingstar från Norge	3,000.00
Vermlands trafvaesällskap	300.00
Undervisning i hofbeslag	700.00
Kreatursförsäljningars ordnande	600.00
Premiering af nötkreatur	7,500.00
Inköp af afvelstjurar	3,000.00
Ladugårdsskötarens utbildande och belönande	900.00
Länsmejeristens lön och resekostnader	3,500.00
Smörutställning och smörpremier	600.00
Ostatutställning i Stockholm	300.00
Räntor och omkostnader för tjuvföreningar	500.00
Trädgårdsskötselns befrämjande	3,000.00
Fiskeriaäringens befrämjande	2,000.00

	Kronor.
Utbildning af mejerinnor	800 00
Bidrag till länskalendern	500 00
Resekostnader för förvaltningsutskottet	500 00
Biskötselns befrämjande	300 00
Skogsingeniörsverksamheten	250 00
Skogsodlingens befrämjande	375 00
Husslöjdens befrämjande	2,666 67
Afskrifning å inventarier, inköp af böcker	725 00
Tryckning af arbetet »Vermlands fiskevatten»	1,800 00
Utställningsbyggnaden	860 00
Länsutställningen 1895	9,000 00
Länskarta öfver Vermland	1,500 00
Mosskulturföreningen	300 00
Tryck-, annons-, revisions- och ressekostnader, postafgifter, skrifter, materialier, ved m. m. samt efterbevilningar	3,500 00
	Summa 61,642 36
Uti årets utgiftsstat ingår dessutom bidrag af staten, landstinget samt Klarefvens flottningsförening till åtskilliga här ofvan omnämnda ändamål med tillhopa	7,758 33
	Summa 69,400 69

Då Hushållningssällskapets stat år 1890 uppgick till 38,335 kronor, har under år 1895 — oberäknadt nyssnämnda belopp 7,758 kr. 33 öre — 23,307 kr. 36 öre derutöver kunnat anslås för de viktiga och utvecklande ändamål, som sammanfalla med sällskapets verksamhet, utvisande, att hvarje näringsgren, som har samband med landthushållningen, med sällskapets beskydd omhuldas.

Till dessa utgifter lemna bränvinsförsäljningsafgifterna största anparten inkomstmedel, uppgående för år 1895 till 38,500 kronor; återstoden är fylld genom föregående års behållning med 16,500 kronor, behållna räntor, ledamotsafgifter m. m.

Större *sjösjänkningsarbeten* hafva blifvit utförda vid Promsjön i Frykeruds socken samt Norra och Södra Barsjöarne uti Väse socken; och har upprepning af afloppet för sjöarne Norra och Södra Hyn i Grafva socken fortgått för att dermed bättre tillgodogöra derintill liggande lågmarker. Vid Markvattnet, Lillsjön och Lilla Emsen uti Gruus socken hafva samtliga kanaler och afloppsdiken, berörande företaget, bragts till enig afslutning.

Sjön Sommelns sänkningsfråga — berörande byarne Uppliden, Sätterskog, Rud, Ulfsbol, Fjell, Flatebyn, Sandbol, Vestra och Östra Smedbyn, Torstensbyn, Östensbyn, Torp, Björkäsen och Säter äfvensom Kila prestgård i Kila socken af Näs härad — och dermed sammanhängande utrifning af vattenverken vid Kila prestgård har, efter årtiondens ansträngningar från jordegarnes sida, förbundna med vidlyftiga rättegångar, utvecklats derhän, att arbetena under år 1895 kunnat taga sin början; och, då kostnaderna härför äro synnerligen stora, har genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 31 december 1895 från 1895 års odlingsfond till företaget anvisats ett lånebidrag af 37,500 kronor.

Invallningsföretag hafva under perioden blifvit utförda i olika delar af länet, synnerligast vid Venerns stränder, der jordmänen är rikare och der man följaktligen lättare förmår tillgodogöra sig de med sådana arbeten förbundna kostnader. Sålunda har uti Visnums-Kils socken vid Nynäs, Hygn, Odlingarne, Ny-

gärdena och Kilsbyn egnats intresse åt förut misslyckade anstalter i denna väg genom mera ordnad valläggning samt byggande af fem stycken uppfodringsverk, hvilka medelst skrufvar upplyfta vattnet, och hvarigenom goda jordar blifvit ändamålsenligt torrlagda.

Stora invallningen på Vermlands Säby uti Visnums socken, som förut ej visat gynsam ekonomiskt resultat, har egnats all uppmärksamhet för underlättandet af uppumpningsbördan m. m. Vattnet uppumpas numera der medelst elektrisk kraftöfverföring från ett fem kilometer från pumpverket beläget vattenfall. Dylika torrlägningsarbeten äro jemväl utförda vid Nocksjön i Nysunds socken, Forsnäs och Rotnäs i Alsters socken samt Norse-rud i Jösse-Ny socken; och genom ofvanberörda företags utförande har ej ringa areal jord af bättre beskaffenhet blifvit tillgodogjord för odling. Mera omfattande planer för torrlägningsarbeten, till hvilkas utförande lån från odlingslånefonden äro tilltänkta, hafva blifvit uppgjorda, men för dessa arbetens utförande synas vederbörande vänta på bättre konjunkturer.

De s. k. högmossarne i Vermlands län utgöras företrädesvis af hvit- och rödmossar, hvilka odling skulle kräfva utgifter, som ej stå i rimligt förhållande till nuvarande pris på redan odlad jord. Deremot börjar man mera allmänt använda desamma till torfströ och gödselns tillgodogörande.

Landtbruksingeniörens verksamhet har under femårsperioden summariskt omfattat följande förrättningsföremål, nämligen:

	Företag.	Hektar.
Indelning till vaxelbruk	67	4,496 90
Odling af högländ mark	20	144 97
Planer för täckdikning	69	801 68
» » öppen afdikning	102	3,440 90
» » myr- eller kärrutdikning, för odling eller frostafledning	48	1,742 71
Sjösjänkningsplaner	13	813 45
Invallningsplaner jemte ängsvattningar och andra arbeten	77	3,589 50
	Summa 396	15,000 06

För undersökningarne äro 777 förrättningsdagar använda och i samband dermed hafva 271 4 kilometer aflopp, diken och undersökningslinier på fältet blifvit undersökta samt profiler och kostnadsberäkningar m. m. öfver företagen sedan uppgjorda.

Af hvad sålunda blifvit anfördt, framgår, att intresset för utvecklingen på detta område, trots de mindre gynsamma förhållanden, hvarunder det vermländska jordbruket arbetar, är vaket, helst förändringarne i fråga berört nästan alla delar af länet.

I likhet med den i förra femårsberättelsen intagna redogörelse tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande uppställa följande *tabell C* (sid. 9), utvisande för åren 1891—1895 skörd af säd och rotfrukter i hektoliter samt af hö på odlad jord uti deciton och grundad på Hushållningssällskapets uppgifter till jordbruksstatistiken.

Medelvigten af sädeslagen per hektoliter har under dessa fem år utgjort: för hvete 77 3, råg 72 4, korn 60 3, hafre 47 9 och årtar 81 1 kilogram.

1893 års skörd utmärkte sig både till kvantitet och i synnerhet till kvalitet framför de andra, ehuru våren och försommaren voro mindre gynsamma — dock med tjenlig skördetid —

talande till förmån för det stegrade intresse, som egnats åt den gamla åkerjorden.

Jemföra nu dessa medelskördar med motsvarande under förra femårsperioden, visa de ett ej ringa öfverskott i produktionen för Vermlands hufvudsäden, nämligen för höstråg med 75,000 och för hafre med 356,000 hektoliter. Hösthvete- och ärtskördarne hafva äfven stigit, hvaremot vårhvete och blandsäd i någon ringa mån minskats.

Någon jemförelse beträffande hö från odlad jord är Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ej i tillfälle att lemna, då uppgifter härom saknas i förra berättelsen, men, såsom af nu föreliggande tabell inhemtas, hafva höskördarne betydligt stegrats åren 1894 och 1895.

Den utveckling, jordbruket de senare åren tagit i denna riktning, torde särskilt böra beaktas, då detta synes vara sjelfva grundvalen för jordbrukets framåtskridande härstädes, medförande bland andra fördelar den af större och jemnare hafreproduktion, ehuru områdena för denna sädesodling minskats. Ökade foder- och hafreskördar hafva ock gifvit anledning till motsvarande tillökning i kreatursstocken samt mejerihandteringens utveckling. Den stigande exporten af smör visar jemväl, att den väg, man inslagit på, är för länet naturlig och bevarande, då de svaga åkerjordarne derigenom försättas i bättre växtkraft och produktionen i sin helhet dermed blir jemnare och mera lönande.

Bland de åtgärder, som särskildt bidragit till *nötkreatursafvelns förbättrande* under ifrågavarande period, bör i synnerhet framhållas länets hushållningssällskaps kraftiga ingripande genom införandet af nötkreaturspremieringssystemet år 1892, hvartill sällskapet då anvisade 4,000 kronor och nästpåföljande år 5,000 kronor samt sedermera årligen 7,500 kronor. Nyttan af dessa kreaturspremieringar framträder för hvarje år med allt större tydlighet dels genom det intresse, hvarmed de omfattas af den mindre jordbrukaren, och dels derutaf, att de framvisade djuren under de senare åren varit af mera jemn och god beskaffenhet, hvilket äfven torde bevisa, att allmogen lärt sig att bättre bedöma och utvälja djuren; men härtill har äfven en annan omständighet i väsentlig grad bidragit, nämligen sällskapets beslut af den 26 november 1891, då en summa af 5,000 kronor anslogs till utlemnandet af räntefria lån för bildandet af »tjurföreningar» inom länet, hvilket medfört det allra bästa resultat till ifråga-

varande syftemål, enär de illa uppfödda och i andra afseenden dåliga afvelstjurar, som förut af allmogen i regeln användes som afvelsdjur, börjat märkbart försvinna och i deras ställe af tjurföreningarne anskaffats mera framstående och lämpliga sådana, hvilket äfven framgår af de under uppväxt varande ungdjurens bättre beskaffenhet; och ehuru det i regeln varit förenadt med mycket besvär att få sådana föreningar till stånd, så har likväl under nämnda tid 44 sådana blifvit bildade, nämligen 11 år 1892, 15 år 1893, 11 år 1894 och 7 år 1895. Af dessa var dock vid 1895 års slut endast ett trettiotal i verksamhet; de öfriga hade af en eller annan orsak blifvit upplösta.

Vidare bör nämnas, att Hushållningssällskapet år 1891 från Skotland importerade 22 fullblods ayrshiretjurar och 8 qvigor samt år 1895 26 tjurar af samma ras. Att en sådan tid efter annan företagen import af framstående afvelsdjur i hög grad skall befrämja kreatursafvelns förbättring i dess helhet inom länet, är uppenbart; och detta visade sig bäst vid femarsutställningen i Karlstad år 1895 af de der uppvisade djurens ovanligt goda beskaffenhet, särskildt i fråga om djur af ayrshireras.

I sammanhang med ofvannämnda åtgärder till nötkreatursafvelns befrämjande förtjenar jemväl att framhållas Hushållningssällskapets anslag af 600 kronor årligen till utbildande af ladugårdsskötare. Bristen på dugliga sådana personer är dock ännu ganska märkbar, i synnerhet vid de mindre och medelstora ladugårdarne. Orsaken härtill torde delvis kunna sökas uti den bland allmogen ofta rådande fördomen, att det anses vara ned-sättande göromål att passa kreatur. Hushållningssällskapet utdelar emellertid såväl penningar som medaljer såsom belöningar åt trogna och dugliga ladugårdsskötare, hvarför det är att hoppas, att förhållandena i ofvannämnda afseende så småningom skola blifva bättre.

Svinskötseln har under ifrågavarande tidrymd jemväl rönt mycken framgång och uppmuntran, synnerligast under de tre första åren, då fläskpriset var ovanligt högt eller i medeltal omkring 55 öre per kilogram lefvande vigt. Samtidigt betalades äfven smågrisarne ovanligt högt eller 18 å 20 kronor per stycke vid 5 å 6 veckors ålder. Då emellertid mul- och klöfsjukan inkom i landet, medförde denna import förbud af svin till Norge för en längre tid, och dermed inträdde starkt prisfall å fläsk, hvilket pris ytterligare sjönk till 28 å 30 öre per kilogram lefvande vigt under år 1895. Detta oakadt omfattas svin-

Tab. C.

Skörden i Vermlands län åren 1891—1895.

	Hö från odlad jord.	Hösthvete.	Vårhvete.	Höstråg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Potatis och andra rotfrukter.
	Deciton.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.
År 1891	2,189,570	11,240	2,910	425,765	17,920	1,062,871	8,850	9,279	1,191,903
> 1892	2,356,960	11,551	3,300	448,973	23,991	1,566,275	13,450	12,356	1,301,563
> 1893	2,138,241	6,315	4,172	460,366	21,721	1,503,894	14,585	9,356	1,138,819
> 1894	3,397,310	7,865	2,959	356,622	18,505	1,601,270	13,750	9,736	730,085
> 1895	3,363,470	7,555	2,155	407,070	18,670	1,795,305	12,185	9,656	1,000,805
Summa	13,445,551	44,526	15,496	2,098,796	100,807	7,529,615	62,820	50,383	5,363,125
Medeltal	2,689,110	9,905	3,099	419,759	20,161	1,505,923	12,564	10,077	1,072,625

skötseln med mycket intresse samt bedrifves i stor skala på vissa trakter inom länet.

Mejerihandlingen har under samma tid ständigt förbättrats och utvecklats. Mejeriernas antal har ökats från 67 till 88; af dessa är 57 separators-, 1 radiators- och 28 ismejerier samt 2 ysterier, från hvilka sammanräknadt 2,517,710 kilogram smör exporterats till ett försäljningsvärde af 4,597,161 kr. 55 öre, fördeladt på periodens olika år på följande sätt:

År 1891	414,525 kg. å 1·91 kr.	791,742·75 kr.
» 1892	431,885 » » 1·95 »	842,175·76 »
» 1893	524,025 » » 1·85 »	969,446·25 »
» 1894	594,985 » » 1·68 »	999,574·80 »
» 1895	552,290 » » 1·80 »	994,222·00 »
	Summa 2,517,710 kg.	4,597,161·55 kr.

Häruaf framgår, att länets smörexport ökats i betydlig grad; men äfven i kvalitativt afseende har en märkbar förbättring egt rum, hvilket, bland annat, framgått af den omständigheten, att det vermländska smöret täflade med mycken framgång vid den smörutställning, som var anordnad i samband med det sjuttonde allmänna svenska landtbruksmötet i Göteborg 1891, der det utställda smöret från Vermland erhöi icke mindre än tre stycken första pris utaf 10 dylika, som utdelades till landet i dess helhet.

Till detta lyckliga resultat har äfven Hushållningssällskapet på flere sätt bidragit, dels genom att tillhandahålla allmänheten kringresande undervisare i ämnet och dels genom beviljande af penninganslag till mejerinnors utbildande vid goda mejeriskolor inom länet, äfvensom genom anordnande af årligen återkommande smörutställningar i Karlstad, vid hvilka mejerinnorna sättas i tillfälle att under sakkunnig ledning lära sig att bedöma olika sorters tillverkning, hvarigenom de vinna ökad insigt i och intresse för sitt yrke. Vidare betalar sällskapet årsafgiften för de mejerier, som deltaga i svenska smörprofningsarna i Göteborg. Dessutom lemnar sällskapet understöd till mjölkkontrollanstalten i Karlstad, som för hvarje år alltmärka anlitas. Under perioden i dess helhet hafva vid denna anstalt blifvit undersökta 23,822 mjölk- och gräddprof.

Ostberedningen bedrifves endast vid tvenne mejerier i någon nämnvärd skala; i öfrigt är den inskränkt till platsförsäljning eller till det egna husbehovet, med undantag likväl för år 1891, då mycken kryddad skummjölksost tillverkades och med fördel försaldes i Norrland och Norge, hvarest marknaden dock snart blef öfverfylld af denna produkt. Ostberedningen måste i följd häraf på många ställen upphöra och skummjölken i stället användas till svin- och kalfföda samt under den senare tiden äfven till utfodring af mjölkande kor enligt den s. k. »Trystorpsmetoden».

Trädgårdssodlingens befrämjande inom länet har nästan uteslutande hvilat på Vermlands läns trädgårdsförening, som med framgång verkat för, att denna odlingsgren måtte blifva mera känd. Då man reser genom länet och passerar jemväl mera aflägsna belägna socknar, ser man numera icke sällan vid hemmanen små, väl vårdade trädgårdar, der för få år sedan säden smekte husknutarne eller obruten mark med enbuskar utgjorde vegetationen.

Allmogen har äfven lärt sig att odla och mera allmänt använda trädgårdsväxter. På salutorgen i städerna är under som-

mar- och höstmånaderna vacker tillförsel af frukt och trädgårdsprodukter, odlade inom Vermland, under det att för icke lång tid tillbaka dessa alster hitfördes från Vestergötland och Nerike. De åtgärder för trädgårdssodlingens höjande inom länet, som trädgårdsföreningen vidtagit, hafva hufvudsakligen varit att utan ersättning af reqvirenten tillhandahålla dugliga länsträdgårdsmästare samt att bevilja anslag till folkskolor och mindre bemedlade personer för inköp af frukt- och parkträd, bär- och blomsterbuskar m. m. De medel, som för detta ändamål stått till trädgårdsföreningens förfogande, hafva utgjort dels anslag från Hushållningssällskapet, hvilket anslag för år 1895 höjts från 2,500 till 3,000 kronor, och dels influtna ledamotsafgifter.

Från och med år 1895 utvidgades länsträdgårdsmästareinstitutionen på det sätt, att en »förste länsträdgårdsmästare» anställdes, hvilkens uppgift är att resa öfver hela länet för att dels utstaka nya trädgårdar, dels inspektera äldre sådana och dels hålla föredrag i ämnet, der så lämpligen kan ske. Härförutom finnas tvenne »andre länsträdgårdsmästare» anställda, för hvilkas verksamhet länet delats i tvenne distrikt, omfattande det ena Östra Vermland, Bergslagen, Fryksdalen och Elfdalen samt det andra Vestra Vermland och Näset.

Träd och buskar, som under periodens olika år med anslag från trädgårdsföreningen utdelats, hafva utgjort:

	Träd och buskar.	Anslag Kronor.
År 1891	8,537	1,042·28
» 1892	9,819	535·00
» 1893	9,269	881·16
» 1894	7,229	533·82
» 1895	7,626	528·38

Under år 1895 har dessutom till den nya trädgårdsanläggningen vid »Idiotanstalten i Karlstad» lemnats ett anslag af 300 kronor.

Länets landbruksskola, som år 1850 flyttades från Träfors i Ölme socken till Gårdsjö i Gillberga socken, har fortsatt sin synnerligen gagnande verksamhet. Skolans nitiske, mångårige föreståndare direktören O. E. Stenström har emellertid under perioden afidit och skolan är sedan den 1 november 1892 flyttad till Varpnäs i Nors socken. Lärjungarnes antal synes hafva vexlat mellan 12 och 18 årligen. Skolan åtnjuter endast statsunderstöd.

Landtmannaskolan vid Molkom, som upprättades år 1880, utgör en underafdelning af folkhögskolan derstädes. Skolan har under perioden åtnjutit ett årligt anslag från Hushållningssällskapet af 1,000 kronor.

År 1894 upprättades, med understöd från Hushållningssällskapet, vid Molkom dels en kemisk station och dels en frökontrollanstalt, hvarigenom lättare tillfälle blifvit öppnadt för länets jordbrukare att få hjälp och anvisningar i hithörande frågor och dermed jemväl bättre insigt om jordarters och gödningsämnen sammansättning äfvensom i fröförädlingen, än då den mera aflägsna Skara kemiska station för ändamålet anlätades. Redogörelsen för sistberörda anstalter vittnar om det stegrade intresse, hvarmed allmänheten omfattar desamma.

B) Skogshushållning och trävarurörelse. Beträffande skogarnes ytvidd, utbredning och belägenhet har efterföljande tabell D (sid. 11) till ändamål att visa skogarnes inom länet

stora utsträckning, såväl absolut taget som i förhållande till hela arealen, äfvensom deras fördelning inom de olika häradena.

Dessa uppgifter äro hemtade dels ur Ekonomiska Kartverkets beskrifningar, dels ur Hushållningssällskapets berättelser för år 1894, hvarvid dock några ändringar verkstälts på grund af närmare vunen — ehuru ännu temligen approximativ — kännedom om impedimentens ytvidd, till exempel för Fernebo härad, der impedimenten uti denna berättelse upptagits till 14,000 hektar, ehuru några sådana ej frändragits skogsmarkens hela arealsumma uti Hushållningssällskapets statistik. Någon tryckt beskrifning öfver detta härad har Ekonomiska Kartverket ännu ej medhunnit uppräta.

Af tabellen framgår, att de skogrikaste trakterna finnas inom Elfdals, Fernebo, Nordmarks, Jösse och Fryksdals härad. Gillbergs och Kils härad komma dernäst i skogsrikedom.

Tab. D. Arealens fördelning i Vermlands län.

Härad eller tingslag samt städer.	Fast land, hektar.				Vatten. ¹⁾	Hela ytvidden. ¹⁾
	Tomter, trädgård, åker och äng.	Till skogsbörd duglig mark.	Impedimenter (mossar, kala berg, vågar m. m.).	Summa. ²⁾		
Elfdals häraads Öfre tingslag	7,962	249,195	38,676	295,833	9,122	304,955
Elfdals häraads Nedre tingslag	13,466	154,968	18,200	186,634	17,710	204,344
Fernebo härad . .	11,632	135,798	14,000	161,430	23,799	185,229
Fryksdals häraads Öfre tingslag . .	14,826	103,193	8,196	126,215	6,846	133,061
Fryksdals häraads Nedre tingslag .	22,905	99,363	6,177	128,445	15,967	144,412
Grums härad . . .	13,772	31,435	1,852	47,059	2,690	49,749
Kils härad	18,412	51,724	3,346	73,482	9,946	83,428
Karlstads härad . .	8,606	16,550	931 ²⁾	26,087	1,380	27,467
Nyeds härad . . .	7,130	25,696	2,996	35,822	3,980	39,802
Väse härad	15,306	24,851	4,474	44,631	2,620	47,251
Ölme härad	9,214	25,820	3,704	38,738	1,235	39,973
Visnums härad . .	11,408	30,516	4,116	46,040	5,599	51,639
Jösse härad	29,135	136,318	8,594	174,047	24,342	198,389
Nordmarks härad .	21,994	142,185	11,120	175,299	28,011	203,310
Gillbergs härad . .	16,997	77,362	3,414 ³⁾	97,773	22,301	120,074
Näs härad	23,946	44,456	2,892	71,294	3,679	74,973
S:a för landsbygden	246,711	1,349,430	132,688	1,728,829	179,227	1,908,056
Karlstads stad . . .	979	725	32	1,736	496	2,232
Kristinehamns stad	573	1,515	54	2,142	24	2,166
Filipstads stad . .	499	1,474	190	2,163	19	2,182
Summa för städerna	2,051	3,714	276	6,041	539	6,580
Summa för länet	248,762	1,353,144	132,964	1,734,870	179,766	1,914,636
%	14.3	78.0	7.7	100.0 ⁴⁾	—	—

¹⁾ Utom Venern. ²⁾ Arealen hemtad ur Ekonomiska Kartverkets beskrifning af år 1887. ³⁾ Häri ingå ej 5,863 har till 9 1/4 mantal eller den s. k. »Dalboredden» inom Svanskogs socken, hvilka numera böra till Vermlands län, men vid den ekonomiska kartläggningen ännu hörde till Tösbo härad af Elfsborgs län. ⁴⁾ Af hela egoviddan utom Venern utgör den fasta marken 90.6 % och vattnet 9.4 %.

Af hela fasta landarealen skulle sålunda enligt tabellen cirka 14 % vara odlad mark, 78 % till skogsbörd af duglig mark och inemot 8 % impediment. Vid noggrannare nymätning torde dock komma att visa sig, att impedimenten i verkligheten upptaga en något större areal än den ofvan sagda. I stort sedt torde man komma sanningen ganska nära, om man antager, att impedimenten inom den fasta skogsmarken uppgå inom länets vestra hälft till 9 % och inom östra hälften till 12 % af dennas areal, enär inom den senare hälften dels flere större sammanhängande mossar stryka fram mellan bergen, dels flere kala berg, till och med smärre fjäll, till exempel Harfjället och Tonnetfjället, finnas derstädes.

För de allmänna skogarnes ytvidd, uttryckt i hektar, redogöres i tabell E (sid. 12).

Af denna tabell synes, att de allmänna skogarne under femårsperioden vunnit en ganska afsevärd ökning.

Kronoparkerna hafva sålunda ökats från 8 med en totalareal af 4,136.25 har till 15 med en areal af 9,039.69 har, eller med 7 skogar och 4,903.44 har. Hufvudsakligen har denna ändring berott på inköp för statens räkning af skogsmark, lämplig till bildande af kronopark. De sålunda inköpta markerna hafva utgjorts af dels, jemlikt kungl. brefvet den 13 november 1891, den s. k. kronoparken »Kyrkskogen», omfattande hemmanet 1/4 mantal Kyrkskogen i Bogens kapellförsamling samt 2291/7680 mantal af hemmanet Häfvelsrud och 76 öre 18 penningar skatt af Heljebodafors i hemmanet Heljeboda i Eda socken samt utgörande tillhoppa en areal af 3,354.35 har, dels, jemlikt kungl. brefvet den 19 juni 1891, en del af hemmanet Lökene i Kils socken om 916.67 har, dels ock, jemlikt kungl. brefvet den 7 april 1893, 4 öre 12 penningar skatt af hemmanet Heljeboda, Butjärnsåsen kallad, att med en areal af 34.87 har tilläggas förenämnde kronoparken Kyrkskogen. De inköpta markerna omfatta således tillhoppa 4,305.89 hektar.

Återstående ökningen 597.55 har förklaras derigenom, att, vid förnyad utarrendering eller vid indragning af boställe eller vid försäljning af kronoegendom, hagmark eller del af skogsmarken eller all till dylik egendom hörande skog blifvit afsatt till kronopark.

Ehuruval sålunda kronoparkerna under de senare åren väsentligt ökats, utgör dock hela deras sammanlagda areal ej mera än 17.22 % af de allmänna skogarnes inom länet hela ytvidd, hvarför det är att hoppas, att genom Kungl. Domänstyrelsens försorg kronoparkerna genom nya köp måtte ännu mera utvidgas för att genom den skötsel och vård, som å sådana eger rum, mana de kringboende sjelfegarne att å sina skogar införa en bättre hushållning, än de på grund af bristande kännedom eller af andra skäl hittills i allmänhet egnat dem.

Genom försäljning eller genom afsättande till kronoparker hafva under femårsperioden de för statsverkets räkning utarrenderade egendomars skogar däremot minskats från 73 med en areal af 8,796.16 har till 65 med en ytvidd af 7,930.79 har, utgörande 15.10 % af samtliga allmänna skogarne inom länet. För dessa mera omfattande förändringar liksom ock för de smärre dylika, som förorsakats genom vid skogsendelningar, nymätning eller på annat sätt närmare vunen kännedom om dessa skogars areal, plägar Kungl. Domänstyrelsen uti sina, om skogsväsendet mera i detalj gående, vidlyftiga underdåniga årsberättelser när-

mare redogöra, hvarför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande tillåter sig hänvisa till desamma.

De *civila bostälernas skogar* hafva under berättelseperioden något minskats och utgöra endast 0.74 % af de allmänna skogarnes ytvidd. Under år 1891 indrogs hithörande häradskrifvarebostället Bässebol inom Arvika revir, men i dess ställe har tillkommit det af Dalby socken inköpta provinsialläkarebostället Södra Persby i Elfdals revir.

De *ecklesiastika bostälernas skogar* hafva, sedan förra berättelsen afgafs, ökat med 5, under det arealen något minskats. Det förra beror dels derpå att pastorat blifvit delade, dels derpå, att några prestboställen befunnits vara i besittning af skog, men hvilka ej förut uppgifvits ega sådan. Minskningen har deremot berott på bättre vunnen arealkännedom genom skogsindelningar o. d.

Af *skogar till allmänna inrättingars hemman* har under året tillagts det af Nordmarks socken inköpta Nordmarkshyttans kyrkoherdeboställe, som af vederbörande revirförvaltare införts under denna rubrik såsom varande enskildt inköpt. Samtliga hithörande skogars areal uppgår till 3,315.62 har eller 6.31 % af de allmänna skogarnes.

De *till bergverkens understöd anslagna 4 skogar* med en areal af 1,684.10 har hafva ej undergått någon förändring och utgöra 3.21 % af de allmänna skogarne i länet.

Af ofvan lemnade arealuppgifter framgår, att de allmänna skogarnes omfattning inom länet är jämförelsevis ringa, då deras sammanlagda areal utgör föga mera än 3 % af hela länets utmarksareal. Vermlands län är nämligen i likhet med Blekinge, Malmöhus, Gotlands och Hallands län mindre väl lottadt med allmänna skogar, så att ett fortsatt inköp inom länet till bildande af kronoparker vore synnerligen önskvärdt och gagneligt.

Beträffande de allmänna skogarnes — med undantag af de nyligen inköpta — belägenhet inom länet i förhållande såväl till hvarandra som till flottbara vatten, jernvägar eller andra kom-

munikationer för underlättande af verkets afsättning, lemna de situationskartor, som upprättats öfver de dåvarande fyra reviren af f. Kungl. Skogsstyrelsen samt i form af bilagor åtföljt denna myndighets underdåniga årsberättelser för åren 1881 och 1882, en god och klar öfversigt.

Berggrundens och skogsmarkens beskaffenhet. Berggrunden inom länet utgöres af till urformationen hörande bergarter, hufvudsakligast af gneiser af olika former samt af de massformiga granit och hyperit. Den mest utbredda bergarten är utan tvifvel gneis, som utgör grunden i större delen af provinsen från sjöarne Skagern och Venern i sydost och söder samt Klarelfven i öster och sträcker sig vesterut och norrut ända till norska gränsen. Mellan sjöarne Nedre- och Mellan-Fryken samt Rottnen och Kymmen i vester och Klarelfven i öster utgöres den af rödlett, jemnskiffrig jerngneis, men deremot i hela vestra delen ända till Norge af hufvudsakligen grå bandad gneis. Jerngneisen är i hela sitt område från Kristinehamn ända till Bograngen i Södra Finnskoga oupphörligt genombruten af bergbildande hyperit, hvilken liksom gneisen förvittrar lätt och tyckes i ännu högre grad än denna lemna för skogsträdens växtlighet synnerligen gynsamma förvittringsprodukter.

Graniten, vanlig grofkornig, utgör deremot hufvudberggrunden i östra Vermland, sålunda söderut inom större delen af Visions och Fernebo härad samt norrut inom de öster om Klarelfven liggande delarne af Nedre och Öfre Elfdals härad. Äfven å en ej obetydlig trakt vester om Seffle samt vid sjön Foxen i länets vestra del uppträder nämnda bergart. På de flesta ställen inom dess utbredningsområde utgöres graniten af massformig eller flasrig s. k. Filipstadsgranit, lemnande för skogsväxten lämpliga förvittringsprodukter, om än ej fullt så lättlösliga som de, hvilka uppstå af gneis och hyperit. Ett ganska stort område inom norra delen af Råms socken i Fernebo härad — inom hvilken berggrunden på ett större sammanhängande fält utefter Svartelfven vid Dalräet består af s. k. dalasandsten — samt en ej

Tab. E.

De allmänna skogarnes ytvidd vid slutet af år 1895.

Revir.	Kronoparker.		För statsverket utarrenderade f. d. mil. boställen eller af kronan disponerade egendoms skogar.		Civila bostälrens skogar.		Ecklesiastika bostälrens skogar.		Skogar till allmänna inrättingars hemman.		Till bergverkens understöd anslagna skogar.		Summa.	
	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.
Elfdals	1	595.59	1	69.96	4	30.97	16	14,382.16	2	653.99	4	1,684.10	28	17,416.77
Karlstads	5	3,165.45	27	2,966.35	3	357.47	49	8,634.20	2	2,639.29	—	—	86	17,762.76
Arvika	9	5,278.65	37	4,894.48	—	—	40	7,132.07	1	22.34	—	—	87	17,327.54
Summa år 1895	15	9,039.69	65	7,930.79	7	388.44	105	30,148.43	5	3,315.62	4	1,684.10	201	52,507.07
> > 1890	8	4,136.25	73	8,796.16	7	456.47	100	30,394.82	4	3,129.67	4	1,690.96	196	48,604.33
Af arealen år 1895 daglig skogsmark:														
Elfdals	—	485.07	—	65.20	—	24.83	—	11,897.51	—	550.00	—	1,343.70	—	14,366.31
Karlstads	—	2,764.00	—	2,513.00	—	302.00	—	7,454.00	—	2,390.00	—	—	—	15,423.00
Arvika	—	4,562.00	—	4,683.00	—	—	—	6,323.00	—	22.34	—	—	—	15,590.34
Summa	—	7,811.07	—	7,261.20	—	326.83	—	25,674.51	—	2,962.34	—	1,343.70	—	45,379.65

¹⁾ Af hela arealen utgöra sålunda kronoparker 17.22 %, för statsverket utarrenderade skogar 15.10 %, civila bostälrens skogar 0.74 %, ecklesiastika bostälrens skogar 57.42 %, skogar till allmänna inrättingars hemman 6.31 % och till bergverken anslagna skogar 3.21 %.

obetydlig ytvidd i norra delen af Gustaf Adolfs socken i Nedre Elfdals härad, norr och öster om sjöarne Deglund och Uplund, sträckande sig i nordostlig riktning till dalgränsen samt bland annat omfattande den stora ecklesiastika stomskogen Laggäsen, består af urgranit, som är mycket kvartsrik, men mindre fältspat- och glimmerhaltig, hvarför den ej så lätt angripes af atmosferilierna och lemnar en fattigare jordmån, uti hvilken stora stenar ofta ligga hopade tillsammans eller till och med öfver hvarandra och tyckas vara gamla moräner.

Af andra inom länet mindre allmänt utbredda bergarter uppträda flere till ganska stor utsträckning inom Fernebo härad, som i allmänhet är rikare på bergarter och mineral än något annat härad inom länet.

Eurit anträffas der i stora fält, såsom i Nordmarken, norr om Persberg och omkring sjön Yngen, vid Gåsborn, Svartsängen med flere ställen. Äfven inom Nedre Elfdals härads södra del framstryker å Uddeholms bolags marker en dylik euritbildning, sträckande sig från Gunnarshöjden i vester och österut till Hälberget. Å euritgrund trifvas barrträden väl och granen blir gerna förherrsande.

Hällefintgneis och glimmerskiffer anträffas äfven i dessa länets östra delar och deruti äro insprängda gångar eller massor af kalksten eller dolomit, som brytes för användning vid jernmalmens blåsning. I mellersta och sydöstra delen af Fernebo härad finnas ganska stora lager af brun porfyr, såsom kring sjön Alstern, vid Brattfors, Nykroppa och kring Hättsjön i närheten af Storfors och andra ställen.

Ett stort fält af porfyrartad hälleflinta förefinnes inom Öfre Elfdals härad, öster om Klarelfven och Ny sockens kyrka.

Diorit och gabbrodiorit finnas äfven inom Fernebo härad på vidt skilda håll, liksom på flere andra ställen inom länet, dock af mindre betydenhet. Vester om Glafsforden ligga dock tvenne stora dioritfält.

De lösa jordarterna inom länet äro de i landets mellersta provinser vanliga, nämligen krosstens- och rullstensgrus samt längs efter nuvarande eller äldre vattenflöden aflagrad sand. Dylika sandmoar finnas till mildals längd utefter Klarelfvens vattendal, och äfven i vestra Vermland, till exempel i Grums härad, förefinns vidsträckta sådana.

Leror, bland hvilka äfven må nämnas den af hafvet afsatta s. k. hvarfviga leran, anträffas hufvudsakligast i de lägst liggande socknarne omkring Venern, der de afsatts af äldre eller nuvarande vattendrag. Inom Klarelfsdalen, till och med i de närmare Vernern liggande delarne, finnes icke lera till någon betydenhet och sällan om någonsin öfver 120 meter öfver hafvet. Den jordmån, som der esomoftast benämnes sålunda, utgöres af en mycket fin, tätt packad sand, som med svårighet genomsläpper vatten och därför vid källossning höjer sig och kallas jäslera.

Tallen har å dylika bildningar liksom å graniten i allmänhet större utsträckning än granen. Annorledes ställer det sig med de lösa jordarter, som aflagrats af Frykensjöarnes med Norselven vatten, Glafsforden med dess aflopp Byelfven och flere af de vestra vattendragen. Ej blott utefter deras nedre lopp utan äfven temligen högt upp i dalarne, såväl i Fryksdals som i Jösse och Nordmarks härad, finnas mycket vidsträckta leraflagringar och för sädes- och gräsodling synnerligen gynsam jord, hvilket deremot ej kan sägas om Klarelfsdalens jordmån, som nästan uteslutande är sand. Granen uppträder därför äfven till

mycket större utbredning inom de vestra än i de östra delarne af länet.

Barrskogarnes, tallens och granens, utbredning och tillväxt. De båda trädslagen hafva inom länet en mycket stor utbredning och visa i allmänhet god växtlighet. Å gneisens stora område trifvas båda trädslagen synnerligen väl. I äldre tider torde nog i dessa orter, innan timmerdrifning derstädes så länge och ut hålligt bedrifvits, tallen hafva varit öfvervägande, men genom upprepadt uttagande af de gröfre tallarne med kvarlemnande af dem, som ej hunnit så grofva dimensioner, har likväl granen alltmer vunnit i utbredning, enär den genom sin förmåga att fördraga beskuggning i vida högre grad än tallen egt kraft att uppväxa under och bredvid de kvarlemnade tallarne, en egenskap som tallen öfver hufvud taget saknar. För närvarande torde rörande det proportionela utbredningsförhållandet mellan tall och gran inom länets vidsträckta gneisområden kunna sägas, att utaf de gröfre dimensionerna derå båda arterna förefinns till ungefär lika antal, under det deremot af de smärre gran uppträder till vida större procent än tall, hvilket också föranledt anläggande af de många pappersmassfabriker, som uppstått inom denna del af länet och nästan uteslutande till sitt fabrikat använda gran. I synnerhet är detta förhållandet inom de vestligaste häraderna inom länet. Granskogarne äro derstädes mycket begärliga och i ganska högt värde, så att realisation deraf pågått under ett årtionde eller mera i allt större omfattning, och stora kalmarker derstädes äro vida mer vanliga än inom den östra delen, der dock sådana äfven förefinns i följd af trakthuggnings införande för anskaffande af billiga kol. Granen visar sig å gneis äfven gifva en större tillväxt än tallen, såväl per individ som efter hela bestånd räknadt, enär många flere träd af denna art kunna uppväxa till äldre skog på ytenheten, än som förekommer inom de rena tallskogarne. Blandade skogar af dessa båda trädslag äro synnerligen lämpliga på dylik jordmån.

Inom mellersta delen af länet, således Öfre och Nedre Fryksdals, Nyeds, Väse och Ölme härad, uppträda, såsom förut nämnts, uti jerngneisen och genombrytande densamma en mängd större eller mindre kullar eller bergsträckningar, hvilkas grund utgöres af hyperit. Detta kulliga landskap sträcker sig i nordvestlig riktning till en längd af inemot 20 och en bredd af 5 å 8 svenska mil. Å dessa kullar och berg visa barrträden mycket god växtlighet, framför allt granen, som der gerna uppträder i rena bestånd, då deremot på de mellanliggande gneisfälten antingen tall är förherrsande eller båda trifvas tillsammans. I stort sedt torde å detta stora olikartade område, att döma af de timmerpartier, som tillföras sågarna, omkring 60 % utgöres af tall och 40 % af gran. Uti länets öster om Klarelfven belägna skogar, der hufvudbergarten är granit, ehuru väl visst icke enaherskande, utan alltemellanåt och i synnerhet inom Nedre och Öfre Elfdals härad genomsprängd af, blandad med eller ersatt med stora gneisfält, uppträder tallen som hufvudträdslag med endast omkring 20 å 25 % blandning af gran. Jordmänen är der ej så myllrik, lerblandad och fuktig som å de förut nämnda trakterna, hvarför gran mindre gerna utväljer dessa lokaler. I blandning med tall förekommer den dock gerna äfven der och båda trädslagen visa normal tillväxtförmåga utom på urgraniten, der densamma är försenad.

Beräffande skogarnes inom länet *tillväxtförmåga* synes densamma sålunda vara öfver medelmåttig och å många trakter

mycket god eller ovanligt god. En god och utförlig utredning härom för vissa delar af länet har under femårsperioden verkstälts och genom utgifvande i tryck kommit till allmän kännedom, nämligen uti arbetet »Tallens och granens tillväxt i Vermland» af Uddeholms aktiebolags skogschef, filosofie doktorn Fredrik Lovén, och anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande till gagn för länets skogsegare i korthet böra lemna uppgift om den af honom utrönta tillväxten å våra båda barrträdsarter.

Hans undersökning gäller 48 olika trakter, hälften af hvartdera trädslaget, med ett material af 50 profträd för hvarje trakt, sålunda omfattande inalles 2,400 träd. Dessa trakter hafva utvalts på skilda håll inom 9 olika socknar af Öfre och Nedre Elfdals, Fernebo och Nyeds härad å såväl enskild som allmän skog och af sådan beskaffenhet, att de hvar för sig kunde anses utgöra måttstock för större sammanhängande skogsområden. Af samtliga trakter hafva 32, hvaraf 17 af tall och 15 af gran, legat öster om Klarelfven och sålunda på det hufvudsakliga granitområdet samt 16 trakter — 9 gran och 7 tall — vester om samma elfdal eller i gneisområdet med deri förefintliga hyperitberg.

De undersökta skogsbestånden hafva i hufvudsak varit likåldriga — det vill säga de inom hvarje bestånd befintliga träden. Derinom uttogos profträd af mycket olika dimensioner, såvidt möjligt i proportion till förhållandet inom beståndet, och dessa träd inrangerades uti sex olika groffleksklasser, utaf hvilka de två bästa representerade de herskande träden, de två följande hufvud- eller mellanbeståndet och de två sämsta klasserna de i sin tillväxt tillbakasatta träden.

Sluttabeln i detta arbete om skogsträdens tillväxtförmåga meddelas här i *tabellerna F och G* (sid. 14 och 15), hvaruti visas dels den medeltillväxt, som de båda trädslagen gifva för hvarje årtionde, och dels den grofflek m. m., hvartill träden vid samma tidpunkter hunnit.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anser sig böra fästa uppmärksamheten vid, att ofvanstående utredning gält barrträdens tillväxt uti rotstockens topp eller omkring 6 meter från marken, hvarför man för att rätt kunna bestämma den omloppstid, hvarunder de i tabellen uppgifna dimensioner ernåtts, måste till deras angifna ålder lägga minst 20 år, hvilken tidrymd träden anses behöfva för att uppväxa till 6 meters höjd.

Af tabellen framgår, att, om verklig skogsskötsel eger rum och nödiga hjälpställningar verkställas, såsom i allmänhet varit fallet med de undersökta trakterna å statens och Uddeholms aktiebolags marker, vid en omloppstid för tallen af till exempel 120 år rotstocken af de till timmer uppväxta träden — d. v. s. de som hafva en diameter af minst 18 centimeter vid 6 meter — i medeltal uppnår 24 centimeter; och torde, om toppstockarne af de gröfre träden medräknas, medelgroffleken af samtliga från dylik skog utdrifna timmer kunna beräknas till 22½ centimeter eller 9 svenska verktrum.

För gran deremot, som i allmänhet, isynnerhet å gneisen och hyperiten, visar en ojämförligt starkare tillväxt än tallen, torde å de bättre lokalerna minst samma medeldimension, som för tallen uppgifvits, erhållas vid 90 års omloppstid. Redan vid 70 år kan en mängd grantimmer uttagas förutom en myckenhet virke, passande till pappersmasseberedning, kolning o. s. v., och vid uteslutande hänsyn till dessa båda industrier torde ofta en omloppstid af 60 år vara tillfyllest för att derunder uppnå vederbörliga dimensioner. Sammalunda torde för tall en 100-årig omloppstid vara tillräcklig, om i hufvudsak lägre dimensioner äsyftas. Tabellen torde sålunda kunna vara en fingervisning för bestämmande af lämplig omloppstid, då den medeldimension, som eftersträfvats, är i förväg känd.

Skogsbeståndens behandling och nuvarande beskaffenhet. De allmänna skogarne skötas i allmänhet efter fastställda hushåll-

Tab. F.

Tallens och granens medeltillväxt under olika årtionden.

Groffleksklass.	Antal undersökta träd.	Medelstockens		Medelstockens diameterökning under hvarje 10-årsperiod för de olika groffleksklasserna och i sin helhet.															
		längd och grofflek i toppändan.		ålder i toppändan.	Intill 10 år.	10-20 år.	20-30 år.	30-40 år.	40-50 år.	50-60 år.	60-70 år.	70-80 år.	80-90 år.	90-100 år.	100-110 år.	110-120 år.	120-130 år.	130-140 år.	140-150 år.
		Dm.	Cm.	År.															
M i l l i m e t e r.																			
Tall.																			
I	152	67.4 × 35	152	63.5	48.4	38.2	30.3	27.0	23.9	20.6	18.7	16.5	14.9	12.8	11.5	10.4	9.6	9.1	
II	230	64.7 × 29	129	59.4	44.1	32.5	26.3	25.1	19.8	17.8	16.4	14.3	12.9	11.0	10.2	8.6	8.4	8.3	
III	216	69.6 × 26	118	57.5	38.7	28.8	24.6	20.9	18.6	16.9	14.4	13.0	12.0	10.5	9.3	9.2	8.0	7.1	
IV	217	73.9 × 24	113	55.4	38.5	28.4	22.6	18.3	16.2	14.8	13.1	12.1	10.9	10.0	8.6	7.7	7.0	6.3	
V	255	74.1 × 22	103	55.1	38.0	26.3	21.3	18.3	15.2	13.4	11.4	10.0	9.3	8.4	7.9	8.0	7.2	5.8	
VI	130	84.4 × 20	100	48.7	33.7	24.7	20.3	16.5	13.7	12.2	10.3	9.4	7.5	8.0	7.2	7.0	6.3	5.2	
I—VI	1,200	70.9 × 25.6	118	56.8	40.2	29.6	24.2	20.5	17.8	15.9	14.3	13.1	11.7	10.7	9.7	8.8	8.2	7.7	
Gran.																			
I	152	62.8 × 35	81	80.8	71.4	55.0	42.7	34.2	28.3	23.7	21.3	18.3	17.1	14.4	12.4	11.3	9.4	9.7	
II	214	64.0 × 29	83	69.5	57.5	44.4	33.8	27.1	23.4	20.1	18.0	16.0	14.8	13.6	12.0	11.1	11.2	10.6	
III	209	64.2 × 26	79	63.9	50.9	39.9	30.8	24.8	21.0	17.6	16.7	15.6	14.9	14.5	12.0	10.3	9.5	9.8	
IV	199	71.2 × 24	75	62.5	48.0	37.7	28.6	22.4	18.5	16.6	14.9	14.6	11.8	10.2	10.0	9.0	7.0	5.8	
V	283	74.4 × 22	70	60.0	45.7	33.3	26.9	20.8	17.6	15.0	13.3	11.7	11.0	10.0	8.6	8.1	7.1	4.3	
VI	143	72.0 × 20	74	54.1	41.0	30.1	24.1	19.7	15.6	13.1	11.9	11.1	10.5	8.8	8.0	7.0	7.2	7.3	
I—VI	1,200	68.5 × 25.3	77	64.7	51.8	39.9	31.8	26.0	23.6	19.1	17.8	14.6	14.2	12.1	11.5	10.7	9.0	9.4	

ningsplaner och den skogsvård, som är möjlig och kan vara förenlig med skilda ortsförhållanden, eger der rum. Å kronoparkerna och de större ecklesiastika boställena, som stå under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, sker antingen viss årlig utstämpling af timmerträd, som i regeln försäljas å rot vid allmän auktion, eller ock uttagas träden för flere år på en gång med motsvarande för afverkning hvilande tider. Rensnings- och beredningshyggen af skadade och i sin tillväxt starkt afstannade träd eller af fröträd, som kvarstått för återväxtens befrämjande, verkställas äfven. Likaledes eger försäljning å kolningsvirke rum både å rot och upphugget i s. k. res, der afsättning för dylikt förefinnes, än genom försäljning vid utlyst auktion och än, i synnerhet mindre kvantiteter, under hand af vederbörande revirförvaltare. Hjelpgallring i och för den kvarlemnade skogens derigenom ökade tillväxt verkställas äfven, der sådan utan alltför stor kostnad kan utföras. Äfven afdikning af syrländ mark förekommer.

Vid afverkningen kvarlemnas ett tillräckligt antal lämpliga fröträd eller, om kalhuggning eger rum, sörjes genom skogsodling för återväxten. Den vård, som genom skogstjenstemännens försorg kommer de allmänna skogarne till del, är sålunda tillfredsställande, om än skogsskötseln å en del utarrenderade egendomars eller å vissa boställens skogar torde kunna vara bättre.

Hvad de enskilda skogarne vidkommer, skötes en del af de större bland dem forstmässigt och med ekonomisk hänsyn. Bland dem må nämnas: Uddeholm med 150,000 har skogbärande mark, Storfors med 22,000 har, Råmen med 20,000, Mölnbacka—Trysil med (i Vermland) 9,000, Gammalkroppa med 5,100, Persbergs med flere grufvor med 3,900, Stöpsjön med 2,000 har, hvartill torde läggas Borgviks, Nors, Fredrikshalds Saagbrugsforenings samt de nyligen sålda stora godsen Elfsbacka och Björneborgs skogar. Det torde därför ej vara öfverdrifvet antaga, det en sammanlagd ytvidd enskildes skogbärande mark af 250,000 å

300,000 har, sålunda $\frac{1}{5}$ af länets hela skogsareal, under femårsperioden varit skött efter skogshushållningens lagar.

Bland större skogsodlingsföretag inom länet anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra nämna: Uddeholms aktiebolags, hufvudsakligast sådd, med årligen 600 kilogram barträdsfrö, Storfors, Gammalkroppa, Persbergs, Stöpsjös med tillsammans omkring 450 kilogram frö samt utplantering af 300,000 å 400,000 2- å 3-åriga granplantor, Råmens och Mölnbacka—Trysils bolags, som årligen tillsammans torde utså 200 å 300 kilogram frö samt utplantera 100,000 å 200,000 2- å 3-åriga tall- och granplantor. Som Uddeholms bolags skogsodlingsföretag uti omfattning är enastående inom länet, lemnas härför följande redogörelse:

År.	Besädd areal. Hektar.	Fröutsäde i kilogram.			Hela kostnaden. Kronor.	Kostnad per hektar. Kronor.
		Tall.	Gran.	Summa.		
1891	599	309	329	638	4,799	8.00
1892	488	147	270	417	3,151	6.46
1893	496	303	130	433	4,299	8.67
1894	726	126	512	638	4,547	6.26
1895	1,077	392	554	946	8,199	7.61
1891—1895 .	3,886	1,277	1,795	3,072	24,995	7.38
Medeltal	677	255	359	614	4,999	7.38

Under de senaste 20 åren 1876—1895 har Uddeholms aktiebolag å sina egna marker skogsodlat 12,500 har eller årligen omkring 625 hektar.

Om sålunda en ganska rationel skogsskötsel är införd å de större enskilda skogarne, kan detta tyvärr ej sägas mera allmänt vara fallet å de mindre skogsegarnes områden, utan snarare be-

Tab. G. Tallens och granens medelgroflek vid olika tidpunkter af deras tillväxt.

Groflek-klass.	Antal under-sökta träd.	Medelstockens		Medelstockens diameter vid slutet af hvarje 10-årsperiod för de olika groflek-klasserna och i sin helhet.														
		längd och groflek i toppändan.	ålder i toppändan.	Vid 10 år.	Vid 20 år.	Vid 30 år.	Vid 40 år.	Vid 50 år.	Vid 60 år.	Vid 70 år.	Vid 80 år.	Vid 90 år.	Vid 100 år.	Vid 110 år.	Vid 120 år.	Vid 130 år.	Vid 140 år.	Vid 150 år.
				Dm.	Cm.	År.	M i l l i m e t e r.											
Tall.																		
I	152	67.4 × 35	152	63.5	111.9	150.1	180.4	207.4	231.3	251.9	270.6	287.1	302.0	314.8	326.3	336.7	346.3	355.4
II	230	64.7 × 29	129	59.4	103.5	136.0	162.3	187.4	207.2	225.0	241.4	255.7	268.6	279.6	289.8	298.4	306.8	315.1
III	216	69.6 × 26	118	57.5	96.2	125.0	149.6	170.5	189.1	206.0	220.4	233.4	245.4	255.9	265.2	274.4	282.4	289.5
IV	217	73.9 × 24	113	55.4	93.9	122.3	144.9	163.2	179.4	194.2	207.3	219.4	230.3	240.3	248.9	256.6	263.6	269.9
V	255	74.1 × 22	103	55.1	93.1	119.4	140.7	159.0	174.2	187.6	199.0	209.0	218.3	226.7	234.6	242.6	249.8	255.6
VI	130	84.4 × 20	100	48.7	82.4	107.1	127.4	143.9	157.6	169.8	180.1	189.5	197.0	205.0	212.2	219.2	225.5	230.7
I—VI	1,200	70.9 × 25.6	118	56.8	97.0	126.6	150.8	171.3	189.1	205.0	219.3	232.4	244.1	254.8	264.5	273.3	281.5	289.2
Gran.																		
I	152	62.8 × 35	81	80.8	152.2	207.2	249.9	284.1	312.4	336.1	357.4	375.7	392.8	407.2	419.6	430.9	440.3	450.0
II	214	64.0 × 29	83	69.5	127.0	171.4	205.2	232.3	255.7	275.8	293.8	309.8	324.6	338.2	350.2	361.3	372.5	383.1
III	209	64.2 × 26	79	63.9	114.8	154.7	185.5	210.3	231.3	248.9	265.6	281.2	296.1	310.6	322.6	332.9	342.4	352.2
IV	199	71.2 × 24	75	62.5	110.5	148.2	176.8	199.2	217.7	234.3	249.2	263.8	275.6	285.8	295.8	304.8	311.8	317.6
V	283	74.4 × 22	70	60.0	105.7	139.0	165.9	186.7	204.3	219.3	232.6	244.3	255.3	265.3	273.8	281.9	289.0	293.3
VI	143	72.0 × 20	74	54.1	95.1	125.2	149.3	169.0	184.6	197.7	209.6	220.7	231.2	240.8	248.0	255.0	262.2	269.5
I—VI	1,200	68.5 × 25.3	77	64.7	116.5	156.4	188.2	214.2	237.8	256.9	274.7	289.3	303.5	315.6	327.1	337.8	346.8	356.2

traktas som undantagsfall. Visserligen kan under den senaste tiden en ansats till det bättre skönjas, bestående uti en början på vissa håll att söka följa statens och de större skogsegarnes exempel i sättet att sköta sina skogar och uti en mera allmänt vunnna kännedom om skogarnes värde och betydelse samt uti en sparsammare virkesförbrukning till husbehovet samt utväljande dertill af torr och mindre växtlig skog, men å andra sidan har en starkare efterfrågan och bättre pris på småvirke såväl af gran till pappersmasseberedning som af tall till pitprops o. d. uppstått, som framkallat en väsentligen ökad afverkning.

Af hvad sålunda blifvit anfördt, framgår, att ett normalt bevoxenhetstillstånd inom skogsbestånden endast kan sägas vara för handen inom de allmänna och en del af de enskilda skogarne, och säkert är, att, genom införande af en förbättrad skötsel genom hjälpvallringar o. d. samt genom ombesörjandet af naturlig eller med konst verkställd återväxt, länets skogar skulle erhålla förmåga att afkasta dubbelt så mycket såväl virke som penningar, än som nu är fallet.

Orsakerna ligga deri, dels att de bättre träden skördas efter hand, som de uppväxa till vissa dimensioner, under det att deremot de i sin tillväxt tillbakasatta och sålunda mindre räntegifvande kvarlemnas på tillväxt och ofta förefinnas till ett så stort antal på ytenheten, att ungskog ej kan af brist på ljus uppspira, dels att ej de åtgärder vid huggningarne i öfrigt — såsom kvarlemnande af dugliga fröträd i tillräckligt antal o. s. v. — vidtagas, hvilka kunna befrämja tillväxten och åvägbringa återväxt, och dels att alltför stora kalhyggen göras, så att naturlig återväxt ej infinner sig, och dels att ej återväxt å äldre eller yngre hyggen ombesörjes, der så behöfves, förmedelst skogsodling, hvilken, om sådd användes, ej skulle betinga högre kostnad än 7 å 8 kronor per har, häruti inberäknadt fröets värde.

Vidtoges i stället nyssnämnda åtgärder, skulle skogarne väsentligt förkofras, enär skogsmarken inom länet i allmänhet har en stor förmåga och benägenhet att åter skogbilda sig och alstra skog af särdeles vacker form och beskaffenhet, synnerligen i de vestligaste delarne, der för stark afverkning egt rum, men der betingelser för skogens afsättning och höga värde finnas af sådan beskaffenhet, att skogsodlingsföretag i stor skala borde i den närmaste framtiden kunna uppstå och blifva lönande.

Med föregående ej synnerligen ljusa skildring af en stor del af länets skogars nuvarande tillstånd vill dock Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ingalunda hafva sagt, att skogsbrist vare sig för det närvarande eller för framtiden torde behöfva inom länet befaras, enär dels den till skogsbörd dugliga marken är af stor utsträckning och dels en ej ringa del af dess skogar ännu bestå af ganska vackert såväl äldre som medelålders och yngre bestånd och dels skogsmarkens naturliga benägenhet för skogsreproduktion utgör garanti för skogarnes bestående. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har dermed endast velat framhålla sin önskan om införande af en bättre skogsskötsel, helst genom inbyggarnes eget initiativ eller i annat fall, om så befinnes nödigt och låter sig i öfrigt verkställa, genom en allmän lag, då det ekonomiska välståndet ovedersägligen derigenom skulle höjas och länet blifva ett af de värdefullaste skogskomplexer inom landet.

Flottleder. De medel, som inom länet finnas för att framföra det afverkade virket af olika slag till såg eller annan förädlingsort, utgöras — utom i enskilda fall genom direkt fram-

körning till denna — hufvudsakligen af till flottning upprensade vattendrag samt inom vissa delar af länet jernvägar, i synnerhet då det gäller att befrakta det förädlade virket till Göteborgs, Kristianias, Uddevallas eller Fredrikshalls hamnar.

Beträffande fördelningen af flottbara vatten inom länet, så är förhållandet här i likhet med i nästan alla våra nordligare, skogrika provinser sådant, att vattendragen ligga mycket gynnsamt till för virkesforsling, och i synnerhet torde detta kunna sägas om mellersta och vstra delarne af länet.

De hufvudsakliga, större vattendragen flyta genom länets hela längd från norr till söder eller mera från nordvest till sydost. Bielfvar falla ut i dessa ofta både från öster och vester, så att få skogstrakter inom länet finnas, hvilkas alster ej kunna ganska ändamålsenligt nedköras till och flottas uti dessa samt omsider nedkomma i den gemensamma hufvudelfven.

Hvad länets längsta vattendrag, *Klarelfven*, beträffar, flyter det genom länets hela längd till Karlstad vid Venern.

Till Klarelfven flyta många ganska stora flottbara elfvar såsom Tåsan, Likån, Femtån, Värån, Halgån och Ufån, hvilka alla komma öster eller nordost ifrån och i allmänhet flyta parallelt med hvarandra på 2 å 3 mils afstånd. Samtliga dessa bielfvar hafva sina källor eller öfversta flottningsdistrikt inom Kopparbergs län och frambära årligen — åtminstone de större af dem — från skogarne derstädes, men i synnerhet från det omkring två mil breda skogsbältet inom Vermland, ganska betydliga timmerpartier, som nedkomma i den gemensamma Klarelfven. Redan Ufån har ej så obetydliga biflöden, hvari timmerflottning eger rum, såsom Musån med sjön Knon, Löfån, Laggåselfven samt Dragsjöbäcken från de stora sjöarne Deglund och Uplund.

Från vester falla i Klarelfven både färre och smärre biflöden, nämligen Varån och Hölgån i norra delen af Elfdals härad samt Skogaån i södra delen, hvilken senare är vattenafledare för de ganska stora sjöarne Gräcken, Grängen och Busjön inom Ekehärad. Å denna sidan Klaran äro flere flottbara elfvar mindre behöfliga, ty vattendelaren mellan Klarelfven och Fryksdalens flottbara vatten är belägen endast 1 å 1¼ mil från Klarelfven, hvadan timret från skogarne derä kan direkt nedköras på den samma.

För norra delen af Nyeds härad är Svartån flottled. Den flyter egendomligt nog norrut och utfaller i de tre sammanhängande Rådasjöarne, genom hvilka Ufån går och för hvilka alla vatten Åråselfven är gemensam utväg till Klaran.

Inom östra delen af Fernebo härad mot dalgränsen är *Svartelfven* eller *Letelfven* en flottled, som kan nedföra timmer ända till sjön Skagern och sålunda till Venern.

Inom mellersta delen af länet är *Norselfven* med de stora Fryksdalssjöarne det största flottbara vattendraget.

I Fryksdalssjöarne faller från norr den ej obetydliga Ljusnan, hvari flottas timmer från norra delen af Fryksdals härad och nordvestra delen af Elfdals härad; från nordvest och vester falla i samma elf Rögdån och Rottnaelfven och från öster Bada- och Björkaelfvarne.

Äfven uti Borgviks- och Malsjöelfvarne, som till Grumsfjorden af Venern afleda vatten från den stora sjön Värmelen, flottas icke så obetydligt timmer.

Inom länets vstra del finnes ett helt system af flottbara vatten, som utbreda sig i solfjäderform och samlas i den gemensamma *Jösseelfven*, som norrifrån faller i Glafs fjorden, och flotta

timmer ända inifrån Norge, men i synnerhet från norra och nordöstra delen af Jösse samt nordvestra delen af Nordmarks härad.

Det största tillflödet i Jösseelf nordost ifrån är *Vaggeelfven* från den stora sjön Gunnern m. fl. och norrifrån Noreelfven, som förenar de stora sjöarne Hugn och Nysockensjön.

I *Glafsfjorden* faller dessutom från vester den till allmän flottled inrättade *Elgån*; hvarjemte flottning eger rum i den så kallade *Glafvaån*, som flyter från sjön Stora Gla till *Glafsfjorden*. Beträffande sjelfva den stora segelleden *Glafsfjorden*—*Byelfven* så flottas nog en del virke deruti i sammanhängande flottar, men hufvudparten fraktas på ångfartyg och prämar.

Lillelfvens vattendrag, som upprinner i småsjöar inom *Långseruds* sockens skogsbygd och genomflyter sjöarne *Lilla* och *Stora Bör*, *Emneskogssjön*, *Svansjöarne*, *Eldan*, *Lången* och *Aspen*, der den mottager *Gullsjöelfven*, är under hela sträckan på statens bekostnad inrättad till flottled.

Längst i vester framflyter *Upperudselfvens* och *de stora sjöarnes* (*Stora Le*, *Lelången*, *Silarne* och *Jernsjön*) flottled, som i sitt nedre lopp utgör *Dalslands* kanal. *Jernsjöns* flottled, med hvilken *Sandaelfven* och *Åsebyelfven* förena sig, har aflopp förbi *Snarkils* och *Karlsfors* bruk till *Öster-Silen*. *Blomsjöns* och *Olerudssjöns* flottled utfaller i *Lelången*.

Beträffande de kvantiteter virke, som under femårsperioden flottats uti länets skilda vattendrag, lemnas här nedan närmare redogörelse.

Skogarnes tillgodogörande, pris och värde. Sågtimmer och träkol äro de virkesprodukter, som sedan århundraden skördats i de vermländska skogarne och ännu utgöra de hufvudafverkningen derstädes. Visserligen har trämasseindustrin under senaste årtiondet helt plötsligt uppblomstrat i dessa bygder, så att vid femårsberättelsens sluttidpunkt ej mindre än 37 dylika fabriker voro i gång inom länet, tillverkande åtminstone af den på mekaniskt sätt erhållna sliperimassan inemot hälften af landets hela tillverkning, men ännu åtminstone går ej den härför erforderliga virkeskvantitet af granvirke tillnärmelsevis upp till samma kubikinnehåll, som ur skogarne skördas till timmer eller kol.

Äfven pitpropsafverkningen har under den tid, som berättelsen omfattar, högst betydligt ökats. Inom vestra Vermland har visserligen dylikt tillgodogörande af skog redan förut varit öfligt, men i *Klarelfsdalen* hafva tallslanor till pitprops först under denna tid starkare efterfrågats och afverkats. Den bestämmelse, som finnes i det af *Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande* i *Vermlands* och *Kopparbergs* län gemensamt fastställda flottningsreglementet för *Klarelfven* med dess bifoder, att tallslanor skola vid flottning dragas samma kostnad som sågtimmer, har dock i viss grad hejdat denna afverknings stora utbredning inom *Elfdalen*, så att leverans af dylikt virke skett nästan endast på hufvudelfven, och bifoderna hafva derifrån ännu i hufvudsak förskonats.

Till husbehof åtgår naturligtvis äfven en ofantligt stor virkesmassa i *Vermlands* ganska folkrika bygder, såväl till bränsle, hustimmer och stängselfång m. m. som till andra för landtbruket behöfliga virkessortiment, men *Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande* anser sig ej böra vedervåga att derom göra en sannolikhetsberäkning, då den ej torde kunna, af brist på tillgängliga uppgifter, blifva synnerligen tillförlitlig.

Äfven för utrönande af kubikinnehållet af de råmaterialier, som afverkas i länets skogar för att förädlas vare sig inom eller

utom landet, finnas mycket stora svårigheter, enär exportvarorna taga så olika vägar och gå dels till svenska och dels till norska hamnar, än på ångbåtar eller i stora sammanhängande så kallade »mosor» öfver *Venern* och än på jernväg direkt till utskeppningsorterna *Göteborg*, *Uddevalla*, *Fredrikshall* och *Kristiania*.

Utredningen af hela afverkningsmassan inom länets skogar försvåras i ännu högre grad derigenom, att ingen enhet uti uppgifterna härom för de skilda orterna förefinnes, hvarigenom de i många fall ej kunna jämföras med hvarandra; så t. ex. uppgifva somliga sin afverkning af pappersgran uti stycken slanor, andra åter i fast kubikinnehåll. Likaledes beträffande pitprops, som än uppgifves i stycketal, t. ex. på *Klarelfven*, än, i vestra Vermland och mera allmänt, uti löpande längdfot eller meter. Äfven å jernvägar fraktas stundom efter olika principer, i det afgiften för råvirke eller derur förädlad vara erlägges än efter vikt (kilogram eller ton), än t. ex. efter stigar kol i kuberad vagn o. s. v.

Om än sålunda *Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande* ej kunnat anskaffa nog tillförlitligt statistiskt material för att lemna en någorlunda tillförlitlig summarisk uppgift på hela virkesafverkningen inom länet, vill dock *Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande* i det följande söka med tabeller visa, att, enligt de uppgifter om försågning, pappersmassgrans afverkning och massans beredning äfvensom om flottning af råmaterial till sagda industrier, som *Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande* begärt eller infordrat, länet intager ett ej oviktigt rum i fråga om landets hela export af virke.

Vid redogörelse för afverkningarne inom länet torde först böra omnämnas länets *allmänna skogar* och får *Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande* därför, i *tabellerna H och I* (sid. 18), lemna uppgift på såväl afverkningarne deruti som på de vid försäljningarne derifrån influtna skogsmedel.

Innan *Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande* framlägger de allmänna tabeller om hufvudsakliga timmerförsågningen inom länet, trämassefabrikernas förbrukning af virke m. m., anser sig *Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande* böra uti denna sin underdåniga berättelse låta några mera speciela tabeller, eller *tabellerna K, L, M och N* (sid. 18 och 19), inflyta, hvilka benäget lemnats af *Uddeholms aktiebolag* och utvisa såväl totala virkesafverkningen inom denna länets största jord- och skogspossession som ock mängden och medeldimensionen af bolagets eget timmer och köptimmer samt koltillverkningen och kostnaderna derför.

Den anmärkningsvärdt låga dimensionen för år 1891 är beroende på en myckenhet smärre timmerskog, som fälts af den starka stormen under pingstdagarne nämnda år. Under de senaste fyra åren 1892—1895 var medelstocken deremot 21.59 × 9.30". Medelstocken synes sålunda hafva gått något litet ned under femårsperioden, beroende i viss mån på, att timret uttagits kortare, eller i medeltal till 21.65 fots längd, mot 22 fot under förra femårsperioden.

Att köptimmer ännu står att få i stora kvantiteter och af ganska lämpliga dimensioner, synes af tabell M, hvilken innehåller uppgifter beträffande af *Uddeholms aktiebolag* under femårsperioden å *Klarelfven* inköpt sågtimmer.

Af denna tabell visar sig, att medeldimensionen af *Uddeholms* köptimmer ej varit ringa och i det stora hela ungefär lika med det från egna skogar. Denna dimension har dock under

Tab. H.

Å de allmänna skogarne afverkad virke åren 1891—1895, i kubikmeter.

År.	Såldt från kronoparker eller boställsskogar, af hvilkas afkastning andel ingår till statsverket.			Såldt från ecklesiastika skogar, af hvilkas afkastning medel ingår till presterskapets löne-regleringsfond.			Såldt för ecklesiastika boställens skogsfond.			Utlemnad till utsyningsberättigade eller åt byggnadsskyldige till prestgårds eller kyrkas byggande.			Å till bergverken understöd anslagna skogar.	Summa kubikmeter.
	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	
1891	2,282·1	3,331·2	5,062·0	21,301·42	2,619·9	2,543·0	—	527·7	—	249·4	118·8	1,168·0	3,091·4	42,294·92
1892	978·6	1,459·3	5,780·8	15,537·02	3,422·5	5,770·7	20·0	131·0	—	268·4	487·4	—	2,525·0	86,380·72
1893	367·0	1,825·2	6,824·6	8,513·02	3,008·7	4,207·9	189·9	642·0	—	325·0	925·0	609·8	2,285·4	39,723·52
1894	809·9	2,654·8	5,798·3	15,460·96	2,776·9	3,960·8	632·3	94·0	363·0	77·5	188·4	901·8	2,494·8	36,213·46
1895	1,051·36	3,963·9	7,357·18	14,600·46	4,155·2	4,852·73	—	1,939·7	338·63	3·8	930·7	1,555·59	1,307·59	42,056·84
Summa kbm.	5,488·96	13,234·4	30,822·88	175,412·88	15,963·2	21,335·13	842·2	3,334·4	701·63	924·1	2,650·3	4,235·19	11,704·19	186,669·46

1) Häraf 39,216·20, som sålts från Stora Laggåsens stomskog för f. d. »Norra Elfdals pastorats löne-regleringsfond».

Tab. I.

Från allmänna skogar inflyttna skogsmedel åren 1891—1895

År.	Till statsverket.			Till presterskapets löne-regleringsfond.			Till de ecklesiastika boställenas skogsfond.			Summa. Kronor.
	Elfdals revir. Kronor.	Karlstads revir. Kronor.	Arvika revir. Kronor.	Elfdals revir. Kronor.	Karlstads revir. Kronor.	Arvika revir. Kronor.	Elfdals revir. Kronor.	Karlstads revir. Kronor.	Arvika revir. Kronor.	
1891	2,462·12	7,607·26	32,442·97	10,830·64	4,874·93	3,938·47	89·12	—	490·73	62,736·24
1892	1,093·96	2,859·54	11,377·01	3,085·78	5,610·92	4,154·50	66·23	24·37	473·32	28,745·63
1893	1,725·22	7,551·67	12,212·50	6,055·46	3,664·24	3,311·73	—	77·40	2,303·75	36,901·97
1894	1,246·42	6,719·28	19,350·83	2,134·49	3,372·40	6,515·74	376·33	44·05	195·00	39,954·54
1895	1,836·75	10,205·52	16,079·78	7,430·97	4,305·48	8,026·25	—	214·65	312·04	48,411·44
Summa	8,364·47	34,943·27	91,463·09	29,537·34	21,827·97	25,946·69	531·68	360·47	3,774·84	216,749·82

Tab. K.

Uddeholms aktiebolags hela afverkning å egna skogar i Vermlands län¹⁾ åren 1891—1895.

År.	Afverkningsbelopp (fast mått) af växande skog (råvirke).									Torrt virke.	
	Såg- och byggnadstimmer å 0·35—0·25 kbm.		Pappersgran å 0·12 kbm.		Bränn- och kolved.			Diverse.	Summa råvirke.	Stubbar å 1·5 kbm. fast mått.	
					Kostar å 1·9 kbm.	Lass å 1 kbm.	Långvedar å 53 kbm.				
St.	Kbm.	St.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kostar.	Kbm.	
1891	128,145	43,536	118,728	14,247	34,258	34,200	190,992	7,037	324,270	25,085	37,628
1892	145,333	49,656	113,941	13,673	32,021	42,323	186,767	9,381	334,321	31,409	47,113
1893	154,982	53,433	120,060	14,407	29,947	39,290	158,076	10,490	305,643	31,335	47,003
1894	135,618	46,341	186,328	22,359	51,094	35,191	148,673	9,192	312,850	34,410	51,615
1895	149,459	51,091	207,641	24,917	31,914	37,914	168,750	11,477	326,063	25,947	38,920
Summa	713,537	244,057	746,698	89,603	179,234	189,418	853,258	47,577	1,603,147	148,186	222,279
Medeltal	142,707	48,811	149,340	17,921	35,847	37,884	170,652	9,515	320,630	29,637	44,456

1) Dessa skogars areal utgör omkring 175,000 hektar. I tabellens uppgifter ingår ej afverkningen från bolagets till omkring 70,000 hektar uppgående afverknings-skogar i Dalarna.

Tab. L. Uddeholms aktiebolags sågtimmerafverkning å egna skogar åren 1891—1895.

År.	Antal sågtimmer.		Summa längdfot.		Summa diameter-tum i toppen.		Medelstockens dimension i engelskt mått.			Granprocent.
	Stycken.	Svenska fot.	Svenska verk-tum.	Fot.	Tum i topp.	Kub.-fot.	%			
1891	162,965	3,664,932	1,506,739	21·91	9·01	12·66	23·64			
1892	127,342	2,826,662	1,212,411	21·63	9·27	13·12	32·99			
1893	128,991	2,862,310	1,233,153	21·62	9·31	13·20	33·60			
1894	125,985	2,826,284	1,200,787	21·85	9·28	13·29	29·94			
1895	126,719	2,758,031	1,214,693	21·20	9·34	13·05	28·78			
Årl. medeltal.										
1891—1895 .	134,400	2,987,644	1,273,557	21·65	9·23	13·04	29·32			
1886—1890 .	124,135	2,804,322	1,888,622	22·00	9·32	13·48	25·08			

Tab. M. Uddeholms aktiebolags köptimmer åren 1891—1895.

År.	Antal sågtimmer.		Summa längdfot.		Summa diameter-tum i toppen.		Medelstockens dimension i engelskt mått.			Granprocent.
	Stycken.	Svenska fot.	Svenska verk-tum.	Fot.	Tum i topp.	Kub.-fot.	%			
1891	32,115	742,171	311,798	22·51	9·46	14·21	35·13			
1892	83,180	1,865,976	792,771	21·81	9·28	13·29	37·90			
1893	84,805	1,892,847	769,535	21·74	9·07	12·70	38·46			
1894	110,670	2,519,426	1,044,615	22·17	9·20	13·30	30·00			
1895	59,441	1,330,737	576,737	21·81	9·43	13·64	30·50			
Årl. medeltal.										
1891—1895 .	74,042	1,670,231	699,091	21·98	9·20	13·15	34·25			
1886—1890 .	56,454	1,325,595	548,149	22·87	9·46	14·44	30·00			

Tab. N.

Uddeholms aktiebolags kolningar.

År.	Antal milor.	Kolvedens kubikinnehåll i löst mått.	Erhållna kol.	Vedåtgång per hektoliter.	K o s t n a d .			K o s t n a d .	
					Kolningen.	Forslingen.	Summa.	Per hektoliter.	Per storstig å 40 hl.
1891	1,786	342,561	1,646,631	0·208	177,016·66	105,336·09	282,352·75	17·15	6·86
1892	1,858	361,652	1,733,540	0·208	185,772·12	111,518·88	297,291·00	17·15	6·86
1893	1,872	369,513	1,777,170	0·208	191,359·38	115,350·45	306,709·83	17·26	6·90
1894	1,642	312,478	1,568,912	0·195	169,147·52	104,984·77	274,132·29	17·47	6·99
1895	1,511	280,989	1,393,719	0·202	151,637·12	92,579·51	244,216·63	17·52	7·01
Årligt medeltal.									
1891—1895 .	1,734	333,439	1,623,994	0·205	174,986·56	105,953·94	280,940·50	17·30	6·92
1886—1890 .	1,894	338,219	1,651,354	0·205	173,765·19	103,313·73	277,078·92	16·78	6·71

berättelseperioden i jämförelse med den närmast föregående sjunkit med omkring 1 fot och 1/4 verk-tum. Köptimmer uttages i allmänhet till stora längder för de ganska dryga flottningskostnadernas skull. Dess medeldimension har ganska mycket fluktuerat, alltefter som större eller mindre del deraf utgöres af timmer från de större kronoskogarne, Laggåsen, Knappåsen, Ruskåsen eller Öna, som lemna gröfre timmer än de enskildes skogar. Uddeholms medeldimension af köptimmer under perioden 1886—1890 var ofantligt hög, beroende derpå, att under ett af dessa år inköptes från Laggåsen omkring 15,000 sågtimmer med en medeldimension af 29 × 11" (verk-tum).

Vid jämförelse mellan de båda periodernas kolningar synes, att kolningskvantiteten och vedåtgången per hektoliter varit nästan konstanta, men att kolen blifvit något dyrare, beroende dels derpå, att arbetslönerna blifvit något höjda, och dels derpå, att en af bolagets hyttor, Sunnermohyttan, nedlagts, hvarigenom kolfrakten till de öfriga jernverken blifvit högre, då väglängden för kolningen ökats.

Af den tabell, som redogör för Uddeholms bolags hela årliga afverkning af virke, framgår, att under femårsperioden den årliga medelafverkningen utgjort 320,630 kubikmeter råskog.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande får i tabell O (sid. 20) redogöra för den sågning af timmer vid såväl exportsågarne som de större husbehofssågarne inom länet, hvarom uppgifter från vederbörande egare infor-drats. En mängd mindre sågar torde nog dessutom förefinnas, men dels har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ej kändedom om deras verksamhet, dels är sågning-mängden derstädes af mindre betydelse och det försägade materialet användes uteslutande på platsen.

I medeltal har sålunda vid i tabell O uppräknade sågar årligen försågats öfver 1,800,000 timmerstockar, som torde hafva vid försågning lemnat omkring 70,000 standard sågadt virke.

Under senaste fem åren har trämassfabrikationen betydligt ökat inom länet, och tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att söka i tabell P (sid. 21) redogöra för dess ungefärliga tillverkning samt förbrukning af råvara förutom bränsle.

Tab. O. Antal försägade timmerstockar vid sågarne inom Vermlands län åren 1891—1895.

Sågens namn.	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.	Medeltal.
Adolfsfors	3,600	4,800	4,800	6,000	9,000	5,640
Alster	33,600	22,200	13,200	14,400	19,200	20,520
Alster	48,384	32,928	33,720	16,392	14,028	29,090
Agnhammar	72,030	65,059	72,816	75,756	74,094	71,951
Bada	3,550	3,534	903	—	—	1,597
Bergfors	1,162	600	255	300	270	517
Bergholmen	—	—	—	118,200	130,920	49,324
Billinge	1,440	1,320	1,800	1,200	1,440	1,450
Björkaholm	420	420	420	420	1,380	612
Borgvik o. Brunsberg	48,024	78,240	71,038	64,576	53,672	63,110
Bosjö	6,138	2,943	4,094	4,338	3,666	4,236
Botilsäter	2,280	2,244	756	684	900	1,373
Charlottenberg	37,133	37,369	33,112	31,352	22,533	32,300
Dejefors, Brattfors	55,212	63,490	55,918	42,479	59,019	55,223
Djupfors	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400
Ed	400	400	400	400	400	400
Eda	8,058	15,693	18,138	22,380	22,824	17,418
Ekehlads ångsåg	—	—	14,403	20,880	48,411	16,738
Elgå	18,379	19,983	18,331	21,986	21,699	20,175
Elofsbyn	1,380	100	100	120	100	360
Emilsdal	6,000	10,390	8,400	2,040	6,440	6,654
Forshaga	107,000	150,000	83,300	1,000	60,000	80,260
Frykfors o. Näsfors	—	—	—	6,720	—	1,344
Fryksta	76,000	80,000	96,000	91,488	105,408	89,779
Föskefors o. Krokås	875	1,537	2,407	2,276	2,100	1,839
Gammelkroppa	450	50	250	250	80	216
Gaperhult	—	2,500	4,000	5,500	7,000	3,800
Glafva	11,036	15,716	19,222	18,231	17,022	16,245
Gustafsfors	891	1,169	1,298	1,279	1,080	1,143
Gårdsjö	36,396	25,296	2,616	1,464	2,544	13,663
Hagfors	12,660	7,524	7,504	6,996	7,596	8,456
Halgå	300	310	320	350	310	318
Hannäs	36,899	51,369	43,289	61,259	43,387	47,241
Hassle	719	1,274	1,411	1,350	1,328	1,216
Hennickehammar	4,828	1,835	2,010	1,384	1,657	2,343
Hillringsberg	57,468	76,704	58,392	56,124	61,236	61,985
Holmerndsfors	—	1,800	1,800	20	40	732
Hult	81,528	66,324	66,756	77,820	139,764	86,438
Hultfors	600	408	1,380	300	480	634
Högerud	600	—	1,200	1,512	3,600	1,382
Jössefors	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000
Karlstads	8,830	51,909	35,293	52,282	69,218	43,506
Kjellingerud	1,707	2,025	1,516	1,874	1,493	1,723
Klässbol	8,400	8,700	9,600	9,840	9,960	9,300
Kolsäter	3,662	5,710	7,080	4,500	6,424	5,475
Koppom	866	768	721	1,018	982	871
Korsbyn	1,500	1,200	972	984	1,380	1,207
Krona	4,200	3,600	2,700	1,800	1,800	2,820
Kroppstadfors	—	—	—	17,520	53,760	14,256
Kungsskogen	10,002	11,803	8,516	7,756	8,820	9,379
Kyrkobol	800	1,200	1,000	1,500	—	900
Kyrkobyn	8,660	13,400	9,994	4,520	7,440	8,803

Sågens namn.	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.	Medeltal.
Lerboda	1,044	1,128	948	1,008	1,152	1,056
Lerhol	5,820	5,880	5,424	3,660	3,492	4,855
Lesjöfors	11,624	2,432	3,369	4,591	4,391	5,281
Liane	—	336	448	802	672	451
Lundsberg	100	100	112	100	150	112
Lång o. Malsjö	3,000	4,800	4,800	4,400	6,000	4,600
Löfstaholm	2,400	5,220	2,300	2,100	2,000	2,804
Mitandersfors	120	120	72	144	108	113
Molkom	3,600	3,600	3,600	3,600	4,800	3,840
Munkfors	143,564	151,421	139,552	152,739	144,926	146,440
Niklasdam	—	—	—	—	8,880	1,776
Noreborg	55,000	47,000	40,000	70,000	48,000	52,000
Nordmark	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200
Norra Fors	900	1,000	1,200	900	1,000	1,000
Nors o. Torsby	38,400	50,400	51,600	31,200	46,800	43,680
Norum	2,040	2,280	2,460	864	300	1,588
Notnäs	—	—	—	27,000	45,000	14,400
Nynäs	4,198	12,585	10,904	11,375	162	7,845
Näs	192	240	300	168	216	223
Oleby	12,840	18,000	21,600	25,200	37,200	22,968
Orrholmen	—	49,512	48,576	—	—	19,617
Qvarntorp	52,120	53,560	59,218	61,089	11,886	47,575
Rottneros (Skarped)	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200
Rämen	48,939	54,439	47,630	50,135	26,217	45,472
Röjdåfors	600	600	720	700	700	664
Segerfors	—	—	13,200	11,712	6,384	6,259
Sillingsfors	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000
Skattkärr	—	11,491	12,575	13,750	19,872	11,537
Skattkärr	40,920	39,792	22,680	13,200	5,640	24,446
Skillingfors	972	4,092	576	1,176	828	1,529
Skoghall	64,030	68,512	90,551	104,027	85,897	82,603
Skyberg	2,328	5,952	8,064	8,904	11,280	7,306
Skåre	162,674	189,600	95,592	39,611	89,001	115,295
Skällarbyn	2,586	6,108	1,080	3,924	8,388	4,417
Skönnerud	3,550	3,758	3,471	2,741	3,610	3,426
Slottsbron	22,800	24,000	24,000	24,000	25,200	24,000
Snarkil o. Norekärn	12,600	12,600	12,600	12,600	12,600	12,600
Storfors och Bjurbäcken	54,846	515	1,333	25,738	24,797	21,446
Stömme o. Sölje	8,972	11,952	5,890	6,048	4,757	7,524
Sundsbyn	1,200	2,520	936	1,632	1,500	1,558
Sunnemo	1,320	1,450	1,500	1,440	1,620	1,466
Svaneholm	4,788	8,712	4,632	2,700	600	4,286
Sågbacken	6,500	8,100	11,000	5,000	14,900	9,100
Sälboda (Gunnarskog)	12,120	5,280	5,580	25,896	31,200	16,015
Södra Saxån	500	11,113	500	500	3,476	3,218
Takene	200	200	200	200	200	200
Torkilsrud	—	—	480	700	510	338
Tocktors	15,872	21,598	18,936	26,835	22,217	21,091
Vermlands Säby	450	400	525	650	1,000	605
Välberg	20,000	22,000	18,000	30,000	50,000	28,000
Åmot	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000
Åsebyn o. Karlsfors	4,752	5,940	4,176	5,412	6,420	5,340
Summa	1,719,348	1,940,962	1,691,361	1,767,791	1,996,654	1,823,227

Tab. P.

Träcellulosa- och trämassfabriker inom Vermlands län åren 1891—1895.

F a b r i k e n s n a m n.	Beräknad årlig tillverkning (torr massa). Ton.	Beräknad virkes- åtgång (löst mått). Kub.meter.	Använt eller framkört råmaterial (gran) i kubikmeter eller (*) antal slånor. ¹⁾					
			1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	Medeltal.
<i>Sulfitfabriker.</i>								
Billernud	4,000	33,920	17,158	19,964	23,485	25,532	27,920	22,812
Fors Haga	6,000	50,880	—	—	—	8,480	33,920	21,200
Stömne	3,000	25,440	8,226	7,243	10,725	9,887	403	7,297
Årås	3,000	25,440	—	—	—	5,434	18,677	12,055
Summa	16,000	135,680	—	—	—	—	—	—
<i>Sulfatfabriker.</i>								
Bäckhammar	1,000	8,480	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	8,655	²⁾ 8,500
Klarafors ²⁾	3,000	25,440	—	—	5,088	18,656	21,200	14,981
Stjern	5,000	41,400	26,353	29,480	38,495	39,622	36,844	34,159
Summa	9,000	75,320	—	—	—	—	—	—
<i>Mekaniska fabriker.</i>								
Adolfors	1,200	5,100	12,000	10,000	8,000	12,000	20,000	12,400
Bada	800	3,400	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾
Bosjön	800	3,400	3,690	5,220	4,718	6,346	4,640	4,923
Brättne	2,300	9,775	—	—	—	—	* 47,600	* 47,600
Charlottenberg	2,000	8,500	—	—	—	1,850	3,418	2,634
Dejefors	4,000	17,000	* 25,307	* 28,044	* 28,560	* 56,124	* 33,338	* 34,275
Edsvalla	900	3,825	* 15,600	* 34,800	* 12,000	* 40,800	* 53,200	* 31,280
Frykfors ⁵⁾	1,500	6,375	* 31,200	* 29,760	* 31,800	* 33,600	* 21,600	* 29,592
Hillringsberg	3,500	14,875	* 68,256	* 62,340	* 64,272	* 73,896	* 73,572	* 68,467
Hån ⁶⁾	500	2,125	—	—	—	—	—	—
Jössefors	4,500	19,125	—	—	—	—	11,307	11,307
Klarafors ²⁾	800	3,400	—	—	—	—	—	—
Kolsäter	500	2,125	2,997	2,753	3,709	4,217	4,523	3,640
Koppom	1,200	5,100	3,421	2,680	3,188	4,490	4,190	3,594
Kroppstadfors	3,000	12,750	—	—	—	* 53,200	* 70,000	* 61,600
Kymsberg	1,000	4,250	—	—	—	* 19,068	* 18,948	* 19,008
Lennartsfors ⁶⁾ ⁹⁾	3,800	16,150	11,425	9,287	13,362	14,454	12,323	12,170
Liljendal ⁷⁾	1,000	4,250	9,420	8,588	9,638	13,818	20,806	12,454
Malajö	500	2,125	—	—	—	—	2,261	2,261
Mölnbacka ⁸⁾	2,500	10,625	11,301	12,684	9,962	14,336	9,373	11,531
Noreborg	2,000	8,500	* 96,000	* 96,000	* 96,000	* 48,000	* 48,000	* 76,800
Norum	300	1,275	—	—	—	—	989	989
Näsfors ⁵⁾	700	2,975	—	—	—	—	—	—
Oforsen ⁷⁾	2,500	10,625	—	—	—	—	—	—
Qvarntorp ⁸⁾	800	3,400	—	—	—	—	—	—
Ransberg	1,600	6,800	* 27,732	* 27,600	* 20,640	* 37,800	* 29,400	* 28,634
Rottneros	3,000	12,750	* 30,000	* 25,400	* 33,200	* 38,700	* 54,200	* 36,300
Svaneholm	1,000	4,250	4,656	3,000	4,224	5,328	3,040	4,050
Torsby	1,500	6,375	* 15,600	* 34,800	* 12,000	* 40,800	* 55,200	* 31,680
Töcksfors ⁶⁾	800	3,400	—	—	—	—	—	—
Summa	50,500	214,625	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Uppgift föregången af * afser antal slånor, annan uppgift antal kubikmeter. — ²⁾ Uppgifterna om det vid Klarafors sulfatfabrik använda råmaterialet afse även Klarafors mekaniska fabrik. — ³⁾ Uppgifter saknas; medeltalet ungefärligt. — ⁴⁾ Uppgifter saknas; fabriken ny. — ⁵⁾ Uppgifterna om det vid Frykfors använda råmaterialet afse även Näsfors. — ⁶⁾ Uppgifterna om det vid Lennartsfors använda råmaterialet afse även Hån och Töcksfors. — ⁷⁾ Uppgifterna om det vid Liljendal använda råmaterialet afse även Oforsen. — ⁸⁾ Uppgifterna om det vid Mölnbacka använda råmaterialet afse även Qvarntorp. — ⁹⁾ Uppgifterna om det vid Lennartsfors, Hån och Töcksfors använda råmaterialet utföras även i antal slånor sålunda: 74,260 år 1891, 61,360 år 1892, 86,200 år 1893, 93,960 år 1894 och 80,100 år 1895, eller i medeltal 79,176

Af förestående uppgifter framgår, att inom länet årligen tillverkas omkring 75,000 ton torr trämassa, hvaraf $\frac{2}{3}$ medelst slipning och $\frac{1}{3}$ medelst träets kemiska behandling. Härtill åtgå omkring 425,000 kubikmeter granved löst mått. Efter antagande, att uti upptravade vedstaplar omkring 75 % utgöras af fast massa, skulle sålunda förbrukas inom länet 318,750 kubikmeter granved, motsvarande sålunda inemot den årliga tillväxten på omkring 150,000 hektar skogsmark, eller inemot 1,000,000 sågtimmer af normal medelgroflek å $12\frac{1}{4}$ kubikfot. Dessutom fraktas ej så obetydliga qvantiteter granvirke till pappersmassfabriker utom länet, såsom till exempel i de stora vestra sjöarne till förädling inom Dalsland samt öfver Venern till Gullöfors bruk, Rånnum och Lilla Edet med flere ställen i Vester-götland.

I Klarelfven har ända till år 1893 gällt den bestämmelsen, att granslanor skulle bära samma flottnng som sågtimmer. Uti af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt reglemente får efter denna tid flottas 3 stycken granslanor, brännved eller kolved, ej öfverstigande 375 meters längd, för en flottningsafgäld. Först år 1895 nedkörde dock på elfven dylik kort pappersgran, och äfven då mera undantagsvis. I regeln uttagas der såväl gran- som tallslanor till 36 fots längd.

Pitpropsafverknngen är äfvenledes ganska stor och tyckes tilltaga år ifrån år, i synnerhet inom den vestra delen af länet. Vid Klarelfven har den först börjat de senare åren, men der i icke ringa skala. Att kunna tillnärmelsevis uppgifva, huru stort det årligen afverkade kubikinnehållet af detta virkessortiment utgör eller huru många längdfot eller längdmeter deraf, som utförts från skogarne, är omöjligt, ty uti många flottningsuppgifter åtskiljas ej de olika sortimenten, utan allt reduceras efter vissa bestämda grunder till timmer eller flottningsenheten. I Klarelfven uttages pitpropsvirket, som utgöres af tallslanor, till 36 fots längd och går uti flottningsuppgifterna såsom timmer. I de vestra vattnen deremot räknas 750 längdfot propsvirke som 1 toltt sågtimmer och i vissa flottleder till och med 900 å 1,000 längdfot för en dylik enhet, d. v. s. 3 å 4 toltfter propsvirke räknas lika med 1 toltt sågtimmer. Genom denna lättnad uti flottningsomkostnaderna förklaras den stora propsafverknngen inom vissa länets delar. Som ett exempel på pitpropsafverknngen inom en del af länet anföras här några uppgifter från några vattendrag, å hvilka flottats följande angifna tal löpande fot af dylikt virke:

Flottled.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
Jernsjöns	—	198,230	207,111	525,501	796,674
Silbodalselvns	—	53,765	10,029	—	—
Olerudsjöns	157,528	90,857	—	202,409	53,709
Blomsjöns	231,256	470,243	739,809	915,482	1,054,249
Elgå	325,458	383,047	298,027	583,026	415,184

Icke ens i fråga om flottnng af allt sågtimmer inom länet har det för Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande varit möjligt att anskaffa fullständiga uppgifter.

För Klarelfven samt några andra vattendrag, der reglementariska föreskrifter för flottnngens bedrifvande finnas fastställda, har dock Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande erhållit dylika uppgifter, som, hvad särskildt beträffar *flottnngen i Klarelfven med dess biflöden*, visar följande siffror, nämligen:

År 1891	883,724 stycken
» 1892	1,065,017 »
» 1893	1,091,176 »
» 1894	1,104,096 »
» 1895	1,501,860 »

hufvudsakligast sågtimmer jemte mindre partier af granslan och tallslan.

Af ofvanstående timmerpartier hafva afverkats:

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
inom Vermland	606,044	697,911	724,006	751,560	1,050,420
» Dalarne	56,160	38,401	40,716	33,842	80,061
» Norge	221,520	328,705	326,454	318,694	371,379
Summa timmer	883,724	1,065,017	1,091,176	1,104,096	1,501,860

Den stora ökningen för sista året beror hufvudsakligast på Forshagas, Klarafors och Mölnbacka aktiebolags ökade köp eller utdrifning af granslanor till sina pappersmassfabriker, men delvis äfven af andra orsaker. Man kan antaga, att Klarelfven framfört omkring 1,000,000 sågtimmer per år under qvinqvenniet. Det öfriga har utgjorts af pappersgran och tallslanor.

Nedanstående *tabell Q* redogör för *flottnng i en del vattendrag* af virke, upptaget i stycketal antingen sågtimmer eller annat virke såsom gran- och tallslanor, reducerade till timmer eller flottningsenheten.

Afsättningen för virke under femårsperioden var under åren 1891—1892 å utrikesmarknaden ganska tryckt och priserna höllo sig låga. Med år 1893 inträffade emellertid en ljusning till det bättre, som fortgått till periodens slut. Försäljningarne af timmer hafva derfor såväl från allmänna skogarne som å enskilda timmermarknaden underlättats och prisen något höjt sig samt varit rätt tillfredsställande.

I vestra Vermland hafva prisen i allmänhet varit 50 öre å 1 krona högre per toltt timmer än i östra delen.

Prisstegringen å försågadt virke har utgjort omkring 5 öre per kubikfot från femårsperiodens början och till dess slut,

Tab. Q. Flottnng i några vermländska vattendrag åren 1891—1895.

Vattendrag.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	Medeltal.
Norselfven	119,772	113,808	191,076	246,024	237,960	181,728
Ljusnan	94,702	122,748	124,536	189,552	152,508	136,809
Röjdån	13,152	39,480	66,324	64,272	111,984	59,042
Rottneelf	26,016	102,540	199,416	404,040	315,864	209,575
Badaelf	11,280	11,640	12,960	13,464	15,072	12,883
Lillelfven, Bärsjöarne m. fl.	¹⁾	¹⁾	126,096	83,244	95,580	101,640
Jernsjön ²⁾	11,486	21,857	15,650	36,891	36,973	24,571
Silbodalselfven ²⁾	7,434	6,088	7,984	10,173	18,268	9,989
Olerudsjön ²⁾	4,830	1,008	2,338	1,559	1,434	2,234
Blomsjön ²⁾	8,344	6,618	2,540	4,473	3,150	5,025
Summa timmer	—	—	—	—	—	743,496

¹⁾ Uppgifter saknas. — ²⁾ Endast timmer.

hvilket under förutsättning, att medelstocken lemnar 6 kubikfot exportvirke, skulle utgöra 30 öre per timmerstock eller 3.60 kronor per tolf timmer, och sålunda synes, som om virkesuppköpare under perioden haft en jämförelsevis god tid och något större nettobehållning än förut. Köpprisen af virke å de stora vattendragen inom länet stå dock i allmänhet mycket nära eller sammanfalla med dess verkliga värde, så att någon för hög vinst på sin industri kunna virkesuppköparne ej anses hafva.

För femårsperioden har ett årligt statsanslag af 25,000 kronor beviljats för att tilldelas hushållningssällskap eller landsting, som vilja understödja enskilde skogsodlare genom tillhandahållande af skogsfrö och plantor till billigt pris eller beredande af kostnadsfritt sakkunnigt biträde vid skogsarbeten, med vilkor att dessa båda myndigheter tillsammans eller endera af dem för ändamålet anslagit lika stort belopp, ej öfverstigande för hvarje landstingsområde 2,000 kronor.

För periodens olika år hafva följande anslag beviljats inom länet:

År.	Af Lands-tinget. Kronor.	Af Hushållningssällskapet. Kronor.	Af stats-medel. Kronor.	Summa kronor.	Hvarmed skogsodlats. Hektar.
1891	200	375	575	1,150	184
1892	375	375	750	1,500	151
1893	375	375	750	1,500	144
1894	375	375	750	1,500	56
1895	375	375	750	1,500	61
Summa	1,700	1,875	3,575	7,150	596

Förutom ofvanstående medel har Vermlands landsting och hushållningssällskap till skogsskötselns befrämjande å enskildes skogar utanordnat för år 1891 432 kronor, för år 1892 380 kronor, för år 1893 430 kronor, för år 1894 465 kronor samt för år 1895 462 kronor.

Tvenne af statens skogsingenjörer hafva inom länet haft förrättningar för bibringande af kunskap om skogsvård, och skogsskolan vid Presterud har äfven under femårsperioden fortsatt sin gagnande verksamhet. Elever till vinnande af inträde derstädes hafva anmält sig till vida större antal, än utrymmet och föreskrifterna medgifvit mottaga.

För att bibringa länets befolkning en bättre kunskap i kolningars praktiska utförande har Jernkontorets kolaeskola hvarje år under perioden varit förlagd inom länets område, oftast på Uddeholms aktiebolags skogsmarker.

C) Jagt. För inom länet under femårsperioden dödade rof-djur samt skottpenningar derfor lemnas redogörelse i följande tabell:

År.	Björnar.	Loar.	Räfvar.	Örnar, ufvar och hökar.	Kråkor.	Skottpenningar	
						af stats-medel. Kronor.	af andra medel. Kronor.
1891	1	4	620	458	600	75	176.50
1892	—	2	759	241	3,242	25	1,173.10
1893	—	6	1,485	333	4,923	—	4,306.25
1894	—	2	1,573	228	5,953	50	4,477.40
1895	—	4	1,729	238	5,867	100	5,432.00
Summa	1	18	6,166	1,498	20,585	250	15,565.25

En yttring af förbättrad jagtvård å enskildes skogsmark har visat sig uti Uddeholms aktiebolags år 1893 fattade beslut, att en jagtskatt af 10 kronor skall erläggas af alla dem, som erhålla rätt att jaga å bolagets skogar. Under de båda senaste åren af berättelsetiden hafva influtit öfver 600 kronor, som bolaget öfverlemnade till Svenska Jägareförbundets afdelning vid Uddeholm att utbetalas för dödade räfvar, höns- och sparfhökar, hufvudsakligast inom bolagets egna marker.

D) Bergs- och brukshandtering. Från bergmästaren i Vestra bergmästaredistriktet har i afseende härå till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande inkommit en så fullständig redogörelse, att den ansetts böra i hufvudsakliga delar här intagas och af Länsstyrelsen återopas.

Tab. B.

Bergshandteringen i Vermlands län åren 1891—1895.

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	1891—1895.	1886—1890.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton i medeltal.	
<i>Malmbrytning:</i>							
Jernmalm	82,910.00	86,311.00	91,771.60	83,230.00	83,079.25	85,460.87	94,061.00
Manganmalm	3,224.00	2,114.00	1,989.00	1,169.00	1,174.00	1,934.00	2,548.80
Bly- och silfvermalm	30.00	—	—	—	—	6.00	—
Kopparmalm	—	800.00	684.00	—	—	296.80	—
<i>Tillverkning af:</i>							
Tackjern	65,394.53	59,098.95	52,454.50	55,067.20	46,309.64	55,664.96	55,968.00
Gjutmets efter tackjerns omsmältning	1,903.05	1,175.35	1,405.01	1,367.18	1,454.98	1,461.11	1,192.00
Smältstycken, råskenor och göt m. m. ¹⁾	52,951.34	50,149.00	49,290.71	42,756.10	41,267.31	47,282.89	51,228.00
Stång-, fason- och finjern samt -stål ²⁾	44,542.51	38,248.56	33,963.94	32,869.09	38,811.09	37,687.04	42,622.00
Manufaktur vid jern- och stålverk	5,900.94	5,474.03	5,696.62	6,116.77	6,840.78	5,885.83	3,975.00

¹⁾ Härå ingå äfven andra mellanprodukter, skrotadt gjutmets af smidbart jern och stål samt oräckt brännstål. — ²⁾ Härå ingå äfven andra gröfre tillverkningar af smidesjern och stål.

Liksom under föregående femårsperiod har äfven under större delen af denna jernhandteringen inom länet haft att kämpa med ofördelaktiga konjunkturen och svårighet att afsätta de framställda produkterna till priser, som motsvarat tillverkningskostnaden. Dock har under periodens sista år ett uppsving egt rum, i det att efterfrågan ökats och till följd deraf priserna stigit å jern- och ståleffekter.

Förestående tabell R (sid. 23) visar en allmän öfversigt af bergshandterings resultat under ifrågasvarande år.

1) *Grufhandteringen*. Inom länet bearbetas nästan uteslutande jerngrufvor. Inom några af dessa, nämligen Långbansfältets grufvor, förekommer äfven manganmalm. Grufvor, som innehålla andra malmer, hafva endast undantagsvis och på försök varit under arbete. Jernmalmsbrytningen har utan störande afbrott fortgått på vanligt sätt, och har, såsom ofvan anförda tabell visar, årsproduktionen föga varierat under nu förflyttna femårsperiod, hvaremot den i ej obetydlig grad minskats i jämförelse med närmast föregående period, hvilket väl torde få till en del tillskrivas det minskade behof af malmförlag vid grufvor och hyttor, som blifvit en följd af förbättrade kommunikationer, hvarförutom äfven tackjernsproduktionen visar en fallande tendens, oaktadt jernmalmer äfven hemtas från andra län.

Af efterföljande sammanställning, tabell S, öfver antalet utmål, som varit försvarade och af sättet för arbetsskyldighetens fullgörande i utmålen framgår, att antalet med malmfångst bearbetade utmål från och med år 1892 icke undergått någon nämnvärd förändring.

Nedanstående tabell öfver antalet utfärdade mutsedlar visar, att deras antal vexlat icke så obetydligt.

År.	Jernmalm.	Jern- och manganmalm.	Bly- och silfvermalm.	Kopparmalm.	Zinkmalm.	Svafvelkis.	Molybdenmalm.	Vismutmalm.	Summa mutsedlar.
1891 . .	31	—	10	5	1	—	2	1	50
1892 . .	32	—	6	16	—	—	—	—	54
1893 . .	23	—	5	4	—	—	—	1	33
1894 . .	47	1	—	—	2	—	1	—	51
1895 . .	22	1	1	4	1	1	—	—	30

Antalet arbetare, använda vid grufvorna, har utgjort under år 1891 698, deraf 53 kvinnor; under år 1892 719, deraf 32 kvinnor; under år 1893 694, deraf 36 kvinnor; under år 1894 684, deraf 44 kvinnor; under år 1895 647, deraf 41 kvinnor. Kvinnorna användas endast till arbete i dagen, såsom plockning och vaskning af malm. Af oförmålda antal arbetare hafva varit använda vid jerngrufvorna till arbete under jord år 1892 482 män; år 1893 462 män; år 1894 433 män och år 1895 396 män.

Under år 1891 användes vid grufvorna 2 ångmaskiner med 22 hästkrafter. Uppgifter om antalet och styrkan af använda vattenmotorer såväl vid grufvor som vid jernverk hafva först från och med år 1892 infordrats. Den för grufdriften använda *drifkraften* har utgjorts under år 1892: för uppfordring och pumpning af 1 ångmaskin med 12 hästkrafter, 36 vattenhjul och turbiner med 410 hästkrafter, 6 kreatursvandringer och 6 handvindar samt för andra ändamål af 6 vattenhjul och turbiner med 46 hästkrafter; under år 1893: för uppfordring och pumpning af

1 ångmaskin med 12 hästkrafter, 34 vattenhjul och turbiner med 406 hästkrafter, 2 kreatursvandringer och 3 handvindar samt för andra ändamål af 6 vattenhjul och turbiner med 46 hästkrafter; under år 1894: för uppfordring och pumpning af 1 ångmaskin med 12 hästkrafter, 34 vattenhjul och turbiner med 428 hästkrafter, 2 kreatursvandringer och 5 handvindar samt för andra ändamål af 6 vattenhjul och turbiner med 52 hästkrafter; under år 1895: för uppfordring och pumpning af 1 ångmaskin med 12 hästkrafter, 30 vattenhjul och turbiner med 363 hästkrafter, 3 kreatursvandringer och 7 handvindar samt för andra ändamål af 6 vattenhjul och turbiner med 52 hästkrafter.

I afseende på metoderna för malmsens utbrytning och dervid använda sprängämnen hafva icke några afsevärda förändringar egt rum, sedan näst föregående femårsberättelse afgafs.

Jernmalmsbrytningen inom de särskilda fältens grufvor visas uti tabell T (sid. 25), uti hvilken från och med år 1892 finnes angifvet icke blott malmfångsten utan äfven brutet berg och malm tillsammans för hvarje grufva eller gruffält äfvensom malmprocenten ur det från samtliga grufvorna uppfordrade brutna berget under femårsperiodens fyra sista år, för hvilka år fullständiga uppgifter i detta hänseende föreligga. Vid denna beräkning har den ur varp vunna malmen uteslutits och endast den ur den under året brutna och uppfordrade bergmassan erhållna malmen tagits i betraktande. Denna beräkning visar, att malmprocenten för länets samtliga med malmfångst arbetade jerngrufvor utgjort för år 1892 50·9 procent, för år 1893 55·6 procent, för år 1894 53·8 procent samt för år 1895 52·4 procent.

Vid beräkning af effekten för hvarje till arbete under jord i jerngrufvorna använd arbetare finnes, att den lösbrutna och uppfordrade bergmassan per arbetare utgjort för år 1892 350·07 ton; för år 1893 353·82 ton; för år 1894 355·92 ton samt för år 1895 396·46 ton.

Malmprocenten har således varierat något och var under femårsperioden högst för år 1893, nämligen 55·6 procent. Arbetseffekten har stegrats något för hvarje af de fyra sista åren, för hvilka en dylik beräkning kunnat göras, och var högst för år 1895, nämligen 396·48 ton lösbrutet berg per arbetare.

2) *Tillverkningen vid masugnarne af tackjern och direkt framställt gjutgods* har, såsom ofvan anförda öfversigtstabell R visar, minskats från 65,394·53 ton år 1891 till 46,309·64 ton år 1895. Medeltillverkningen per år har utgjort 55,664·96 ton, då densamma under nästföregående femårsperiod uppgick till 55,968

Tab. S. Försvarade utmål i Vermlands län åren 1892—1895.

År.	Arbetsskyldigheten fullgjord genom					Under hvilo- stånd.	Summa utmål.
	arbete under året			arbete under före- gående år.	erläggen- de af afgift.		
	med	utan	inom angrän- sande utmål.				
	malmfångst.						
1892 . .	28	17	7	15	6	51	124
1893 . .	24	14	3	10	28	34	118
1894 . .	26	10	3	13	34	25	111
1895 . .	24	9	3	7	35	26	104

Tab. T.

Jernmalmsuppföringen i Vermlands län åren 1891—1895.

	År 1891.		År 1892.		År 1893.		År 1894.		År 1895.	
	Brutet berg och malm.	Erhållen malm.	Brutet berg och malm.	Erhållen malm.	Brutet berg och malm.	Erhållen malm.	Brutet berg och malm.	Erhållen malm.	Brutet berg och malm.	Erhållen malm.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
Persbergs- och Yngshyttefältet:										
Storgrufvan	5,321·0	4,747·5	6,374·5	5,105·5	7,035·5	6,032·5	6,352·0	4,983·0	6,591·0	5,308·0
Alabamagrufvan	8,930·5	7,193·5	9,276·5	6,475·8	14,368·0	11,312·0	8,672·5	6,592·5	8,765·5	6,907·5
Alabamaskakt	6,004·0	1,650·0	5,982·0	2,327·5	2,483·0	325·0	1,836·0	277·5	994·0	428·0
Krangrufvan	3,475·5	1,904·5	5,175·0	1,357·5	4,697·5	1,597·5	5,183·5	2,056·0	4,470·5	1,713·5
Skärstötégrufvan	13,601·0	10,058·5	13,981·5	10,283·0	10,784·0	7,978·5	10,126·0	6,753·0	9,127·0	6,540·0
Gustaf Adolfsgrufvan	3,472·0	1,248·0	3,280·0	1,780·5	3,063·5	1,440·5	3,137·5	1,367·5	3,123·5	1,419·5
Hällgrufvan och Magneten	3,891·0	1,505·5	4,915·0	1,837·5	6,597·0	2,725·5	6,898·5	2,803·5	6,795·0	3,489·5
Södra Isaksgrufvan	1,546·0	698·5	1,662·5	972·0	508·0	312·0	—	—	—	—
Braskegrufvan	6,134·0	3,754·0	6,277·0	3,497·5	3,337·5	2,595·0	3,259·5	1,888·5	66·5	89·0
Högbergs varp ¹⁾	—	—	—	367·5	—	493·0	—	20·0	—	7·0
Skummeråsen ¹⁾	—	—	—	45·0	—	118·5	—	—	—	—
Malmbergskärrgrufvan	—	—	—	—	986·5	405·0	1,521·5	962·0	—	—
Öfriga grufvor ²⁾	—	114·0	—	—	—	—	—	—	3,658·5	1,194·0
Bolandsgrufvan	—	1,450·4	5,786·0	1,869·0	4,065·0	2,229·0	2,866·0	1,674·0	4,009·0	2,009·0
Gåsgrufvefältet ³⁾	1,315·5	844·0	1,140·0	798·0	684·5	514·5	2,733·0	2,107·5	—	4) 85·5
Limkänsgrufvan	—	157·5	3,306·0	837·0	4,854·0	2,072·0	2,335·0	937·0	2,483·0	692·0
Långbansfältet:										
Stor- och Kollegiigrufvorna	18,329·0	3,565·0	20,065·0	3,981·0	17,935·0	4,525·0	15,967·0	4,175·0	18,184·0	4,306·0
Gustafsgrufvan	4,100·0	1,699·0	4,825·0	1,451·0	5,091·0	1,520·0	5,881·0	1,741·0	5,635·0	1,550·0
Enggrufvefältet:										
Enggrufvan och Jakobsgrufvan ⁵⁾	—	1,905·0	5,881·0	2,136·0	6,293·0	2,428·0	5,289·0	2,451·0	6,434·0	2,589·0
Nyänggrufvan	—	980·0	243·0	27·0	6,307·0	4,592·0	9,829·0	6,580·0	7,724·0	2,555·0
Nordgrufvan	—	1,284·5	3,020·0	927·0	—	1) 270·0	—	1) 205·0	—	1) 517·0
Agegrufvefältet:										
Agegrufvan	—	1,280·5	—	—	93·0	46·0	3,338·0	1,565·0	7,243·0	3,322·0
Tullgrufvan	—	—	1,975·0	626·0	3,780·0	1,581·0	1,834·0	790·0	—	—
Björnkärnsgrufvan	—	—	—	—	25·0	5·0	40·0	6·0	40·0	5·0
Getö Storgufva	—	—	—	—	—	—	300·0	297·5	50·0	48·25
Nykroppafältet:										
Elfgrufvan	2,433·6	572·1	4,242·0	813·0	4,547·5	1,691·9	1,642·0	181·0	—	—
Harberggrufvan	2,132·6	237·2	2,565·0	497·0	1,391·8	336·1	—	—	—	—
Kommissionsgrufvan	468·4	81·2	—	—	—	—	—	—	441·0	6) 67·0
Dränkagrufvan	—	—	—	—	—	—	370·0	74·0	1,474·0	6) 342·0
Konst- och Vesteråsgrufvorna ⁷⁾	—	—	—	—	—	—	1,108·5	112·0	—	—
Grindgrufvan	—	—	—	—	—	—	1,719·0	182·0	697·0	9) 121·0
Jordås- och Fallgrufvorna ⁸⁾	—	—	—	—	—	—	180·0	30·0	300·0	9) 32·0
Sundsgrufvefältet ⁹⁾	—	3,387·0	4,441·0	2,934·0	2,964·0	1,514·5	547·0	10) 425·0	—	—
Ansviksältet: Norra Pumpgrufvan	—	—	2,406·5	411·5	—	—	—	—	—	—
Fagerberggrufvan	—	4,418·0	9,967·0	4,300·0	11,679·0	3,552·0	7,817·0	1,660·0	12,945·0	4,800·0
Svartkärnsgrufvan	—	92·0	—	—	—	—	—	—	—	—
Tabergs grufvor	10,204·0	7,006·2	10,589·8	7,636·7	9,532·0	6,850·1	10,705·0	7,695·0	11,400·3	8,806·0
Nordmarks grufvor	15,708·0	8,881·5	14,928·0	10,180·5	14,537·0	9,158·0	16,743·0	9,555·5	15,389·0	8,382·5
Finnmossegrufvan	14,895·5	11,917·0	15,690·0	12,499·5	15,824·0	13,551·5	15,780·0	13,071·0	18,841·0	15,709·0
Nordgrufvan	400·0	233·9	—	—	—	—	—	—	—	1) 18·0
Snösockeberggrufvan	—	26·5	604·0	283·0	—	—	105·0	62·0	126·0	27·0
Björneberggrufvan	—	17·5	136·3	54·5	—	—	—	—	—	—
Summa	122,361·6	82,910·0	168,734·6	11) 86,311·0	163,463·3	11) 91,771·6	154,115·5	11) 83,230·0	157,006·8	11) 83,079·25

1) Ur varp. — 2) Deraf år 1891 Krakbogruvan med 91·5 ton malm, Kammargruvan med 5, Victoriagrufvan med 10·5 och Hällgrufvan med 7 ton malm; år 1895 Krakbogruvan hela den uppförda kvantiteten. — 3) Jernvägsgrufvan och Norra Kärngrufvan. — 4) Ur nästföregående års brutna berg. — 5) Hufvudsakligen Jakobsgrufvan; ur Enggrufvan erhöles endast 1,905 ton malm år 1891 och 73 ton år 1895. År 1895 brötes der 696 ton berg och malm. — 6) Af Nykroppafältets malmfångst år 1895 erhöles 180 ton ur äldre varp. — 7) Deraf 231·5 brutna ton och 17·5 ton malm från Vesteråsgrufvan. — 8) Uppföringen år 1894 ur Jordåsgrufvan, år 1895 ur Fallgrufvan. — 9) Hufvudsakligen Norra Smedsgrufva; endast 632 ton malm erhöles, år 1891, ur Södra Sundsgrufvan. — 10) Deraf 123 ton ur varp. — 11) Malmprocenten var sålunda 50·9 % år 1892, 55·6 % år 1893, 53·8 % år 1894 och 52·4 % år 1895.

ton. I tabell U finnes en redogörelse för de årliga tillverkningsbeloppen äfvensom för dygnstillverkningen vid de olika hyttorna, af hvilken tabell framgår, att Gammelkroppa masugn ej begagnades under år 1894, att Sunnemo masugn ej begagnats sedan år 1892 och Svartå masugn ej sedan år 1893. Antalet af de under femårsperioden begagnade masugnarne har nedgått från 22 under år 1891 till 19 under åren 1894 och 1895. Under nästföregående femårsperiod var högsta antalet 23 och lägsta 20.

3) *Gjutgods framställt efter tackjerns omsmältning.* Denna tillverkning har, såsom äfvenledes af i tabell R meddelade öfversigten framgår, varierat mellan 1,175³⁵ ton under år 1892 och 1,903⁰⁵ ton under år 1891 samt har hållit sig vid omkring 1,400 ton under de trenne öfriga åren.

I tabell V (sid. 27) redogöres för den årliga gjutgodstillverkningen efter tackjerns omsmältning vid de olika verkstäderna.

4) *Tillverkningen af smältstycken, råskenor och göt m. fl. mellanprodukter jemte skrotadt gjutgods af smidbart jern och stål samt oräckt brännstål* har, såsom af förut återopade tabellariska öfversigt framgår, per år nedgått från 52,951³⁴ ton under år 1891 till 41,267³¹ ton under år 1895, och medeltillverkningen har utgjort 47,282⁸⁹ ton mot 51,228 ton under nästföregående period. I tabell X (sid. 27) lemnas redogörelse för tillverkningen af smältstycken och götmetall vid de olika verkstäderna, hvarvid är att märka, att benämningen smältstycken innefattar såväl de på lancashire- som de på franchisecomtémetod framställda smältstycken och råskenor.

Af denna tabell framgår, att tillverkningen af smältstycken nedgått från 28,654⁵⁶ ton under år 1892 till 17,345²⁷ ton under

år 1895 och att medeltillverkningen har utgjort 24,309⁹⁵ ton mot 29,815 ton under nästföregående femårsperiod. Af återopade tabell synes äfven, att tillverkningen af bessemermetall nedgått från 13,009³⁶ ton under år 1891 till 8,955⁷³ ton under år 1895 och att medeltillverkningen under perioden varit 10,640⁵⁷ ton, mot 11,572 ton under nästföregående femårsperiod, hvaremot tillverkningen af martinmetall ökat från 12,073⁹³ ton under år 1891 till 14,648¹² ton under år 1895 och medeltillverkningen af denna metall under perioden utgjort 11,947²⁰ ton, mot 9,140 ton under nästföregående femårsperiod. Så kalladt blässtål eller oräckt brännstål har under perioden endast tillverkats vid det Uddeholms aktiebolag tillhöriga Munkfors bruk; dock har denna tillverkning under perioden så minskats, att medeltillverkningen utgjort 502⁰² ton, mot 701 ton under nästföregående period.

5) *Stångjernstillverkningen*, hvarunder inbegripes tillverkningen af allt smidt eller valsadt jern och stål, vare sig bessemer-, martin- eller brännstål, som ej kan räknas till manufaktur, har enligt den i tabell R meddelade öfversigt varierat emellan 44,542⁵¹ ton under år 1891 och 32,869⁰⁹ ton under år 1894 samt uppgick under år 1895 till 38,811⁰⁹ ton. Medeltillverkningen har under perioden utgjort 37,687⁰⁴ ton, mot 42,622 ton under nästföregående femårsperiod. Tabell Y (sid. 28) redogör för stångjernstillverkningen vid de olika verkstäderna med undantag för det utsmidda brännstålet, hvilket vid Munkfors blifvit tillverkad till följande belopp: 268³³ ton år 1892, 218⁶⁴ ton år 1893, 175³⁶ ton år 1894 och 56⁶⁶ ton år 1895.

Af tabell Y framgår, att användningen af härdfärskad eller så kalladt välljern alltmåra uttränges af götmetall, i det att för

Tab. U.

Tackjernstillverkningen i Vermlands län åren 1891—1895.

	Tillverkad tackjern af olika slag, i ton.					Gjutgods framställt direkt från masugn, i ton.					Summa tillverkning, i ton.					Tillverkning per dygn, i ton.				
	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
Björneborg . . .	7,347	5,208	4,725	5,398	2,932	58.9	35.0	—	—	48.3	7,405.9	5,243.0	4,725.0	5,398.0	2,980.3	14.86	14.32	14.06	13.45	14.61
Borgvikshyttan . . .	3,459	3,157	3,072	3,201	2,937	56.3	—	63.3	44.5	51.1	3,515.3	3,157.0	3,135.3	3,245.5	2,988.1	9.63	9.34	9.14	8.89	8.79
Brattforshyttan . . .	1,481	1,308	1,292	897	1,020	17.4	14.3	—	7.9	8.4	1,498.4	1,322.3	1,292.0	904.9	1,028.4	8.46	8.75	8.39	8.70	8.11
Edsvala	4,363	4,221	3,646	4,288	2,186	81.7	87.1	70.0	69.4	30.0	4,444.7	4,308.1	3,716.0	4,357.4	2,216.0	12.18	11.80	11.51	11.94	11.31
Elfjöhyttan	3,191	3,357	3,297	3,760	3,706	3.5	—	—	—	—	3,194.5	3,357.0	3,297.0	3,760.0	3,706.0	10.87	10.80	10.57	10.33	10.21
Finshyttan	1,874	1,925	1,874	2,157	2,338	1.5	11.5	—	—	—	1,875.5	1,936.5	1,874.0	2,157.0	2,338.0	7.44	7.60	7.68	7.36	7.72
Gammelkroppa . . .	1,549	631	961	—	1,160	—	—	—	—	7.2	1,549.0	631.0	961.0	—	1,167.2	7.41	7.13	8.77	—	8.71
Gustafsfors	4,208	3,836	3,947	3,941	2,953	—	117.9	126.9	130.9	99.2	4,208.0	3,953.9	4,073.9	4,071.9	3,052.2	11.53	11.11	11.25	11.16	10.67
Hagfors	8,625	9,267	6,313	9,883	7,652	—	73.7	23.4	—	2.4	8,625.0	9,340.7	6,336.4	9,883.0	7,654.4	13.50	13.94	13.45	13.75	13.02
Långbanshyttan . . .	2,782	3,191	2,503	2,733	3,067	21.9	32.3	37.6	13.2	20.2	2,803.9	3,223.3	2,540.6	2,746.2	3,087.2	10.32	9.54	11.53	10.37	10.76
Mokärnsyttan	3,806	3,879	3,839	3,733	2,664	12.6	23.1	19.5	19.0	10.5	3,818.6	3,902.1	3,858.5	3,812.0	2,674.5	10.49	10.72	10.60	10.55	10.05
Nordmarkshyttan . . .	1,553	1,198	1,341	1,165	1,265	—	—	—	—	6.8	1,553.0	1,198.0	1,341.0	1,165.0	1,271.3	6.83	7.07	7.37	7.13	7.53
Nykroppa	9,768	8,042	8,327	8,347	6,997	173.3	84.4	141.0	138.6	229.3	9,941.3	8,126.4	8,468.0	8,485.6	7,226.3	13.62	13.32	13.61	14.73	14.96
Ränshyttan	1,133	989	742	856	863	8.3	14.3	4.8	—	9.7	1,141.3	1,003.3	746.8	856.0	877.7	10.19	9.91	9.45	9.73	9.05
Saxhyttan	1,894	1,436	1,301	1,611	1,491	—	—	—	—	—	1,894.0	1,436.0	1,301.0	1,611.0	1,491.0	8.58	7.94	8.19	9.02	8.32
Storbrohyttan	3,035	2,854	2,347	2,069	1,838	—	11.7	—	—	—	3,035.0	2,865.7	2,347.0	2,069.0	1,838.0	8.74	8.65	8.92	8.71	9.02
Sunnemohyttan	2,325	1,404	—	—	—	—	—	—	—	—	2,325.0	1,404.0	—	—	—	7.93	8.30	—	—	—
Svartåhyttan	1,797	1,958	1,965	—	—	43.4	54.5	—	—	—	1,840.4	2,012.5	1,965.0	—	—	8.40	8.12	8.22	—	—
Torskebäckshyttan . . .	729	672	475	537	705	—	6.8	2.8	8.7	9.5	729.0	678.8	477.8	545.7	714.5	7.51	7.50	6.50	6.42	6.75
Samtliga hyttor	64,919	58,533	51,967	54,636	45,779	478.8	566.6	489.3	432.2	532.1	65,397.8	59,009.6	52,456.3	55,068.2	46,311.1	10.82	10.74	10.80	11.17	10.69

stångjernstillverkning under år 1891 användes 53 procent götmetall mot 47 procent välljern och under år 1895 65·7 procent götmetall mot 34·3 procent välljern.

6) *Jern- och stålmanufakturstillverkningen* har, såsom tabell R utvisar, ökats från 5,300·94 ton under år 1891 till 6,840·78 ton under år 1895, och har medeltillverkningen utgjort 5,885·83 ton, mot 3,975 ton under nästföregående femårsperiod. I tabell Z

(sid. 29) lemnas en redogörelse för beloppet af jern- och stålmanufakturstillverkningen vid de olika verkstäderna.

Tabell Å (sid. 29) visar den tillverkade manufakturens beskaffenhet. Såsom synes af denna tabell, äro tillverkningsuppgifterna mera specificerade från och med år 1892.

Den vid masugnarne, jern- och stål- samt manufakturverkstäderna använda *drikkraften* under periodens fyra sista år har varit:

År	Vattenhjul o. turbiner.		Ångmaskiner.	
	Antal.	Hästrkr.	Antal.	Hästrkr.
År 1892	190	9,622	8	194
» 1893	205	10,024	7	164
» 1894	187	10,218	7	164
» 1895	189	10,317	5	151

En summarisk öfversigt öfver vid bergs- och brukshandteringen under femårsperioden använda *arbetare* lemnas i tabell Ä (sid. 30).

Antalet anmälda *olycksfall* bland arbetare vid bergs- och brukshandteringen under femårsperioden har utgjort:

År.	Vid grufvor.			Vid jernverkstäder.			Summa.
	Dödade.	Skadade med men		Dödade.	Skadade med men		
		för lifstiden.	öfvergående.		för lifstiden.	öfvergående.	
1891	—	2	12	—	—	—	14
1892	3	4	33	1	1	93	135
1893	2	1	26	—	—	119	148
1894	2	3	26	—	3	110	144
1895	3	3	23	—	1	91	121

Tab. V. *Gjutgods framställt efter tackjerns omsmältning i Vermlands län åren 1891—1895.*

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
Björneborg	177·85	151·58	176·08	174·13	125·67
Borgvik	—	18·56	22·16	15·81	13·86
Charlottenberg	—	54·67	40·73	34·18	28·71
Edsvalla	399·40	—	—	—	—
Elfsbacka	49·07	53·97	—	—	—
Finshyttan	445·29	321·27	344·62	359·37	404·23
Hagfors	314·00	275·00	304·10	271·26	429·40
Lesjöfors	177·20	178·30	140·34	152·38	163·27
Nykroppa	214·11	—	222·23	213·96	129·27
Rottneros	106·00	122·00	154·75	146·09	160·57
Stömne	20·13	—	—	—	—
Summa	1,903·05	1,175·35	1,405·01	1,367·18	1,454·98

Tab. X.

Tillverkningen af smältstycken och götmetall i Vermlands län åren 1891—1895.

	Tillverkade smältstycken, i ton.					Tillverkad götmetall, i ton.									
						Bessemer.					Martin.				
	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
Bjurbäcken	348·41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Björneborg	—	—	—	—	—	2,144·81	1,471·77	2,615·03	2,515·92	339·66	—	—	—	—	—
Borgvik	3,329·46	3,383·55	3,552·43	2,717·15	2,778·89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brattfors	1,188·30	1,290·97	991·50	669·66	696·00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Charlottenberg	2,661·93	3,366·17	2,659·79	2,281·41	2,255·73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Edsvalla	4,504·16	4,176·72	3,860·00	3,533·00	3,122·52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elfsbacka	3,391·99	2,685·30	1,844·92	—	—	—	—	—	—	—	846·45	1,133·12	—	—	—
Gustafsors	2,723·42	2,826·11	2,771·51	3,106·93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gustafsström	1,959·27	2,000·95	1,811·72	1,920·04	1,772·85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hagfors	—	—	—	—	—	6,310·00	4,162·40	3,577·14	4,198·09	5,506·17	492·00	—	1,720·96	943·96	2,142·81
Lesjöfors	643·50	541·57	274·10	330·42	516·08	—	—	—	—	—	1,343·10	1,288·20	2,073·13	2,249·77	2,367·74
Öfre Lidefors	166·66	88·56	25·65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Långbanshyttan	—	—	—	—	—	529·01	1,028·59	—	440·74	101·44	—	—	—	—	—
Munkfors	4,621·86	5,999·15	6,188·68	5,627·57	5,489·00	—	—	—	—	—	6,209·05	4,976·47	5,322·12	3,635·25	5,880·81
Mölnbacka	405·52	389·59	271·15	139·41	22·06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nykroppa	—	—	—	—	—	4,025·54	3,748·78	4,197·77	3,281·53	3,008·46	3,183·33	3,163·78	3,187·82	3,319·38	4,256·76
Storfors	1,862·54	1,905·92	1,861·60	1,302·21	692·14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vägsjöfors	12·06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	27,819·08	28,654·56	26,113·05	21,617·80	17,345·27	13,009·36	10,411·54	10,339·94	10,436·28	8,955·73	12,073·93	10,561·57	12,304·03	10,148·36	14,648·12

E) **Fiske.** Tvenne öfveruppsyningsmän öfver fisket hafva af den i förra femårsberättelsen omförmälda fiskeristyrelsen varit under perioden anstälde för att dels öfvervaka fiskeredskapens lagliga beskaffenhet, dels utstaka och öfvervaka de rännor i elfmyningarne, som skola hållas öppna och fria från redskap, dels förhindra ingångssundens i Venern samt mindre strömmars öfverstängande medelst fiskredskap och dels meddela undervisning åt fiskare såväl i afseende å fiskets utöfning som dess omvårdnad.

Beträffande undersökningen af länets fiskevatten har fiskeristyrelsens ordförande, friherre C. Cederström under perioden genom utdrag ur föregående tolf års rapporter och journaler, aflemnade af fiskeritjenstemännen, vidsträckt korrespondens med för fiskeriförhållanden intresserade personer och egna undersökningar lyckats sammanföra detaljerade uppgifter rörande 209 fiskevatten inom länet. Säsom ofullbordadt manuskript erhöll detta arbete »Vermlands läns fiskevatten» redan år 1891, då det icke till mer än $\frac{1}{3}$ af sitt nuvarande omfång var färdigt, första priset vid allmänna landbruksmötet i Göteborg. Med bidrag af länets hushållningssällskap är arbetet för närvarande under utgifning. De resultat, som af detsamma framgå, äro ej blott af praktiskt värde för fiskaren, fiskodlaren och sportmannen, utan jemväl af vigt för vetenskapsmännen i afseende på utredningen af de hittills föga kända lagarne för fiskarternas utbredning.

För fiskodlingens befrämjande hafva från Hushållningssällskapets anstalter vid Årås och Jösseforsen under femårsperioden blifvit utsläppta: i Letelfven 15,000, i Gullspångselfven 155,000, i Klarelfven 3,000, i Stora Gla 2,000, i Jösseforselfven 95,000 och i Mjösjön 2,000 laxyngel samt dessutom i Letelfven 70,000 och i Gullspångselfven 1,050,000 sikyngel. Derjemte hafva från Årås lemnats till kläckning till privata anstalten i Östanå 3,000 laxrom samt till privata anstalter i Tyskland och Österrike 20,000 laxrom.

Från anstalten vid Jösseforsen hafva för undvikande af frostska utsatts i Jösseforselfven 30,000 laxrom.

Fiskodlingsanstalten vid Båtstad i öfversta delen af Klarelfven har blifvit nedlagd, enär den icke motsvarade sitt ändamål. Vid Storfors bruk har företagits inplantering i flere tjärn och småsjöar af såväl vuxen karp som karpnyngel. Vid Långbanshyttans privata karpodlingsanstalt — den nordligaste i Sverige — har så rik skörd af karpnyngel vunnits, att egaren kunnat ärligen utplantera tiotusental karpnyngel i fisktomma eller fiskfattiga tjärn i trakten. Björkebols karpodlingsanstalt har undergått betydliga förbättringar och reparationer, hvarjemte omplantering af vattenalöe der skett.

Någon ens närmelsevis fullständig statistik öfver fiskfångsten inom länet föreligger icke, utan får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande inskränka sig till meddelande af de spridda uppgifter som i detta afseende stå till buds.

a) *Laxfångsten* har utgjort:

År 1892	66,993 kilogram,	värda 86,719 kr.
> 1893	79,617 >	> 107,032 >
> 1894	50,333 >	> 56,550 >
> 1895	27,707 >	> 33,090 >

Uppgifter saknas för hela året 1891, för år 1894 i fråga om Gullspångselfven och närliggande del af Venern samt för år 1895 från Klarelfven och närliggande vikar af Venern vid elfmyningarne.

b) *Fångst af annan fisk än lax* är af öfveruppsyningsmännen för år 1895 uppskattad till ett sammanlagdt värde af 334,000 kronor. För föregående år föreligga blott partiella uppgifter, som ej förtjena anföras.

I Hammarö socken hafva många fisket så godt som utslutande till näringsfång. Jordegarne på Hammarön, synnerligast

Tab. Y.

Stångjärnstillverkningen i Vermlands län åren 1891—1895.

	År 1891.			År 1892.			År 1893.			År 1894.			År 1895.		
	Af händ-färskadtt jern.	Af göt-metall.	Summa ton.	Af händ-färskadtt jern.	Af göt-metall.	Summa ton.	Af händ-färskadtt jern.	Af göt-metall.	Summa ton.	Af händ-färskadtt jern.	Af göt-metall.	Summa ton.	Af händ-färskadtt jern.	Af göt-metall.	Summa ton.
Björneborg . . .	—	—	—	—	757·13	757·13	—	947·93	947·93	—	453·95	453·95	—	269·26	269·26
Borgvik	3,603·94	—	3,603·94	3,412·22	57·45	3,469·67	3,433·53	—	3,433·53	1,783·61	—	1,783·61	3,217·87	—	3,217·87
Brattfors	1,084·40	—	1,084·40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Charlottenberg	2,183·43	—	2,183·43	3,179·24	—	3,179·24	2,243·72	234·23	2,477·95	2,044·29	119·57	2,163·86	1,791·59	200·10	1,991·69
Dönle	—	—	—	10·07	—	10·07	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Edsvalla	4,389·78	—	4,389·78	3,759·34	—	3,759·34	1,609·61	—	1,609·61	3,392·00	—	3,392·00	2,658·17	—	2,658·17
Elfsbacka	2,565·63	510·93	3,076·56	2,308·18	170·05	2,478·21	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hagfors	—	4,811·00	4,811·00	—	3,235·80	3,235·80	61·24	4,164·58	4,525·82	24·46	4,346·39	4,370·85	25·45	9,512·60	9,538·05
Lesjöfors	388·70	3,620·30	4,009·00	457·40	1,709·40	2,166·80	265·23	1,979·42	2,244·65	294·15	2,471·32	2,765·47	623·94	2,278·63	2,902·57
Ölre Lidetors	150·00	—	150·00	80·59	—	80·59	21·57	—	21·57	—	—	—	—	—	—
Munkfors	4,206·67	11,278·61	15,485·28	5,506·35	6,740·08	12,246·43	5,537·01	6,627·97	12,164·98	4,563·82	7,224·21	11,788·03	4,337·06	8,305·66	12,642·72
Mölnbacka	364·97	—	364·97	354·53	—	354·53	216·92	—	216·92	128·96	—	128·96	19·85	—	19·85
Nykroppa	—	3,396·50	3,396·50	—	4,574·42	4,574·42	5·52	4,368·14	4,373·66	—	4,684·99	4,684·99	—	4,908·06	4,908·06
Storfors	1,976·79	—	1,976·79	1,668·01	—	1,668·01	1,728·70	—	1,728·70	1,162·00	—	1,162·00	606·20	—	606·20
Vägsjöfors	10·85	—	10·85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	20,925·16	23,617·34	44,542·50	20,735·93	17,244·31	37,980·24	15,123·05	18,622·27	33,745·32	13,336·29	19,300·43	32,698·72	13,250·13	25,474·31	33,754·44

på de yttre delarne deraf, hålla icke särdeles strängt på strandeganderätten, hvadan mindre bemedlade personer, som icke äro jordegare, kunna egna sig åt fisket med större framgång, då de för dess bedrivande icke äro hänvisade endast till öppna sjön. De efter stränderna af Klarelfven boende jordegarna idka laxfiske under månaderna maj, juni och juli. Detta fiske är det värdefullaste såväl i Venern som i Klarelfven. För laxfångst begagnas i sjön nät och i elfven not. Från Nedre Ulleruds sockens gräns till elfvens utlopp finnas 17 s. k. notkast, hvilka alla under senare åren varit använda. Laxfisket är emellertid kanske mer än annat fiske underkastadt vaxlingar. Tillgången på denna fiskart är periodvis riklig, under det den i flere på hvarandra följande år kan vara obetydlig. Så har under de två senaste åren detta fiske varit svagt, men de fiskande förmena, att en

förändring till ett bättre snart är att förvänta. Vid Dejeffors, slutpunkten för laxens gång upp i Klarelfven, bedrivs ifrågasvarande fiske mera planmessigt och i större skala än på något annat ställe utefter vattendraget, och har fångsten derstädes under femårsperioden utgjort 12,183 stycken laxar, i värde motsvarande 43,299 kronor 38 öre.

Vid allmänna landtbruksmötet i Göteborg var inom fiskerigruppen *fiskeredskap* utställda i större antal nummer från Vermlands än från Göteborgs och Bohus län, och erhöi densamma riklig uppmuntran af pris. Jemväl vid Vermlands läns hushållningssällskaps femårsutställning i Karlstad år 1895 förefans en rikhaltig samling fiskeredskap, hvarvid de svenska storryssjorna voro talrikt representerade, men jemväl finska storryssjor förekommo. Båda dessa redskap, synnerligast de svenska, hafva på sista årtiondet vunnit stor spridning bland länets fiskare. Öfveruppsyningsmännen hafva meddelat råd och undervisning i afseende på fiskeredskapens beskaffenhet och bruk samt tillhandahållit rekvirenter nybundna nät och ryssjor af lämplig och fullgod beskaffenhet.

I och för bedrivande af slomfiske i Norselven har konstruerats en slomryssja af ny modell, hvilken visat sig särdeles ändamålsenlig.

Förseelser mot gällande fiskeristadgar hafva förekommit synnerligast vid Gullspångselven och dess utloppsvik, äfvensom vid inloppet till Kilsviken. Dessa lagbrott hafva egentligen afsett, icke nyttjande af lagstridig redskap, utan redskapens utsättande på fredad plats. Åtskilliga redskap hafva tagits i beslag.

Sedan fiskeristyrelsen för länet år 1894 hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande gjort anmälan derom, att vid Lesjöfors tjärämnen från valsverket uttömdes i Lesjöelfven, och till bekräftande af denna uppgift aflemnat analys å vattenprof, tagna ofvanför och nedanför verket, samt hemställt om vidtagande af åtgärd till vinnande af rättelse härutinnan, har Lesjöfors bolag blifvit vid vite ålagdt att afhjelpa det öfverklagade missförhållandet.

Öfver Göteborg har en årligen tilltagande *export af färsk fisk* egt rum från östra delen af den till länet hörande Venerstranden. Varan lemnas, under varm årstid packad med is, vid närmaste jernvägsstation, och prisen hafva hållit sig skäligen fasta.

Den vid landtbruksmötet i Karlstad år 1895 hållna fiskerikonferensen beslöt, bland annat, att hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hemställa om förord hos Kungl. Jernvägs-

Tab. Z. Jern- och stålmanufaktur tillverkningen i Vermlands län åren 1891—1895.

	Ton tillverkad manufaktur.				
	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
Andersfors	38.40	33.33	23.67	58.36	61.79
Bjurbäcken	—	—	1.97	1.95	1.88
Björneborg	1,232.19	63.24	80.78	57.73	33.94
Borgvik	11.89	9.91	10.02	7.17	16.99
Charlottenberg	—	911.87	688.13	727.34	663.38
Edsvalla	4.97	2.95	2.00	—	—
Elfsbacka	40.86	15.65	—	—	—
Gullspång	0.24	—	—	—	—
Gustafsström	9.27	9.10	8.49	8.92	9.84
Hagfors	809.80	833.50	651.69	805.67	921.84
Koppom	168.58	268.42	205.76	259.50	247.50
Lesjöfors	1,571.40	2,068.53	2,250.01	2,622.70	2,765.27
Munkfors	618.01	1,151.97	1,432.21	1,205.30	1,694.35
Nykroppa	474.65	—	—	—	—
Rottneros	84.00	—	235.00	255.00	330.00
Stjernfors	226.04	105.57	106.91	107.15	90.99
Vassgårda	0.34	—	—	—	—
Väsjöfors	10.30	—	—	—	—
Summa	5,300.94	5,474.04	5,696.64	6,116.79	6,840.77

Tab. Å.

Den tillverkade jern- och stålmanufacturens beskaffenhet.

År.	Spik.	Rälsspik.	Hästsko-söm.	Fjädrar.	Nitnaglar och bultar.	Hästräfs-pinnar.	Trä-skrufvar.	Dragen tråd.	Linor.	Hästskor.	Redskap och verktyg.	Diverse jern-manufaktur.	Kettin-gar.	Summa.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
1891	107.57	—	671.47	—	205.40	—	—	1,850.43	—	—	265.01	2,201.06	—	5,800.94
1892	864.82	327.77	699.15	299.42	33.33	94.91	150.00	2,240.23	162.00	91.34	144.30	361.83	4.93	5,474.03
1893	611.18	294.23	516.69	316.00	23.67	130.65	135.00	2,618.34	156.00	83.80	580.44	225.85	4.77	5,696.62
1894	749.17	187.77	605.67	436.40	58.35	59.50	150.00	2,680.66	181.16	77.21	382.69	545.60	2.60	6,116.78
1895	698.39	197.41	701.84	382.26	64.79	9.37	160.00	3,292.75	185.99	74.03	178.12	889.81	6.02	6,840.78

styrelsen, att här i Sverige måtte, beträffande *frakten af färsk fisk*, vidtagas sådana åtgärder till lättande af fiskfrakten, som redan äro i Tyskland tillämpade, eller att fisk skulle få befordras med alla tåg till vanlig lägsta taxa samt att afdrag måtte ske för isemballage, dervid såsom skäl för fraktnedsättning anfördes, att det vore till stort hinder för exporten, att fisk med nattåg befordrades endast mot femfaldigt förhöjd taxa, samt att exporten icke oväsentligt hämmades af, att varan vore betungad med afgift för isemballage, hvarvid varan i anseende till isens smältning vid framkomsten betydligt lättat, men fraktafgiften vid varans inlemnande utginge med afgift för både fisk och is. Någon fraktnedsättning har emellertid icke, ehuru af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordad, ännu afhörts.

F) **Fabriker, manufaktur och handverk.** Fabriksverksamheten och öfrig industri hafva under perioden varit stadda i rask utveckling. Af Kungl. Kommerskollegii underdåniga berättelse angående antalet af de inom länets städer och köpingar äfvensom på landet anmälda fabriker samt tillverkningsvärden vid dem framgår, att antalet sådana, som år 1885 uppgick till 156 med ett tillverkningsvärde af 4,473,105 kronor samt år 1891 vuxit till 194 med ett tillverkningsvärde af 9,047,082 kronor, vid 1894 års slut utgjorde 231 i gång varande fabriker med ett tillverkningsvärde af 12,876,173 kronor. Ökningen tillkommer, såsom af nedanstående redogörelse närmare inhemtas, i främsta rummet landet, der under nu ifrågasvarande period flere större trämassfabriker anlagts:

	1891.		1892.		1893.		1894.	
	Antal fabriker.	Tillverkningsvärde i kronor.	Antal fabriker.	Tillverkningsvärde i kronor.	Antal fabriker.	Tillverkningsvärde i kronor.	Antal fabriker.	Tillverkningsvärde i kronor.
Karlstad . . .	10	753,380	12	749,910	12	938,679	24	1,504,885
Kristinehamn . .	5	342,006	7	285,371	8	321,315	7	448,182
Filipstad . . .	6	150,844	7	152,720	6	140,912	6	154,516
Landsbygden . .	174	7,800,852	182	8,050,914	187	8,875,464	194	10,768,590
Summa	195	9,047,082	208	9,238,915	213	10,276,370	231	12,876,173

Utaf de pappers- och trämassfabriker, som under perioden börjat eller väsentligen utvidgat sin verksamhet, förtjena särskildt att framhållas Klarafors och Koppoms pappersfabriker samt Forshaga, Charlottenbergs, Kynsbergs och Årås trämassfabriker.

Karlstads mekaniska verkstad har under perioden häfdat sitt vunna anseende och lyckats, oaktadt den svåra konkurrensen, bibehålla verkstadens tillverkningar vid ungefär enahanda belopp som under förra perioden. Sälunda utgjorde tillverkningsvärdet derstädes under år 1891 311,715 kronor, år 1892 241,374 kronor, år 1893 397,155 kronor, år 1894 535,583 kronor och år 1895 513,306 kronor.

Redan i förra femårsberättelsen omnämndes, hurusom Karlstads yllefabrik betydligt utvidgat sin verksamhet, och att detta

varit förhållandet särskildt under denna periods två sista år, framgår bäst deraf, att, då tillverkningsvärdet år 1891 belöpte sig till 125,000 kronor, har detta värde så ökats, att detsamma år 1894 uppgick till 200,000 kronor och år 1895 till 225,000 kronor, ett förhållande så mycket mer glädjande som fabriken sysselsätter hufvudsakligen unga kvinnor till ett antal af omkring 100, hvilka genom arbetet vid fabriken hafva sin bergning.

Härförutom förtjenar att omnämnas, att i Karlstad finnes en fabrik för preserving af lax, der värdet af den beredda laxen uppgår till emellan 40- och 50,000 kronor årligen.

Tobaksfabrikerna i länet intaga jemväl, likasom under nästföregående period, ett framstående rum.

Maltdrycksfabrikerna och deras tillverkningsvärde äro alltjemt i stark tillväxt.

Antalet arbetare vid fabriker i städerna äfvensom på landet, hvilka år 1890 utgjorde 3,925, deraf 493 män och 184 kvinnor voro under 18 år, har derefter årligen ökats, så att det år 1894 utgjorde tillhopa 5,419, nämligen i städerna 895, deraf 101 män och 62 kvinnor under 18 år, samt på landet 4,524, deraf 490 män och 89 kvinnor under 18 år.

Beträffande antalet idkare af *handverk* och vissa andra dermed jemförliga näringar funnos vid senaste femårsperiods slut 751 handverkare, deraf 15 kvinnor, jemte 476 arbetare, deraf 59 kvinnor; och har handverkarnes antal årligen ökats, så att det år 1894 utgjorde 905, under det att handverksarbetarne samtidigt uppgingo till 375, deraf 64 kvinnor.

Beloppet af den *bevilling*, hvartill fabrikanter samt idkare af handverk och andra dermed jemförliga näringar inom länet blifvit under sista året såväl af nästföregående som nu ifrågasvarande period taxerade, utgjorde för år 1890 10,881 kr. 35 öre och för år 1895 20,033 kr. 83 öre.

Tab. Ä. Vid bergs- och brukshandteringen i Vermlands län använda arbetare åren 1891—1895.

År.	Jerngrufvor.				Andra grufvor. ¹⁾	Jernverkstäder.			Summa arbetare.
	Under jord. Män.	I dagen.		Sä.		Män.	Qv.	Sä.	
		Män.	Qv.						
1891 . .	—	—	—	670	28	—	—	2,570	3,268
1892 . .	482	193	32	707	12	2,663	85	2,748	3,467
1893 . .	462	171	36	669	25	2,942	62	3,004	3,698
1894 . .	433	207	44	684	—	2,636	81	2,717	3,401
1895 . .	396	208	41	645	2	2,804	98	2,902	3,549
Deraf under 18 år:									
1892 . .	33	23	3	59	—	204	20	224	283
1893 . .	38	13	2	53	9	255	15	270	332
1894 . .	34	14	2	50	—	237	9	246	296
1895 . .	28	12	2	42	—	244	17	261	303

¹⁾ Endast män och af dem alla, utom år 1893 8 äldre än 18 år, vid arbete i dagen.

4. Kommunikationsanstalter och varuutbyten.

A) Landtkommunikationer. För landsvägarnes och bygdevägarnes längd inom länet, längden af nyanlagda vägar, omlagda eller förbättrade vägar med derför kända kostnader under åren 1891—1895, antalet gästgivaregårdar och skjutsanstalter med dervid gällande skjutslega vid 1895 års utgång äfvensom för antalet utgångna hästar redogöres i tabell 2.

Af nyssberörda tabell framgår, bland annat, att samtliga vägarnes hela längd vid 1895 års slut utgjorde 341 nymil, deraf 2.6 nymil under perioden fullbordats och afsynats såsom ny väg samt 2.5 nymil under samma tid omlagts eller förbättrats, äfvensom att årliga kostnaden för underhållet den tid marken är bar af allmän väg enligt 46 § af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 uppskattats till 231,039 kr. 88 öre.

I följd af nyssnämnda lags tillkomst hafva väghållningsdistrikten blifvit för länet ordnade så, att hvarje härad eller tingslag, likasom tillföre, bildar eget väghållningsdistrikt. Inom samtliga väghållningsdistrikt med undantag af Elfdals Öfre och Nedre tingslag samt Gillbergs härad hafva sedermera vägdelningsar blifvit begärda och Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande derom förordnat, men då frågan, om hvilka vägar skola för de särskilda distrikten i delningen ingå, uti de flesta distrikten dragits under högre myndighets pröfning, har sjelfva delningen icke ännu kunnat verkställas.

Beträffande vägarnes beskaffenhet kan väl sägas, att denna under perioden i någon mån förbättrats, så att de i allmänhet äro fasta och goda, men bristen på tjenligt väglagningsämne gör, att underhållet af vägarne på rätt många ställen blir ganska besvärligt och att vägarne, der stark transport af tunga lass eger rum, äro spåriga och icke alltid i det skick, som vore önskvärdt.

Under år 1895 väcktes förslag till ändring i fråga om tiden för de allmänna vägarnes lagning och grusning, men ehuru de väghållningsskyldige blifvit i denna fråga inför vederbörande häradsrätter inom hela länet hörde, var frågan vid periodens slut ännu icke i det skick, att den kunde af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande till pröfning företagas.

De anslag af allmänna medel, som af Eders Kungl. Maj:t under perioden beviljats för vägarbeten inom länet, äro följande:

1:o) År 1891. Till omläggning och förbättring af vägen från Karlanda till Jösse härads gräns vid Skökebacken å delen mellan Tomten och häradsgränsen	10,500 kr.
2:o) År 1891. Till omläggningar och förbättringar å vägen inom Jösse härad från Åmots jernvägsstation till Jernskogs sockengräns vid Skökebacken å den del, som ligger mellan Östra Flogned och sockengränsen	11,000 »
3:o) År 1891. Till omläggning och förbättring af vägen mellan Håns tull och Karlstad å den del, som ligger mellan torpet Hagmyrbacken i närheten af Nordmarks härads gräns och Rudsbyn	21,600 »
4:o) År 1891. Till omläggning af den del af tillämnad väg från Treskog i Gunnarskogs socken till Stråket i Eda socken, som ligger mellan Lyckan och Treskog	21,900 »
5:o) År 1892. Till omläggning af den emellan kyrkan och Varån belägna delen af tillämnad väg från Norra Finnskoga kyrka till riksgränsen vid Långflon	17,600 kr.
6:o) År 1892. Till anläggning af den mellan Letafors och Letbacken fallande delen af tillämnad väg mellan Letafors i Södra Finnskoga socken och Brattmon i Dalby socken	14,500 »
7:o) År 1892. Till omläggning och förbättring å vägen mellan Håns tull och Karlstad af den del, som ligger mellan Rudsbyn och Sillingbyn i Långseruds socken	11,300 »
8:o) År 1892. Till omläggning af vägen vid Vikbrobacken i Fryksände socken	1,200 »
9:o) År 1892. Till omläggning och förbättring af vägen mellan Ekshärad och Dalby vid Hånasbacken, vid Kattstjertbacken och vid hemmanet Backa	2,100 »
10:o) År 1893. Till fortsättning af den under n:r 5 omnämnda vägen å delen mellan riksgränsen och Varån	11,600 »
11:o) År 1893. Till fortsättning af den under n:r 6 omnämnda väganläggningen å delen mellan Letbacken och Brattmon	10,000 »
12:o) År 1893. Till fortsättning af den under n:r 7 omnämnda vägförbättringen å delen mellan Sillingbyn och Fogdkasebacken	13,300 »
13:o) År 1893. Till omläggning af vägen mellan Kölabron och Nordbytorpet inom Köla och Eda socknar	17,200 »
14:o) År 1893. Till omläggning af väg mellan Edaue jernvägsstation och Kronan i Brunssocks socken	11,700 »
15:o) År 1894. Till omläggning och förbättring af den del af vägen mellan Aspe och Kindsjön, som är belägen mellan Snärberg (punkt B å planen) i Nyskoga socken och en punkt A i närheten af Elgsjön i Södra Finnskoga socken	19,300 »
16:o) År 1894. Till omläggning och förbättring af den del af vägen mellan punkt A i närheten af Elgsjön och Bograngen i Södra Finnskoga socken, som är belägen mellan sagde punkt A och afvägen till Bäckela på Kindsjö egor	15,800 »
17:o) År 1894. Till förbättring af vägen mellan Bograngen och Letafors	5,300 »
18:o) År 1894. Till omläggning och förbättring af vägen mellan Ekshärad och Dalby vid Ambjörby och Femtåbackarne	14,200 »
19:o) År 1895. Till omläggning af den mellan häradsgränsen mot Nyskoga och Larsbäckstorp i Hvitsands socken liggande delen af vägen från Aspe till Kindsjön	6,200 »
20:o) År 1895. Till omläggning af väg mellan Arvika köping och Fallängen i Arvika socken	4,200 »
21:o) År 1895. Till omläggning af vägen mellan Högvälta gästgivaregård och Vennerud i Arvika socken	3,400 »
22:o) År 1895. Till anläggning af väg från allmänna landsvägen vid Sillebottens skjutsstation till häradsgränsen vid torpet Myrås inom Silleruds socken	3,800 »
23:o) År 1895. Till omläggning af den mellan Snärberg och häradsgränsen mot Hvitsand liggande delen af väg från Aspe till Kindsjön	1,300 »
24:o) År 1895. Till omläggning af vägen mellan Mangskogs kyrka och Löfnäs i Mangskogs socken	5,700 »
25:o) År 1895. Till anläggning af väg från riksgränsen vid röset n:r 81 till häradsvägen vid Hvittjärnsbron i Lekvattnets socken	11,500 »
	Summa 266,200 kr.

Motsvarande statsbidrag uppgingo under åren 1881—1885 till 151,432 och under åren 1886—1890 till 231,900 kronor samt hafva sålunda för nu ifrågasvarande period i jemförelse med de tvenne föregående icke obetydligt ökat.

De vägarbeten, som under perioden blifvit afsynade och godkända, äro följande:

Af vägen från Karlanda till Jösse härads gräns vid Skökebacken (omläggning):	
1891 ⁹ / ₁ . Delen mellan Mosstakan och Nygård, till hvilken anslag beviljats år 1889 med	5,800 kr.
1892 ²⁷ / ₁₀ . Delen mellan Nygård och Tomten, till hvilken anslag beviljats år 1890 med	14,500 »
1892 ¹³ / ₁₂ . Delen mellan Tomten och Jösse härads gräns, till hvilken anslag beviljats år 1891 med	10,500 »
Vägen från Charlottenbergs jernvägsstation till riksgränsen vid Ängen (omläggning):	
1891 ¹⁶ / ₃ . Delen mellan Charlottenberg och Långtjärn, till hvilken anslag beviljats år 1888 med	9,500 »
1892 ²⁵ / ₆ . Delen mellan Långtjärn och Helgebodafors, till hvilken anslag beviljats år 1889 med	14,500 »
1892 ²⁵ / ₆ . Delen mellan Helgebodafors och riksgränsen, till hvilken anslag beviljats år 1890 med	12,800 »
1891 ¹⁶ / ₃ . Vägomläggningen Kärsmossens soldattorp och Jösseforsbron, till hvilken anslag beviljats år 1888 med	6,100 »
1892 ²³ / ₁ . Vägomläggningen mellan Långbanshyttan och Kosundet från qvarnen vid Bjarsjöns utlopp, för hvilken väg anslag beviljats år 1889 med	10,800 »
1892 ²⁴ / ₃ . Omläggning af Svensbackarne samt Norra och Södra Ulfhedbackarne, för hvilken vägomläggning anslag blifvit beviljadt år 1888 med	10,400 »
Vägomläggning från Åmot till Jernskogs sockengräns:	
1892 ²⁵ / ₆ . Delen mellan Åmot och Noreelfven, till hvilket arbete anslag beviljats år 1889 med	5,100 »
1892 ¹⁴ / ₁₀ . Delen mellan Noreelfven och Östra Flogned, till hvilket arbete anslag beviljats år 1890 med	9,000 »
1893 ⁶ / ₃ . Delen mellan Östra Flogned och Jernskogs sockens gräns, för hvilket arbete anslag beviljats år 1891 med	11,000 »
Vägomläggning från Stråket i Eda socken till Treskog i Gunnarskogs socken:	
1892 ¹⁴ / ₁₀ . Delen mellan Stråket och Stora Hög, för hvilken anslag beviljats år 1889 med	6,200 »
1893 ⁶ / ₃ . Delen mellan Stora Hög och Lyekan, för hvilken anslag beviljats år 1890 med	9,400 »
1894 ²⁰ / ₅ . Delen mellan Lyekan och Treskog, för hvilken anslag beviljats år 1891 med	21,900 »
1893 ⁹ / ₃ . Vägomläggning mellan Ottebols station och Ottebols gård. Anslag beviljadt år 1890 med	4,400 »
Vägomläggningen mellan Karlstad och Häns tull:	
1894 ² / ₁ . Delen mellan Hagmyrbacken och Rudaby. Anslag beviljadt år 1891 med	21,600 »
1894 ² / ₁ . Delen mellan Rudaby och Sillingbyn. Anslag beviljadt år 1892 med	11,300 »
1895 ²¹ / ₁ . Omläggning af Vikbroacken i Fryksände socken. Anslag beviljadt år 1892 med	1,200 »

Härförutom hafva i nåder beviljats statsanslag till följande brobyggnader inom länet, nämligen:

År 1892 till bro öfver Noreelfven å vägen mellan Åmot och Jernskogs sockens gräns, hvilket arbete godkänt den 5 juni 1895	11,600 kr.
---	------------

År 1893 till broar öfver Vrångselfven och Telleån	7,600 kronor och öfver Kölaelfven 10,600 kronor, båda å vägen mellan Köla-bron och Nordbytorpet, tillsammans	18,200 kr.
År 1893, att utgå med 18,600 kronor under hvartera af åren 1893 och 1894, till bro öfver Klarelfven vid Brattmon		37,200 »

Af staten och länets landsting hafva till vägundersökningar anslagits för åren 1891—1895 sammanlagdt 14,800 kronor, deraf å landstinget belöpt 5,000 kronor.

26 färjor förmedla fortfarande samfärdseln å länets landsvägar och bygdevägar. I sammanhang med vägdelningen inom Karlstads härad har emellertid förslag blifvit väckt om inrättande af ytterligare tvenne allmänna färjor, nämligen vid Almar och Skifed i Grafva socken, men denna fråga är ännu icke slutligen afgjord.

Maximilegan för skjuts, som entreprenörerna år 1895 voro berättigade uppbära, utgjorde inom Fernebo härad, Fryksdals Öfre tingslag och Elfdals härad samt staden Filipstad 1 kr. 90 öre och i öfriga delar af länet 1 kr. 50 öre, hvaremot, der skjutsen utgjorts af de skjutsskyldige sjelfve, legan utgått med respektive 1·31 och 1·12 kr.

De till skjutsentreprenaderna under perioden utgångna bidrag, hvilka utgått till hälften af statsmedel och till hälften af Landstingets medel, redovisas sålunda:

	Skjutsentreprenadbidrag. Kronor.	Uttaxering i öre pr bevilningskrona af	
		jordbruksfastighet.	annan fastighet och inkomst.
År 1891	16,981	10	5
» 1892	18,484	10	5
» 1893	18,934	6	6
» 1894	19,234	6	6
» 1895	19,234	5	5
Summa	92,867	—	—

Vid jemförelse mellan entreprenadbidragens sammanlagda belopp för innevarande och nästföregående period framgår, att detta belopp ökat med icke mindre än 11,648 kronor, hvilket förklaras deraf, att Landstinget beviljat högre bidrag till en del skjutsanstalter. Vid periodens slut uppehölls skjutsen af de gamla skjutslagen endast vid fem skjutsanstalter.

Af länets jernvägar eger nordvestra stambanan fortfarande den största betydelsen för samfärdseln och varuutbytet; men utom de i förra femårsberättelsen omförmälda jernvägar, som då voro för trafik öppnade, nämligen Bergslagernas, Östra Vermilands, Filipstads norra bergslags, Nordmarks—Klarelfvens samt Nora—Karlskoga med dess utsträckning till Otterbäckens och Skymnäs—Munkfors jernvägar, har Mora—Venerns jernväg, som medelst dess anknytning till Östra Vermilands jernvägselinie förmedlar samfärdseln mellan Dalarne och Kristinehamns stad vid Venern, blifvit i hela sin längd den 1 november 1891 för allmän trafik öppnad.

Då Kungl. Styrelsen för statens jernvägstrafik i sin berättelse redogör för den trafik, som under perioden förekommit å samtliga inom länet befintliga statsbanestationer, anser sig Ederes Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i detta hänseende endast böra åberopa samma berättelses innehåll.

Till belysning åter af trafikens omfattning å de enskilda jernvägslinierna Nordmarks—Klarelfvens, Filipstads norra bergslags samt Mora—Venerns och Östra Vermlands jernvägar får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande åberopa nedanstående tabell Ö.

De i föregående femårsberättelse omnämnda *hästbanorna* emellan sjöarne Yngen och Saxån, emellan Lesjöfors och Blockenhus, emellan Geijersdals jernvägsstation och sjön Alstern samt emellan sjöarne Stora Bör och Öster-Silen äro fortfarande i bruk.

Följande nya *poststationer* hafva under perioden inrättats, nämligen under år 1891 Forshaga och Ölserud, under år 1893 Alström och under år 1895 Stönne; och torde i sammanhang härmed böra omförmälas, att under nu ifrågavarande tidrymd poststationen Köla namuförändrats till Adolfsfors, Finnskoga till Finnskoga Höljes och Björneborgs station till Vermlands Björneborg.

Telegrafstationernas antal har under perioden ökats endast i den mån, de för trafik öppnade jernvägsstationerna lemnat tillfälle till detta förmedlingssätt.

Området för *telefonens* användning har under qvinqvennet betydligt utvidgats. Sålunda har emellan Karlstad och Kristine-

hamn öppnats en telefonledning, hvilken under nästlidet år öfvergått i statens ego. Vidare står Karlstad i telefonförbindelse med en mängd orter inom såväl länet som landet i öfrigt.

Inom Mellansysslets fögderi funnos vid 1895 års slut följande hufvudlinier, nämligen från Munkfors öfver Forshaga till Karlstad (80 kilometer), från Rudshult öfver Skifed till Karlstad (36 kilometer), från Kil till Karlstad (2 linier om 50 kilometer vardera), från Trossnäs, Molkom, Seffle, Skåre, Hammarön, Skoghall och Alster till Karlstad. Från centralstationerna i Deje, Kil, Trossnäs och Grums utgrena sig förenämnda linier till närliggande egendomar och bruk. Genom telefonstationen i Kil finnes förbindelse jemväl med Fryksdals härad.

Inom Södersysslets fögderi hafva de förut anlagda telefonledningarne dels emellan Arvika och Seffle, dels emellan Seffle och Amål, dels ock emellan Seffle och Karlstad utvidgats, den förstnämnda med en biledning från Ökne gästgifvaregård till Sillingsfors och den sistnämnda med biledningar från Vermlandsbro till egendomarne Mässvik, Hammar och Brosäter; hvarjemte under perioden anlagts dylika ledningar dels emellan Stafnäs—Vermskog—Grums, dels ock emellan Stafnäs—Högerud—Arvika.

Vidare finnes inom Fryksdals fögderi ett ganska vidsträckt telefontät med centralstationer i Sunne, Torsby, Östra Emtervik och Vestra Emtervik, hvilket sätter fögderiets särskilda socknar i förbindelse ej blott med hvarandra utan äfven med större delen af södra och östra Vermland.

Nordmarks telefonförening, hvars telefonlinie utmynnar vid Åmot, har numera ett icke obetydligt antal abonnenter i hvarje af häradets socknar; och inom Elfdals fögderi har telefontätet jemväl ytterligare utvidgats, så att hvarje person af någon betydighet i orten eger telefonledning till sitt hem.

B) Sjökommunikationer. Beträffande samfärdseln sjöledes emellan Karlstad och Göteborg har denna under innevarande likasom under nästföregående period medelst reguliera turer i hvarje vecka underhållits af ångfartygen »Karlstad», »Forshaga» och »Uddeholm». Trafiken emellan Venerns samtliga städer har under sommaren uppehållits af ångarne »Kinnekulle» och »Lidköping», af hvilka den sistnämnde utsträckt sina turer till Göteborg. Virkestransporten från såväl Karlstad som Kristinehamn och andra hamnar vid Venern till Göteborg ombesörjes af lastångare.

Mellan Göteborg, å ena, samt Seffle och Arvika köpingar, å andra sidan, finnes regulier ångfartygsförbindelse ordnad. Byelfvens vattendrag trafikeras af, bland andra, de båda passagerareångfartygen »Nordstjernen» och »Svea», hvilka underhålla regulier förbindelse mellan Seffle och Arvika köpingar.

Å den kommunikationsled, som benämnes Frykensjöarne, besörjes trafiken af 9 mindre ångbåtar och 17 lastbåtar samt å sjön Rottnen af en under år 1895 tillkommen ångfärja.

Å Klarelfven förmedlas genom Forshaga kanal och slussverk i förening med Dejefors jernväg (hästbana förbi Dejeforsfallen) trafiken mellan Karlstad och ofvanliggande orter ända till Munkfors bruk. Mellan sistnämnda plats och Deje jernvägsstation underhålls regulier förbindelse af Uddeholms aktiebolags ångare »Bylgia». Från Deje framföres sedermera godset i prämar till Karlstad och elfvens utlopp. Tvenne mindre ångslupar trafikera dessutom elfvens nedre lopp mellan Forshaga och Karlstad, hvarjemte tvenne dylika uppehålla regelbunden och synner-

Tab. Ö. Jernvägstrafik åren 1891—1895.

	Resande.	Be- fordradt gods.	Brutto- inkomst.	Drift- kostnad.	Netto- inkomst.
	Antal.	Ton.	K r o n o r.		
<i>Nordmarks—Klarelfvens och Skymnäs—Munkfors jernvägar:</i>					
År 1891	27,757	115,635	434,084	229,756	204,328
» 1892	28,626	110,598	426,635	201,600	225,035
» 1893	29,925	103,103	384,913	198,760	186,153
» 1894	33,858	109,636	431,419	203,786	227,633
» 1895	31,622	106,395	409,502	210,560	198,942
<i>Filipstads norra bergslags jernväg:</i>					
År 1891	18,208	65,142	104,936	47,424	57,512
» 1892	19,490	53,352	91,695	42,618	49,077
» 1893	20,453	50,105	87,340	46,869	40,471
» 1894	21,068	51,890	88,993	49,693	39,300
» 1895	21,241	57,762	97,390	50,028	47,362
<i>Östra Vermlands jernväg:</i>					
År 1891	44,732	136,943	391,667	179,510	212,157
» 1892	43,371	125,931	365,038	174,146	190,892
» 1893	42,682	134,994	362,094	222,456	139,638
» 1894	43,742	183,184	443,151	246,736	196,415
» 1895	42,758	174,650	423,039	224,548	198,491
<i>Mora—Venerns jernväg:</i>					
År 1891	24,430	56,820	171,960	107,505	64,455
» 1892	40,554	63,481	236,806	157,616	79,190
» 1893	44,800	84,731	343,443	198,542	144,901
» 1894	49,840	122,034	436,539	248,627	187,912
» 1895	53,699	115,085	423,722	251,192	172,530

ligen liffig såväl person- som godstrafik mellan Karlstad och Hammarön samt närliggande delar af Våse härad.

Trafiken å Klarelfven mellan Edebäcks jernvägsstation samt hemmanet Vingäng i Dalby socken och mellanliggande platser har uppehållits af en mindre ångbåt, som, då is eller lågt vattenstånd ej lagt hinder i vägen för befordring af resande och gods, gjort en ordinarie tur fram och åter i hvarje vecka.

Ångbåtstrafik förekommer äfven å Norselfven mellan Edsvalla bruk och Venern samt å sjön Vermeln mellan Brunskog och Borgviks bruk.

Inom södra delen af Nordmarks fögderi äro sjöarne Stora Le, hvars öfre del benämnas Foxen, Lelången, Vester- och Öster-Silen samt Jernsjön af stor betydelse, i synnerhet för virkestransporter. Från Göteborg och Köpmannabro utgående ångare, som befara Dalslands kanal, hafva jemväl gått upp till Årjeng, men dessa ångares turer hafva varit mindre regelbundna. Sedan jernvägen Uddevalla—Lelången med ändstation i Bengtsfors öppnades, har behofvet af en regelbunden ångbåtstrafik från sistnämnda ställe norrut alltmera visat sig behöflig och i följd häraf bildades år 1895 ångfartygsaktiebolaget Bengtsfors—Nordmarken, som med ångfartyget »Flora» uppehåller regelbunden person- och varutrafik i norra delen af Dalslands kanal eller linien Töcksfors—Bengtsfors—Årjeng.

Den i förra berättelsen omförmälda *Venerns seglationsfond*, som vid 1890 års slut utgjorde 223,622 kr. 94 öre, deri inberäknadt värdet af lotsångaren »Polstjernen» med 21,388 kr. 83 öre och fyrskeppet »Medgrundet» med 17,332 kronor, uppgick vid 1895 års utgång i räntebärande papper och fordringar till 228,686 kr. 70 öre samt i byggnader, fartyg och inventarier till 188,623 kr. 37 öre, eller sammanlagt till 417,310 kr. 7 öre. Redogörelse för fondens inkomster och utgifter framgår, enligt styrelsens för fondens förvaltning uppgifter, af följande tabell Aa.

Förutom i tabellen upptagna utgifter hafva under femårsperioden följande arbeten och inventarieinköp blifvit gjorda, nämligen: nya fyrrar 13,488 kr. 92 öre (å Lindö och Grimsö 10,526·93

Tab. Aa. *Venerns seglationsfonds inkomster och utgifter åren 1891—1895.*

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>Inkomster.</i>					
Af fartyg och gods	47,371	49,983	51,192	55,696	54,944
Afgär uppbördsprovision	4,859	5,038	5,214	5,637	5,549
Återstår behållen inkomst	42,512	44,945	45,978	50,059	49,395
Tillkommer räntemedel	6,822	6,790	7,711	9,346	8,281
<i>Utgifter.</i>					
Afföning	13,877	13,161	13,468	13,264	14,241
Lyshällning	717	875	1,401	1,497	1,479
Fyrrar och sjömärken	5,931	1,189	1,168	3,046	1,647
Fyrskeppet Medgrundets kostnader	2,577	1,968	2,165	2,603	3,368
Lotsångaren Polstjernans driftskostnad	8,489	8,821	9,527	9,122	9,102
Diverse	6,292	5,077	5,037	6,528	6,590
Summa utgifter	37,838	31,001	32,766	36,060	36,427

kr., å Otterbäcken 2,311·99 kr. och å Märholmen 650 kr.), kompletteringsarbeten i Strömsundet 8,493 kronor, för Vålösundets upprensning 6,603 kr. 56 öre, för telefonledning Eken—Lidköping 1,379 kr. 73 öre, för reparationskostnader å fyrrar och boställshus 7,696 kr. 7 öre, för reparations- och kompletteringsarbeten å ångaren »Polstjernen» 3,729 kr. 96 öre samt för nya tidsenliga fyrapparater 6,119 kr. 90 öre, eller tillhopa 47,511 kr. 14 öre.

Å *Seffle kanal* har trafiken jemväl under nu ifrågavarande period varit icke obetydligt i stigande, såsom följande tabell utvisar:

	Antal segelfartyg och båtar.	Antal ångfartyg.	Afgifter af frakter. Kronor.
År 1891	419	918	30,590·31
» 1892	455	1,581	37,562·83
» 1893	444	1,018	34,552·10
» 1894	485	1,140	37,533·79
» 1895	401	1,079	36,364·34

I likhet med hvad förut skett, anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra i sammanhang härmed meddela enahanda redogörelse för *Forshaga kanal*:

	Antal segelfartyg och båtar.	Antal ångfartyg.	Afgifter af frakter. Kronor.
År 1891	500	170	13,478·70
» 1892	392	122	10,845·95
» 1893	383	142	11,338·58
» 1894	468	219	12,843·14
» 1895	199	155	6,756·89

Filipstads bergslags kanal trafikeras visserligen fortfarande, men trafiken är till följd af den befintliga bekvämare jernvägsförbindelsen af ringa betydenhet.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts genom nådigt bref den 5 maj 1892 medgifvit, att allmän flottled i Klarelfven mellan Bogeruds och Löfeds länsor finge användas i enlighet med stadgandena i förordningen den 30 december 1880, har ordnandet af *flottningen* på dessa grunder under perioden nått sin fullbordan. Då regleringen, såsom nyss finnes antydt, icke omfattar vattendraget nedanför Löfeds länsa, skiljes det virke, som har söderut derifrån liggande bestämmelseorter, vid Löfed och omhändertages af respektive egare, som låta föra det vidare i sammanlagda flottor till Venern.

I och för trävaruflottningen i öfrigt hafva sedan år 1880 följande vattendrag på enskildes bekostnad blifvit upprensade och till allmän flottning upplätta, med här angifna kostnader, nämligen:

Hafsvallaån i Norra Finnskoga socken	17,630·50 kr.
Mörtbäcken i Elgå socken	1,400·00 »
Röjdåelfven med bilöden samt Viggåelfven inom Fryksände och Östmarks socknar	27,000·00 »
Elgåsjön med Elgåelfven i Elgå socken	5,623·30 »
Torpedalselfven i Östervallskogs socken	1,392·80 »

Köla-, Norums- och Kroppstaelfvarne inom Jernskogs och Karlanda med flere socknar	6,571'85 kr.
Det vattendrag, som genom sjöarne Lilla och Stora Bör uppkommer från mindre sjöar i Silleruds socken samt under namn af Lill-elfven utfaller i Byelfven	25,427'00 »
Laggås vattendrag från Storsjön till Ufån i Gustaf Adolfs församling	10,655'00 »
Väråns vattendrag med biföden i Norra Ny socken	21,197'00 »
Slorudselfven i Brunskogs socken	1,463'00 »

Härförutom hafva af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under nu ifrågavarande period meddelats utslag i fråga om reglering för allmän flottning uti följande vattendrag, nämligen:

Kjesselfvens, Gräns och Yxsjöelfvens vattendrag inom Glafva socken	5,995'67 kr.
Barlingshultelfven i Silbodals och Glafva socknar	1,205'00 »
Sandaelfven från Tvängsjön genom Tvängtjärn till Jernsjön . . .	540'50 »
Täsaelf med dess biföden inom Dalarne och Vermland	26,254'69 »
Rottnaelfven inom Fryksdals härad	14,500'00 »
Badaelfven inom Fryksände socken	5,508'00 »
Viks elfven inom Arvika socken	5,451'88 »

Intetdera af sistnämnda sju vattendrag har emellertid ännu blifvit för allmän flottning upplätet, af skäl dels att regleringsutslagen för några af vattendragen blifvit öfverklagade och dels, der så icke är fallet, att arbetena ännu ej blifvit vederbörligen afsynade och reglementen för flottningföreningarne fastställda.

C) **Sjöfart och handel.** Af Kungl. Kommerskollegii årsberättelser framgår, att af de till inrikes sjöfart använda handelsfartyg af mera än tio tons drägtighet år 1894 funnos inom Vermlands län 152 segel- och ångfartyg om tillhoppa 9,235 ton. Länets utrikes sjöfart är af ringa betydelse. Till upplysning om införseln storlek af från utrikes ort till Karlstad införda och tullbehandlade varor tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande åberopa följande *tabell Ab*, enligt från Karlstads tullkammare lemnade uppgifter.

De till Karlstad influtna *tolagsmedlen* hafva utgjort under år 1891 17,344 kr. 94 öre, under år 1892 20,619 kr. 24 öre, under år 1893 24,899 kr. 9 öre, under år 1894 25,530 kr. och under år 1895 26,935 kr. 48 öre, eller tillsammans 115,328 kr. 75 öre, hvilket i medeltal för hvarje år under perioden utgör 23,065 kr. 75 öre, emot 15,203 kr. 36 öre, som utgjorde medeltalet för perioden 1881—1885. Ifrågavarande medel, öfver hvilka särskild redogörelse numera afgifves till Kungl. Kommerskollegium, hafva tagits i anspråk dels till ett under denna period uppfördt, särdeles rymligt nederlagsmagasin, dels till amortering och ränta å stadens skuld till Riksgäldskontoret och dels till gatulägningsarbeten.

I afseende å trafiken inom *Karlstads hamn* torde Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande få hänvisa till efterföljande *tabell Ac* (sid. 36).

Af nämnda tabell framgår visserligen, att hamneus och kanalens årliga inkomster varit något mindre under nu ifrågavarande än under nästföregående period, men då uppå särskilda framställningar af afsändare för fabriks- och andra tillverkningar ofta af stadens fullmäktige medgifves nedsättning i hamntaxan för större kvantiteter varor, får en minskad inkomst af hamnen icke alltid anses såsom minskning i rörelsen vid densamma, der vanligen mycken liflighet är rådande.

Beträffande trafik och inkomster vid *Kristinehamns hamn* under perioden åberopas följande i *tabell Ad* (sid. 36) intagna redogörelse.

Trafiken å *Forshaga kanal* har jemväl under denna period icke obetydligt ökat. Bland de varor, som genom kanalen företredesvis fraktas dels till Skåre jernvägsstation och dels till Karlstad, intaga trävaror, alla slag, äfvensom kalksten ett synnerligen framstående rum. Influtna slussumgälder hafva utgjort år 1891 13,478 kr. 70 öre, år 1892 10,845 kr. 95 öre, år 1893 11,338 kr. 58 öre, år 1894 12,843 kr. 14 öre samt år 1895 6,756 kr. 89 öre, under det att trafikomkostnaderna i medeltal uppgått till 2,450 kronor om året.

Antalet *handlande*, som år 1890 utgjorde 725, deraf 69 qvinnor, med en betjening af 324 män och 106 qvinnor, uppgick

Tab. Ab. Till Karlstad från utrikes ort införda hufvudsakliga varor åren 1891—1895.

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
Brännvin och sprit på fat:					
af säd och potatis, liter à 50 %	—	471	—	—	—
arrak » »	2,821	3,495	6,473	6,271	3,693
rom » »	388	—	—	—	—
konjak » »	3,739	2,580	7,310	5,728	4,983
Brännvin och sprit på andra kärl liter	135	52	198	66	164
Fisk, salt, torr etc.: sill kg.	171	6	1,010	—	—
Do : sej »	—	3	—	—	—
Fläsk »	24,154	42,548	932	3,644	16,940
Kaffe »	37,167	31,615	59,558	79,231	96,273
Kreatur: hästar st.	—	—	4	10	1
» nöt »	—	—	4	—	—
Kött kg.	3	440	42	203	716
Maskiner, redskap, verktyg etc., ej specif. (ej ångmaskiner) kr.	5,568	6,723	25,038	23,802	15,906
Oljor, fossila och renade kg.	—	—	2,416	—	77,772
Ost, alla slag »	573	30	457	510	631
Papper, alla slag »	2,660	2,819	3,200	2,711	2,065
Socket, raff., alla slag »	71,066	34,703	37,054	42	36
Sirup och melass »	234	—	—	721	252
Spanmål, omalen: hvete »	—	—	300	—	20,080
» korn »	—	—	250	—	—
» majs »	—	—	500	—	—
» råg »	—	—	—	—	603,383
Do , malen: hvetmjöl »	—	200,613	50,416	54,894	14,803
» rågmjöl »	—	9,942	—	—	—
Stenkol och kåks hl.	2,724	2,562	—	6,255	2,685
Tack- och ballastjern kg.	—	—	—	54,399	—
Tobak, oarbetad, blad och stjelnk »	232,263	565,983	477,888	465,881	301,783
Ull, ofärgad och färgad »	1	—	—	—	—
Vin på fat »	7,876	110	2,180	2,822	4,515
Do på andra kärl liter	2,324	1,294	297	384	368
Väfnader, siden- kg.	815	273	65	93	138
Do , ylle »	20,327	15,177	16,058	18,579	17,645
Do , bomulls- »	11,352	7,898	9,470	13,467	13,073
Do , linne- »	911	844	1,394	1,126	2,192

Tab. Ac. Trafik och inkomster vid Karlstads hamn
åren 1891—1895.

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
Trävaror, huggna . . . kbm.	42,151	28,093	74,707	57,080	59,727
D:o , sågade . . . >	22,635	61,437	36,983	22,567	34,047
D:o , ved och andra slag >	5,181	4,503	4,830	8,187	7,338
Pappersmassa ton	187	296	70	772	4,182
Jeruvaror, tackjern . . . >	160	320	279	805	537
D:o , gjutgods . . . >	71	50	19	36	14
D:o , jern smidt eller valsadt. >	180	111	186	160	260
D:o , maskiner och redskap >	205	93	158	456	181
D:o , andra slag . . . >	132	77	71	112	149
Salt >	393	565	701	767	651
Soda och glaubersalt . . . >	553	580	440	656	752
Kalk >	1,734	1,659	1,928	2,916	3,148
Kol >	5,207	3,483	3,098	6,527	5,654
Gödningsämnen >	665	824	664	648	717
Foderämnen >	907	804	974	462	810
Spanmål, malen och gryu >	1,519	1,880	1,676	2,394	2,008
D:o , omalen >	1,040	421	576	422	450
Tobak >	230	174	181	390	263
Diverse >	5,627	6,186	4,735	5,683	6,835
Antal fartyg, som anlöpt hamnen:					
Prämar st.	278	273	252	240	220
Seglare >	196	183	219	161	142
Ångare >	391	390	439	452	469
Uppbördens hela belopp, i kr.	18,371	18,580	19,544	19,773	21,518

Tab. Ad. Trafik och inkomster vid Kristinehamns
hamn åren 1891—1895.

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
<i>Varu- o. fartygstrafiken:</i>					
Trävaror kbm.	23,755	20,891	42,379	83,280	77,979
Stenkol kg.	15,457,780	16,692,600	10,373,500	16,655,100	17,136,700
Stångjern och skrot >	4,778,017	5,721,530	5,172,702	2,894,522	5,894,950
Tackjern >	5,979,431	3,073,600	6,558,970	8,715,240	9,682,185
Malm >	2,473,980	2,760,550	2,293,900	1,577,100	1,526,600
Fartyg, seglande . . . st.	268	309	342	560	419
ångfartyg. >	177	161	181	207	198
<i>Afgifter för trafiken:</i>					
Trävaror kr.	1,187.75	1,044.55	2,118.95	4,164.00	3,898.95
Stenkol >	1,545.78	1,669.26	1,037.35	1,655.10	1,713.67
Stångjern och skrot >	2,830.69	3,432.92	3,078.59	1,736.71	3,536.97
Tackjern >	1,195.89	614.72	1,311.79	1,743.05	1,936.44
Malm >	126.42	149.73	128.87	85.99	76.33
Spanmål, mjöl, spe- cierier och diverse >	7,012.09	6,694.94	7,494.41	8,778.93	8,129.25
Fartyg, seglande . . . >	1,030.75	1,008.50	1,297.55	2,245.55	1,991.05
ångfartyg >	1,001.40	934.20	1,031.43	1,257.65	1,086.23
Summa kr.	15,930.77	15,548.82	17,498.94	21,666.98	22,368.89

år 1894 till 775, deraf 59 kvinnor, med en betjening af 346 män och 58 kvinnor. Den bevilling, som påförts handlande inom länet och som år 1890 utgjorde 10,340 kr. 41 öre, uppgick år 1894 till 15,506 kr. 95 öre, hvaraf belöpte sig på Karlstad 7,247 kr. 33 öre, på Kristinehamn 1,561 kr. 60 öre, på Filipstad 1,232 kr. 24 öre och på landet 5,465 kr. 78 öre.

Tab. Ae. Försäljning af brännvin och andra spirituösa drycker
i Vermlands län femårsperioden 1890—95.

Försäljningsår.	Antal rättigheter ¹⁾ till				Erlagda försäljningsafgifter, i kronor.						
	minut- handel.	utskänkning.			Af bolag.					Summa. Kronor.	
		Oferiäna ått bolag.	Ständiga. Oferiäna ått bolag.	Med burskap el. privilegium. Oferiäna ått bolag.	Prillätliga.	Be- tingade af- gifter.	Vinst- medel.	För upp- lättna rättig- heter.	Af andra.		
1890—91:											
I städerna . .	—	12	—	4	24,000	128,803	—	750	153,553		
Å landet . .	2	4	1	2	5,850	39,353	—	2,387	47,590		
Summa	2	16	1	6	29,850	168,156	—	3,137	201,143		
1891—92:											
I städerna . .	2	16	—	5	29,850	190,520	1,400	900	222,670		
Å landet . .	—	—	1	2	—	—	—	2,394	2,394		
Summa	2	16	1	7	29,850	190,520	1,400	3,294	225,064		
1892—93:											
I städerna . .	2	16	—	5	29,850	208,299	1,400	1,031	240,580		
Å landet . .	—	—	1	3	—	—	—	2,505	2,505		
Summa	2	16	1	8	29,850	208,299	1,400	3,536	243,085		
1893—94:											
I städerna . .	2	16	—	7	29,850	236,485	1,200	1,312	268,847		
Å landet . .	—	—	1	3	—	—	—	3,313	3,313		
Summa	2	16	1	10	29,850	236,485	1,200	4,625	272,160		
1894—95:											
I städerna . .	3	14	—	9	29,850	236,402	1,200	1,218	268,670		
Å landet . .	—	—	1	3	—	—	—	3,363	3,363		
Summa	3	14	1	12	29,850	236,402	1,200	4,581	272,033		
Disposition af försäljningsafgifterna.											
Försälj- ningsår.	Stats- kontoret.	Städer.	Lands- kommun- ner (direkt).	Hushäll- ningssäll- skapet (direkt).	Lands- tinget (direkt).	Provi- sioner m. m.	Summa. Kronor.				
1890—91 . .	39,678	99,195	1,668	20,077	40,154	371	201,143				
1891—92 . .	44,450	111,126	1,673	22,464	44,928	423	225,064				
1892—93 . .	48,025	120,064	1,750	24,262	48,526	458	243,085				
1893—94 . .	53,667	134,169	2,315	27,164	54,329	516	272,160				
1894—95 . .	53,626	134,096	2,349	27,149	54,298	515	272,033				

¹⁾ Under perioden hafva inga rättigheter till mindre partihandel förefunnits, och af såväl minuthandels- som ständiga utskänkingsrättigheter hafva inga inropats å auktion.

Landthandeln idkas fortfarande uti länets alla socknar dels af lämpliga och kunniga personer, dels af dem, som utan att besitta erforderliga insigter i affärer, börja en verksamhet, som leder till skada för såväl dem sjelfva som deras förläggare. Dessa landthandlande bidraga utan tvifvel till undergrävande af allmogens ekonomiska välstånd genom de tillfällena till skuldsättning och onödiga utgifter, dylik handel lätt medför.

5. Kameralförhållanden.

I **tabell 3** lemnas summarisk redogörelse för hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. år 1895.

Under femårsperioden har endast 1 hemman, nämligen $\frac{1}{8}$ mantal Råglanda n:r 1 i Botilsäters socken af Näs härad blifvit till skatte omfördt, sedan hemmanets ränta blifvit för statsverkets räkning inlöst.

Följande hemman hafva blifvit för kronans räkning försålda i enlighet med derom meddelade nädiga beslut:

Hemmanets namn.	Nädiga brevets datum.	Köpeskilling. Kronor.
Angersby n:r 1 om 1 mantal, f. d. kaptensboställe	$\frac{31}{12}$ 1890	26,700
Öna n:r 1 om $\frac{1}{8}$ mantal, f. d. kompaniechefsboställe	$\frac{5}{2}$ 1893	3,575
Ågården n:r 1 om $\frac{1}{4}$ mantal, f. d. sergeantsboställe	$\frac{17}{2}$ 1893	5,500
Mörkerud n:r 1 om $\frac{1}{4}$ mantal, f. d. furirsboställe	$\frac{24}{5}$ 1893	4,000
Åtorp n:r 1 om $\frac{1}{8}$ mantal, f. d. trumslagareboställe	$\frac{10}{11}$ 1893	4,125
Årtan n:r 1 om 1 mantal, f. d. kompaniechefsboställe	$\frac{26}{1}$ 1894	18,100
Norra Stömmestad n:r 1 om $\frac{1}{2}$ mantal, f. d. fanjunkareboställe } Södra Stömmestad n:r 1 om $\frac{1}{2}$ mantal, f. d. sergeantsboställe }	$\frac{1}{6}$ 1894	11,000
Bockåsen n:r 1 om $\frac{1}{8}$ mantal, f. d. fanjunkareboställe	$\frac{20}{7}$ 1894	10,700
Näs Södra n:r 1 om $\frac{1}{8}$ mantal, f. d. sergeantsboställe	$\frac{18}{1}$ 1895	9,000
Svensbol Södra n:r 1 om $\frac{1}{4}$ mantal, f. d. sergeantsboställe	$\frac{18}{1}$ 1895	18,300
Gränsjödalen, en lägenhet, f. d. skogvaktareboställe	$\frac{31}{5}$ 1895	9,100
Orretorp n:r 1 om $\frac{1}{4}$ mantal, f. d. löjtnantsboställe	$\frac{21}{9}$ 1895	32,000

Icke mindre än 12 kronohemman och 1 kronolägenhet hafva sålunda försålt, för tillsammans 152,100 kronor.

Här omförmälda boställen och löningsjord, hvilka varit på *lön anslagna*, hafva blifvit till statsverket *indragna* och för dess räkning utarrenderade, nämligen: från den 14 mars 1891 Bässebol n:r 1 om $\frac{1}{2}$ mantal, f. d. häradsskrifvareboställe, i Stafnäs socken af Gillbergs härad, enligt kungl. brevet den 15 mars 1889; och från den 14 mars 1891 bergmästarens i Vestra distriktet löningsjord, belägen å staden Filipstads område, enligt kungl. brevet den 20 december 1889.

Kronoparkernas antal har, på sätt förut under afdelningen »Skogshushållning» i denna berättelse finnes omförmäldt, under femårsperioden på det sätt ökats, att för kronans räkning inköpts dels på grund af nädiga brevten den 13 november 1891 och den 7 april 1893 för en köpeskilling af tillsammans 136,800 kronor tvenne skogsområden, nämligen $\frac{1}{4}$ mantal Kyrkskogen i Bogens kapellförsamling samt $\frac{2291}{7680}$ mantal Häfvilsrud och 76 öre 18 penningar skatt Heljebodafors af hemmanet Heljeboda i Eda socken, hvilka tillsammans med 4 öre 12 penningar skatt i sistnämnda hemman bilda en kronopark för sig, dels ock på grund af nädiga brevet den 19 juni 1891 ett skogsområde om 916'67

Antalet gårdfarihandelspass, som af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under perioden utfärdats, utgör 163 år 1891, 68 år 1892, 107 år 1893, 87 år 1894 och 111 år 1895. Tillstånd till dylik handel lemnas numera endast för försäljning af varor utaf inhemsk tillverkning.

Beträffande minuthandels- och utskänkingsställena för *försäljning af bränvin* och andra spirituösa drycker meddelar förestående *tabell Ae* (sid. 36) närmare upplysning om antalet dylika ställen, afgifterna samt dessas fördelning.

hektar af egendomen Lökene i Stora Kils socken för ett belopp af 25,300 kronor.

Antalet *afsöndringar*, som varit föremål för Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes åtgärd under femårsperioden, hafva varit 16, sålunda fördelade: 2 år 1891, 4 år 1892, 4 år 1894 och 6 år 1895.

Af ifrågavarande afsöndringar hafva genom särskilda nädiga beslut 5 tillkommit för upplåtande af jordområde från ecklesiastika boställen till plats för skolhus, begravningsområde o. d.

Sammanräknade *fastighetstaxeringsvärdet* för länet utgjorde enligt bevilningssammandragen:

År 1891	151,435,600 kr.,	hvaraf bevilningsfria	10,392,100 kr.
» 1892	152,473,900 »	»	10,655,400 »
» 1893	159,198,300 »	»	11,370,700 »
» 1894	160,965,750 »	»	11,527,200 »
» 1895	162,463,150 »	»	11,501,500 »

Taxeringsvärdena uppgingo sammanräknade till följande belopp i kronor:

År.	Jordbruksfastighet.	Annan fastighet.	Kommuners, menigheters m. fl. fastigheter.
1890	111,265,900	31,280,400	7,181,550
1895	117,726,500	36,656,450	8,080,200

Under femårsperioden har således jordbruksfastigheternas taxeringsvärde ökats med 6,460,600 kronor, värdet å annan fastighet med 5,376,050 kronor och värdet å fast egendom tillhörig kommuner, menigheter m. fl. med 898,650 kronor.

Rörande egendomar af *fideikommissnatur* samt egendomar tillhörande *inhemska aktiebolag och främmande magters undersåtar* lemnas upplysningar i **tabellerna 4, 5 och 6**.

Följande hemman hafva undergått *ny ordinarie rotering*, nämligen: $\frac{1}{3}$ mantal Vennerud n:r 1 i Elgå socken, 1 mantal Angersby n:r 1 i Sunne socken, $\frac{1}{4}$ mantal Elfvetorp n:r 1 i Ölme socken, $\frac{1}{4}$ mantal Vestra Slättom n:r 1 i Ölme socken, $\frac{1}{8}$ mantal Åtorp n:r 1 i Grafva socken, $\frac{1}{4}$ mantal Ågården n:r 1 i Väse socken, $\frac{1}{8}$ mantal Öna n:r 1 i Ekshärads socken, $\frac{1}{4}$ mantal Mörkerud n:r 1 i Sunne socken, 1 mantal Årtan n:r 1 i Segerstads socken, $\frac{1}{2}$ mantal Norra Stömmestad n:r 1 och $\frac{1}{2}$ mantal Södra Stömmestad n:r 1 i Segerstads socken.

Genom nädigt bref den 15 december 1893 har Eders Kungl. Maj:t förordnat, att med 1894 års ingång skulle till *Vermlands regemente* från *Lifregementet* till fot öfverflyttas 149 rotehållsnummer samt från *Vestgöta-Dals regemente 5* rotehållsnummer, eller tillsammans 154 nummer.

För den verksamhet, som under perioden utvecklats i och för bestyret med *lokalförvaltningen af länets kronodomäner*, hvilka vid 1895 års slut uppgingo till ett antal af 64 med ett taxeringsvärde å jordbruksfastighet af 1,441,400 kronor och å annan fastighet af 19,800 kronor, lemnas följande redogörelse:

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
	A n t a l e g e n d o m a r .				
Auktioner hafva hållits för utarrendering af	3	—	1	—	7
Do do do för försäljning af	—	2	6	4	2
Arrendeuppsättningar hafva skett å	—	4	12	5	9
Laga af- och tillträdes syner samt laga syner af annan orsak hafva förrättats å	5	4	5	5	14
Besigtningar hafva hållits å	6	9	25	10	4

Kronans inkomst inom länet af utarrenderade kronodomäner uppgick enligt 1890 års landsboksräkenskaper till 43,951 kr. 48 öre och enligt 1895 års samma räknenskaper till 39,986 kr. 15 öre.

Kronoarrendatorerna hafva under femårsperioden tvenne särskilda gånger till Eders Kungl. Maj:t ingått med underdånig ansökan om dels anstånd med erläggande af och dels nedsättning i arrendeavgifterna, men Eders Kungl. Maj:t har icke funnit skäl att dessa ansökningar bifalla.

Beträffande *Landstingets finanser* hänvisas till efterföljande uppgifter för år 1895:

Inkomster:

Räntor	1,149 71 kr.
Landstingsskatt	6,726 47 >
Sjukvårdsavgift	44,065 25 >
Bidrag af statsmedel till skogsvårdens befrämjande	375 00 >
Utskänkings- och minuteringsavgifter	76,420 61 >
Legosängsavgifter	30,669 20 >
Öfriga inkomster	1,176 74 >
Summa inkomster	160,582 98 kr.

Under året ökad värde å tillhörigheterna vid årets slut	8,450 60 kr.
Skulder vid årets slut	93 52 >

Utgifter:

För befrämjande af insättningar i sparbanker m. m.	148 58 kr.
Helso- och sjukvård	95,028 15 >
Undervisning, deraf 19,445 05 kr. till uppfostringsanstalter för blinde, döfstumme, idioter eller vanvårdade barn, 1,800 kr. till folkhögskolor och 3,700 kr. för bildandet af lärare och lärarinnor	25,711 38 >
Jordbruk och binärningar	15,409 00 >
Allmän ordning och säkerhet samt diverse	475 00 >
Förvaltningskostnader	5,285 70 >
Räntor å lån	553 48 >
Afskrifningar å tillhörigheter	4,293 37 >
Betalning å lån	11,489 98 >
Summa utgifter	158,394 64 kr.

Tillgångar vid årets slut:

Fastigheter och inventarier	569,761 76 kr.
Fordringar, värdepapper, kontant	62,501 16 >
Summa tillgångar	632,262 92 kr.

Hvaraf: Landstingets egna	34,776 81 kr.
> Länsassarettens och kurhusens	597,486 11 >

På länets invånare har uttaxerats landstingsskatt år 1891 till belopp af 6,924 kr. 46 öre och år 1892 till belopp af 6,925 kr. 6 öre, med 21 öre för hvarje krona bevilning af jordbruksfastighet, samt år 1893 till belopp af 6,934 kr. 46 öre och år 1894 till belopp af 6,937 kr. 12 öre, med 10 öre för hvarje dylik krona bevilning; men år 1895 likasom år 1896 har någon särskild landstingsskatt ej behöft uttaxeras.

Beträffande laga skiften och hemmansklyfningar samt *landtmäteriväsendet* i öfrigt inom länet anhåller Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande få hänvisa till Landtmäteristyrelsens årliga berättelser.

6. Politi.

A) *Undervisningsväsendet.* De *allmänna läroverken* inom länet äro desamma som under föregående femårsperiod, nämligen ett högre och tre lägre; och får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande om hvarterdera af dessa meddela följande upplysningar.

Karlstads högre allmänna läroverk åtnjuter fortfarande stort anseende i följd af de framstående lärarekrafter, öfver hvilka läroverket förfogar. Lärjungeantalet har, enligt de årligen utkommande redogörelserna för de allmänna läroverken inom stiftet, utgjort:

	Närvarande.	Frånvarande.	Summa.
Vårterminen 1891	402	5	407
Höstterminen 1891	386	8	394
Vårterminen 1892	382	5	387
Höstterminen 1892	396	5	401
Vårterminen 1893	389	5	394
Höstterminen 1893	378	11	389
Vårterminen 1894	378	5	383
Höstterminen 1894	365	9	374
Vårterminen 1895	357	4	361
Höstterminen 1895	375	5	380

I medeltal sålunda 380 närvarande lärjungar. Vid jämförelse med föregående period synes antalet lärjungar vara i stigande.

Af läroverkets egna lärjungar hafva vid de årliga *afgångsexamina* förklarats *mogne*:

	Klassiska linien.	Reala linien.	Summa.
År 1891	20	2	22
> 1892	19	3	22
> 1893	20	5	25
> 1894	12	4	16
> 1895	9	4	13

Läroverkets stipendiifonder, hvilka finnas redovisade i *tabell 7*, hafva under perioden icke ökat. Summan af stipendier, premier och understöd, som under åren 1891—1895 utdelats, utgör 18,048 kr. 50 öre, deraf i stipendier 14,873 kr. 50 öre.

Beträffande läroverkets ekonomiska förhållanden hänvisas till följande af läroverkets rektor afgifna redogörelse för läroverkets kassors ställning år 1895:

K a s s a.	D e b e t.			K r e d i t.		
	Behållning 1/1 1895. Kronor.	In- komster. Kronor.	Skuld 31/12 1895. Kronor.	Skuld 1/1 1895. Kronor.	Utgifter. Kronor.	Behållning 31/12 1895. Kronor.
Byggnadsfonden . . .	1,450.80	3,201.32	70.62	—	3,704.42	1,018.32
Ljus- och vedkassan .	8,845.36	4,314.16	—	—	4,598.19	8,561.33
Biblioteks- och mate- rialkassan	3,080.96	2,264.45	—	—	3,968.04	1,377.37
Premie- och fattig- kassan	660.61	469.86	—	—	362.30	708.17
Kronor	14,037.73	10,249.79	70.62	—	12,632.95	11,725.19

Vid *Kristinehamns lägre allmänna läroverk* (femklassigt) har antalet lärjungar utgjort:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1891	93	103
» 1892	104	96
» 1893	90	75
» 1894	73	75
» 1895	77	83

Höstterminen 1892 voro 4 och vårterminen 1894 voro 2 af dessa lärjungar frånvarande. Medeltalet närvarande lärjungar utgör sålunda 86. Inga nya stipendiifonder hafva under perioden tillkommit. Summan af stipendier, premier och understöd har för åren 1891—1895 uppgått till 1,245 kr. 61 öre, deraf i stipendier 627 kr. 61 öre.

Angående de ekonomiska förhållandena vid läroverket år 1895 lemnas följande redogörelse:

K a s s a.	D e b e t.			K r e d i t.		
	Behållning 1/1 1895. Kronor.	In- komster. Kronor.	Skuld 31/12 1895. Kronor.	Skuld 1/1 1895. Kronor.	Utgifter. Kronor.	Behållning 31/12 1895. Kronor.
Byggnadsfonden . . .	830.53	580.00	1,990.00	2,290.00	129.72	980.81
Ljus- och vedkassan .	190.06	1,302.50	—	—	1,246.38	246.18
Biblioteks- och mate- rialkassan	—	738.26	29.27	1.99	765.54	—
Premie- och fattig- kassan	530.05	118.93	22.25	—	132.50	538.73
Kronor	1,550.64	2,739.69	2,041.52	2,291.99	2,274.14	1,765.72

Vid *Filipstads lägre allmänna läroverk* (treklassigt) har antalet lärjungar varit följande:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1891	48	64
» 1892	64	63
» 1893	62	69
» 1894	70	78
» 1895	73	60

Under 1895 års hösttermin har 1 lärjunge varit frånvarande. Medeltal närvarande lärjungar 65. De stipendiifonder, som under perioden tillkommit, äro: A. M. Anderssons stipendiifond å

1,000 kronor, Aug. Forsbergs donation å 1,000 kronor samt »Rektor Ahlqvists minne» å 300 kronor. Under femårsperioden hafva i stipendier, premier och understöd utdelats tillsammans 2,941 kr. 79 öre, deraf uti stipendier 2,353 kr. 54 öre. I premie-medlen äro inberäknade 25 kronor för hvarje år, som af en mot ungdomen välvillig person genom rektor vid läroverket utdelats.

De ekonomiska förhållandena vid läroverket framgå af följande för år 1895 lemnade redogörelse:

K a s s a.	D e b e t.			K r e d i t.		
	Behållning 1/1 1895. Kronor.	In- komster. Kronor.	Skuld 31/12 1895. Kronor.	Skuld 1/1 1895. Kronor.	Utgifter. Kronor.	Behållning 31/12 1895. Kronor.
Byggnadsfonden . . .	27.71	435.97	1,800.00	1,899.66	37.57	326.45
Ljus- och vedkassan .	1,392.70	584.10	—	—	524.64	1,452.16
Biblioteks- och mate- rialkassan	2,211.37	376.96	119.33	—	488.18	2,219.48
Premie- och fattig- kassan	331.43	80.57	6.98	100.98	76.00	242.00
Kronor	3,963.21	1,477.60	1,926.31	2,000.64	1,126.39	4,240.09

Vid *Arvika lägre allmänna läroverk* (treklassigt) har elevantalet utgjort:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1891	64	69
» 1892	66	56
» 1893	53	53
» 1894	53	41
» 1895	43	48

I medeltal alltså 54 närvarande lärjungar. Inga nya stipendier hafva tillkommit. Under femårsperioden hafva i stipendier, premier och understöd utdelats tillsammans 504 kr. 95 öre, deraf i stipendier 102 kr. 50 öre.

De ekonomiska förhållandena vid läroverket framgå af följande uppgift om dithörande kassors ställning år 1895:

K a s s a.	D e b e t.			K r e d i t.		
	Behållning 1/1 1895. Kronor.	In- komster. Kronor.	Skuld 31/12 1895. Kronor.	Skuld 1/1 1895. Kronor.	Utgifter. Kronor.	Behållning 31/12 1895. Kronor.
Byggnadsfonden . . .	768.05	144.50	—	—	198.09	714.46
Ljus- och vedkassan .	32.32	354.00	—	—	374.01	12.31
Biblioteks- och mate- rialkassan	—	314.00	—	23.78	231.58	58.64
Premie- och fattig- kassan	26.55	85.00	—	73.90	—	37.65
Kronor	826.92	897.50	—	97.68	803.68	823.06

Folkskolelärareseminariet i Karlstad har under de nio första terminerna af perioden fortsatt sin verksamhet efter oförändrad läroplan, men vid intagningen af nya lärjungar vid början af 1895 års hösttermin tillämpades de i nädiga kungörelsen den 16 november 1894 gifna föreskrifter, genom hvilka inträdesfordringarne icke oväsentligt höjts. Från och med nämnda termin har

ock den i samma nådiga kungörelse föreskrifna undervisningsplanen med dess utvidgade kurser så småningom vunnit tillämpning. På grund häraf är ock undervisning i slöjd intagen i anstaltens läroplan.

De närvarande lärjungarnes och de utexaminerades antal har varit följande:

	Närvarande.	Utexaminerade.
Vårterminen 1891	55	18
Höstterminen 1891	53	—
Vårterminen 1892	52	15
Höstterminen 1892	54	—
Vårterminen 1893	54	8
Höstterminen 1893	72	—
Vårterminen 1894	67	12
Höstterminen 1894	98	—
Vårterminen 1895	95	17
Höstterminen 1895	98	—

Sammanlagdt alltså 698 närvarande och 70 utexaminerade, utvisande ett medeltal närvarande hvarje termin af 70 och ett medeltal utexaminerade hvarje läsår af 14. Af statsmedel hafva till stipendier åt eleverna anvisats följande belopp:

	Vårterminen.	Höstterminen.	Summa.
År 1891	2,500	2,500	5,000
» 1892	2,500	2,500	5,000
» 1893	2,545	3,080	5,625
» 1894	3,220	3,135	6,355
» 1895	3,220	3,337	6,557
Summa kronor	13,985	14,552	28,537

Lägsta stipendiet har varit 25 kronor och det högsta 60 kronor. Samtliga inträdessökande, som vid läsarens början inställt sig till inträdespröfning och blifvit i denna pröfning godkände, hafva ock vunnit inträde vid läroanstalten, ehuru utrymmet de båda senaste läsåren derigenom blifvit fullständigt upptaget.

Småskoleläraresseseminariet i Karlstad har fortfarande varit i gagnande verksamhet. Hvarje kurs fortgår i 12 månader, fördelad på 3 terminer. Eleverna i första kursen voro 26, af hvilka 24 i afgangsexamen godkändes; eleverna i andra kursen utgjorde 33, af hvilka 31 godkändes; af tredje kursens 34 elever godkändes 32; fjerde kursens elever äro 30. Samtliga de 89 utexaminerade eleverna hafva vunnit anställning såsom småskolelärarinnor i mindre folkskolor eller biträdande lärarinnor i folkskolor. Endast den förändring i läroanstaltens undervisningsplan har under perioden vidtagits, att slöjdundervisningen från och med 1894 års hösttermin inskränkts till de slöjdarter, som finnas angifna å sidan 34 i gällande normalplan för folkskolor och småskolor, samt att nya elever vid början af 1895 års hösttermin intogos efter förutgången pröfning och icke såsom förut på grund af sina betyg från folkskolan. Alla de i denna pröfning godkände 30 inträdessökande vunno inträde i anstalten. Elevernas flit och uppförande har städes varit godt. Landstingets bidrag till betäckande af kostnaderna för läroanstalten utgjorde under hvarterdera af periodens tre första år 3,400 kronor och under hvarterdera af de två senaste åren 3,700 kronor samt följaktligen för samtliga fem åren tillhoppa 17,600 kronor.

Högre folkskolan i Sunne, hvarest sedan år 1893 jemväl flickor åtnjutit undervisning, har bevistats af följande antal lärjungar, nämligen läsåret 1890—1891 14, läsåret 1891—1892 18, läsåret 1892—1893 23, läsåret 1893—1894 16 samt läsåret 1894—1895 14. Undervisningen meddelas af en ordinarie lärare med biträde af klockaren i Sunne församling, som undervisar i sång. Aflöningen till läraren utgör 1,550 kronor, deraf 1,500 kronor utgör årslön och 50 kronor ersättning för slöjdundervisning. Skolans styrelse utgöres fortfarande af Sunne församlings skolråd, och skolan förfogar öfver ett kapital, som numera uppgår till 8,849 kr. 81 öre, hvaraf den årliga räntan i mån af behof användes till täckande af kostnaderna för skolan.

För flickors undervisning är i *Karlstad* sörjdt genom tvenne med statsanslag understödda *elementarläroverk för flickor*. Det ena, benämndt Karlstads elementarläroverk för flickor, hvilket eges af ett för ändamålet bildadt bolag, har haft följande elevantal under perioden, nämligen: 109 år 1891, 110 år 1892, 106 år 1893, 111 år 1894 och 116 år 1895.

Det andra, som upprättats och handhafves af enskild person, har haft ett lärjungantal något öfverstigande det förstnämnda läroverkets.

Kristinehamns elementarläroverk för flickor har under qvinnevanniet utvecklats utan större rubbningar och mera genomgripande förändringar. Till lokal för skolan har staden fortfarande hyresfritt upplåtit två rymliga våningar i samma byggnad vid torget och hela denna lokal har skolan under de senaste åren måst taga i anspråk, då det växande elevantalet gjorde flere klassrum nödvändiga. Undervisning har under perioden lemnats följande antal lärjungar:

	Höstterminen.	Vårterminen.
Läsåret 1890—91	101	101
» 1891—92	122	119
» 1892—93	122	121
» 1893—94	121	121
» 1894—95	106	110

Antalet lärarinnor har utgjort 9 ordinarie och 2 extra, hvarjemte läroverkets inspektor biträdt vid undervisningen.

De ekonomiska förhållandena vid läroverket voro i början af perioden ganska goda, enär, förutom ett årligt bidrag af staten till belopp af 1,750 kronor, Kristinehamns sparbank understödde läroverket till och med år 1893 med 800 kronor årligen. Skolans kassa visade sistnämnde år till och med ett öfverskott af omkring 5,000 kronor, som af styrelsen då afsattes till en byggnadsfond; men då vid denna fonds bildande tillika stadgades, att styrelsen i händelse af trängande omständigheter skulle ega rätt att använda detta öfverskott för annat skolans ändamål, har fonden, då sparbankens årliga bidrag upphörde, måst anlitas för bestridande af en del af skolans utgifter. Fonden uppgår dock ännu till några tusen kronor. Genom dels inköp och dels gåfvor har läroverket småningom förvärfvat sig en boksamling, som numera uppgår till omkring 500 band.

I *Filipstads elementarläroverk för flickor*, som jemväl åtnjuter understöd dels af staten med 500 kronor årligen och dels af staden med 1,500 kronor om året, har undervisningen fortgått under enahanda förhållanden, som i förra femårsberättelsen finnas omförmälda. Lärjungarnes antal synes dock hafva i någon mån minskats.

Karlstads tekniska afton- och söndagsskola har under perioden fortgått i samma lokal som år 1890. Utrymmet har emellertid icke så sällan visat sig vara väl knappt och lägger bestämda hinder i vägen för skolans utvidgning medelst parallelafdelningar. Undervisningen har meddelats efter i det närmaste oförändrad plan. Ett nytt undervisningsämne, naturvetenskap, har under år 1895 beslutits till införande från och med år 1896, då undervisningstimmarnes antal jemväl höjts till 32 i veckan. Från och med höstterminen 1894 hafva äfven qvinliga elever mottagits. Samundervisning har sedan dess egt rum. Någon som helst olägenhet deraf har icke försports, fasthellre torde kunna sägas, att gossarnes flit deraf sporrats. Sedan vårterminen 1894 erlägga eleverna en terminsavgift af en krona. Befrielse derifrån kan dock meddelas. Afsigten med införandet af denna afgift har varit att afhålla sådana elever från att anmäla sig, hvilka icke kunna eller vilja någorlunda jemnt besöka lektionerna. För öfrigt är undervisningen fri. Äfven undervisningsmateriel (rit-papper, skrifböcker m. m.) tillhandahålles eleverna afgiftsfritt. Årsbidragen från staden och staten hafva oförändradt utgått med respektive 1,325 och 1,300 kronor. Deremot har det bidrag af 400 à 500 kronor, som Karlstads sparbank under åtskilliga år tillerkänt skolan, med år 1893 upphört att utgå. Den inkomst, skolan härigenom förlorat, har för åren 1894 och 1895 ersatts dels genom terminsavgifter, dels ock genom extra anslag af staden. Äfven ett årligt bidrag af Karlstads spritbolag å 300 kronor har med år 1895 indragits. Genom stadsfullmäktiges beslut den 11 oktober 1895 har emellertid skolan från och med år 1896 att påräkna tillsvidare ett ordinarie anslag af staden å 2,000 kronor, hvadan skolans ekonomi, under förutsättning af fortfarande statsbidrag, kan anses för framtiden tryggad.

Lärjungeantalet har utgjort:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1891	111	96
» 1892	100	77
» 1893	95	79
» 1894	59	83
» 1895	97	104

I ofvanstående siffror äro de qvinliga eleverna medräknade. Under de tre terminer, de haft tillträde till undervisningen, har deras antal utgjort 25, 33, 19. Minskningen af lärjungeantalet vårterminen 1894 är delvis att tillskrifva en skolans lokal då öfvergången eldsvåda, hvilken förorsakade, att undervisningen för någon tid måste förläggas till provisorisk lokal; men måhända har äfven terminsavgiftens införande dertill medverkat. Om terminsavgiften bidragit att minska antalet anmälda elever, så har den emellertid å andra sidan medfört ett obestridligt godt, derigenom att den, enligt hvad timjournalen utvisar, i hög grad befordrat de inskrifne lärjungarnes regelbundna beivrande af lektionerna.

Den i förra femårsberättelsen omförmälda Hushållsskolan i Karlstad har beklagligen måst, i brist på medel för dess fortfarande bestånd, med sin verksamhet upphöra. Då af Karlstads sparbanks öfverskottsmedel icke vidare kunde erhållas det af sparbanken förut beviljade anslag af 2,500 kronor årligen samt länets landsting afslog derstädes väckt motion om anslag till skolans underhåll, kunde densamma, enär bidrag af enskilda

personer till erforderligt belopp icke heller stod att vinna, icke längre fortsätta sin verksamhet.

I Handverksskolan i Kristinehamn för blinda har under de närmaste fem flydda åren följts samma plan som förut och inga väsentliga förändringar hafva vidtagits. Elevernas antal har stält sig sålunda:

	Manliga.	Qvinliga.	Summa.
Skolåret 1890—91	23	6	29
» 1891—92	23	3	26
» 1892—93	23	4	27
» 1893—94	21	4	25
» 1894—95	17	6	23

De utgångna blinda stå fortfarande efter slutad skolgång i nära förbindelse med anstalten dels genom skriftliga meddelanden om sina förhållanden och arbeten, dels genom besök för att lära känna förbättrade metoder, dels genom täta requisitioner af materialier för sina arbeten, som de från anstalten bekomma. Härigenom kan skolan följa de afgångna eleverna med sin uppmärksamhet och fortfarande inverka på dem, men härigenom har ock ett nytt arbete tillkommit, som kräfver icke ringa krafter och årligen växer i omfång, nemligen inpackning och afsändande af materialier till alla delar af landet och dermed sammanhängande bokföring. Skolan har allt fortfarande haft synnerlig glädje af sina utgångna elever. I allmänhet försörja de sig eller bidraga väsentligen dertill, och detta gäller både manliga och qvinliga lärjungar. År 1891 deltog handverksskolan i industriutställningen i Göteborg, der den tillerkändes bronsmedalj, och år 1895 vid Vermlands hushållningssällskaps utställning i Karlstad erhöill den hedersdiplom.

Vermlands idiotskola vid Karlstad, som från dess öppnande varit förlagd till en invid Karlstad belägen, förhyrd lägenhet Dalmers i Karlstads landsförsamling, der emellertid skollokalen, särskildt med hänseende till det tränga gårdsutrymmet, var mindre tillfredsställande, har med ingången af oktober månad 1895 förflyttats till egen, för detta ändamål uppförd tvåvåningars stenhusbyggnad, belägen invid Klarelfvens vstra gren å en af föreningen inköpt jordegga om 2 hektar 46 ar vid Sjtullen å Karlstads stads område, hvilken byggnad, innehållande 20 rum och 2 kök förutom erforderliga ekonomilägenheter, är afsedd för mottagande af 30 ända till 40 elever. För inköp af byggnadsplatsen och uppförande af stenhusbyggnaden jemte dertill hörande uthusbyggnad af trä samt bekostande af stensättning, vägar, planering, trädgårds- och parkanläggning jemte stängsel hafva utgifterna vid 1895 års slut uppgått till ett sammanlagdt belopp af 47,749 kr. 4 öre. Till bestridande af dessa betydliga kostnader hafva, förutom de mindre belopp föreningen kunnat af egna tillgångar använda, medel erhållits dels från Karlstads sparbank, som af sina öfverskottsmedel åren 1892 och 1893 välvilligt skänkt tillhoppa 10,000 kronor till en byggnadsfond åt föreningen, dels ock från länets landsting, som icke blott med vederbörande donators medgifvande till föreningen öfverlemnats en för vanvårdade barns uppfostran ursprungligen afsedd, under landstingets disposition stäld fond, benämnd »Grefve Pontus von Rosens gåfva» och uppgående till ett belopp af 9,170 kr. 89 öre, utan ock dessutom beviljat föreningen ett byggnadsanslag af 31,000 kronor — deruti dock inberäknade 3,600 kronor till inköp af för skolans utvidgning behöfliga inventarier — att utgå

med vissa belopp under hvartera af de fem åren 1894—1898. Till trädgårds- och parkanläggningar har Vermlands läns trädgårdsförening, på sätt förut finnes i denna berättelse omförd, bidragit med 300 kronor för år 1895; och lärar utsigt förefinnas, att sistnämnda förening jemväl för kommande år härtill lemna sitt understöd. Byggnadsarbetets fullbordande tidigare, än de anvisade medlen blifvit tillgängliga, har möjliggjorts genom styrelsens åtgärd att tid efter annan upptaga tillfälliga lån till erforderliga belopp.

I skolan har elevernas antal under åren 1891—1895 utgjort 15 och personalen har under samma tid bestått af 1 föreständarinna, 1 lärarinna, 2 sköterskor, af hvilka den ena biträdt vid undervisningen, samt 1 kokerska; men sedan skolans nya lokal tagits i besittning, har beslut meddelats om ökning af elevantalet, till en början med 10 barn, hvilket leder till en ökning jemväl i afseende å personalen. Undervisningen har omfattat småskolans läroämnen och undervisningstiden har utgjort 2 $\frac{1}{2}$ timmar på förmiddagen och lika lång tid på eftermiddagen, hvilken senare tid uteslutande användts till öfningar i handarbete och slöjd. Uppvisning med eleverna eger årligen rum å någon dag i juni månad och skolan inspekteras jemväl årligen genom en af Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet förordnad person. Elevavgiften har utgjort 100 kronor för medellösa barn från länet; Landstinget har med 150 kronor för hvarje i skolan intaget barn från länet bidragit till anstaltens uppehållande; af Malmö barnhusfonds medel har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande såsom understöd åt skolan anvisat 50 kronor för hvarje barn; det skolan nådigst beviljade statsunderstödet har utgått med 100 kronor för hvarje elev, allt för år räknadt. I ledamotsafgifter hafva år 1895 influtit 443 kr. 55 öre.

Utgifterna för skolans uppehållande under år 1895 hafva utgjort: för hushållet 2,999 kr. 40 öre, ved och kåks 709 kr. 25 öre, lyse 82 kr. 42 öre, tvätt 71 kr. 78 öre, sjukvård och medicin 88 kr. 94 öre, barnens beklädnad 395 kr. 89 öre, aflöningar 1,198 kr. 9 öre, extra skolundervisning 163 kr. 57 öre, diverse omkostnader 477 kr. 75 öre samt hyror 581 kr. 25 öre, eller tillsammans 6,768 kr. 34 öre. Underhållskostnaden för hvarje barn uppgick alltså, då hyreskostnaden ej medräknats, till 412 kr. 47 öre för året, motsvarande 1 kr. 13 öre för dag.

Dagliga utspisningskostnaden för personal och elever gemensamt har utgjort 40 öre person.

Vermlands läns folkhögskola och landtmannaskola i Molkom hafva äfven under nu ifrågavarande period fortsatt sin verksamhet efter samma plan som förut och under ledning af samma styrelse och föreståndare. Från och med år 1892 har med folkhögskolan för manlig ungdom förenats en tre månaders sommarkurs för unga qvinnor, hvilken årligen börjar omkring 1 maj eller åtta dagar efter manliga kursens afslutning. Skolans lokaler hafva under perioden undergått komplettering dels genom målning och dekorering af lärosalarne, dels genom uppförande af ett rymligt och tidsenligt gymnastikhus. Till bådadera hafva medel erhållits hufvudsakligast genom frivilliga gåfvor. Vid skolorna äro nu anställda, förutom föreståndaren, 4 ordinarie lärare samt 2 extra föreläsare uti skogshushållning och trädgårdsskötsel.

Elevantalet har under perioden varit:

	Folkhögskolans manliga afdelning.	Folkhögskolans qvinliga afdelning.	Landtmanna- skolan.
År 1891	33	—	12
• 1892	28	10	11
• 1893	21	13	14
• 1894	29	25	9
• 1895	24	30	11

För skolornas inkomster redovisar *tabell Af*.

Härförutom har folkhögskolan uti stipendiibidrag till mindre bemedlade elever under åren 1891—1895 erhållit: manliga afdelningen respektive 710, 755, 690, 650 och 555 kronor samt qvinliga afdelningen 175, 190, 185 och 185 kronor.

B) **Kreditanstalter.** Sveriges riksbanks afdelningskontor i Karlstad, som trädde i verksamhet år 1890, har under perioden vunnit ökad förtroende, hvilket framgår bland annat deraf, att vid 1895 års slut innestodo på depositionsräkning 122,350 kr. 69 öre samt på upp- och afskrifningsräkning 140,805 kr. 92 öre, äfvensom att vinsten af bankkontorets rörelse för sistnämnda år uppgick till 76,284 kr. 68 öre. Länet i öfrigt mest betydande bankinrättningar äro:

1:o. *Vermlands enskilda bank*, som beviljats oktroj till 1903 års utgång och som har hufvudkontor i Karlstad samt

Tab. Af.

Folkhögskolans och landtmannaskolans vid Molkom inkomster åren 1891—1895.

	År 1891.			År 1892.			År 1893.			År 1894.			År 1895.		
	Manliga afdel- ningen.	Qvinliga afdel- ningen.	Landt- manna- skolan.	Manliga afdel- ningen.	Qvinliga afdel- ningen.	Landt- manna- skolan.	Manliga afdel- ningen.	Qvinliga afdel- ningen.	Landt- manna- skolan.	Manliga afdel- ningen.	Qvinliga afdel- ningen.	Landt- manna- skolan.	Manliga afdel- ningen.	Qvinliga afdel- ningen.	Landt- manna- skolan.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Statens bidrag .	2,000	—	1,860	2,000	450	1,950	2,000	600	1,975	2,000	860	2,460	2,000	860	2,400
Landstingets do	1,500	—	—	1,500	—	—	1,500	—	—	1,500	300	—	1,500	300	—
Hushållningsäll- skapets do. . .	—	—	1,000	—	—	1,000	—	—	1,000	—	—	1,000	—	—	1,000
Enskildes och kommuners do	375	—	—	470	135	—	465	—	—	190	—	—	589	—	—
Elevavgifter . .	1,455	—	360	1,230	225	450	950	280	200	1,120	560	280	955	685	220
Summa	5,330	—	3,220	5,200	810	3,400	4,915	880	3,175	4,810	1,720	3,740	5,044	1,845	3,620

kommissionskontor i Filipstad, Arvika, Ämål, Sunne och Uddeholm. Banken, hvars grundfond den 31 december 1895 uppgick till 1,500,000 kronor och reservfond till 500,000 kronor, hade dessutom i banken inestående 575,120 kr. 30 öre, utgörande outdelade vinster. Beloppet af utelöpande sedlar uppgick samma dag till 1,847,774 kronor. På depositionsräkning inestodo 6,246,900 kronor och på upp- och afskrifningsräkning 1,449,966 kronor.

Nettobehållningen af rörelsen under de år, berättelsen omfattar, utgjorde:

År 1891	225,797 ⁸² kr.
» 1892	197,076 ⁶⁴ »
» 1893	159,776 ⁸³ »
» 1894	191,000 ⁴⁰ »
» 1895	451,971 ⁴⁹ »

Till upplysning om bankens rörelse under perioden meddelas följande tablå:

	Utestående kreditiv.		Utestående län.		Inneliggande diskonterade vaxlar.	
	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.
1891 ³¹ / ₁₂	370	1,385,723	1,543	4,194,052	2,969	2,665,448
1892 »	365	1,548,180	1,709	4,083,490	2,741	2,593,058
1893 »	368	1,446,147	1,731	3,944,645	2,902	2,528,057
1894 »	329	1,621,971	1,675	3,701,153	3,168	2,696,321
1895 »	325	1,914,465	1,748	3,775,423	3,634	3,141,678

I medeltal har sålunda på hvarje låntagare belöpt ett belopp af 2,343 kr. 42 öre och likaledes hvarje vaxel representerat en summa af 884 kr. 1 öre.

Räntefoten och vaxeldiskontot hafva utgjort:

	1891.	1892.	1893—1895.
Lån intill 3 månader %	5 å 5 ¹ / ₂	5 å 5 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂ å 5
D:o för längre tid »	5 å 6	5 å 6	4 ¹ / ₂ å 5 ¹ / ₂
Vaxlar intill 3 månader »	4 ¹ / ₂ å 5	4 ¹ / ₂ å 5 ¹ / ₂	4 å 4 ¹ / ₂
D:o för längre tid »	5 å 6	5 å 6	4 ¹ / ₂ å 5

2:o. *Kristinehamns enskilda bank*, hvars nu gällande oktroj utgår med år 1903, har hufvudkontor i Kristinehamn, afdelningskontor i Filipstad och expeditjonskontor i Råda och Fredriksberg, det sistnämnda beläget i Kopparbergs län. Banken, hvars grundfond den 31 december 1895 uppgick till 1,200,000 kronor och reservfond till 190,500 kronor, hade vid samma tid utelöpande sedlar till belopp af 702,815 kronor. På depositionsräkning samma dag inestodo 2,154,500 kronor och på upp- och afskrifningsräkning 593,011 kr. 12 öre.

Nettobehållningen af rörelsen under de år, denna berättelse omfattar, utgjorde:

År 1891	109,582 ⁷¹ kr.
» 1892	134,386 ³² »
» 1893	103,054 ⁴⁶ »
» 1894	100,817 ⁰¹ »
» 1895	84,406 ⁴³ »

Till upplysning om bankens rörelse under femårsperioden meddelas följande tablå:

	Utestående kreditiv.		Utestående län.		Inneliggande diskonterade vaxlar.	
	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.
1891 ³¹ / ₁₂	204	675,688	721	2,481,280	555	1,179,038
1892 »	201	663,268	765	2,120,667	630	1,140,465
1893 »	186	684,579	720	1,897,173	533	893,436
1894 »	184	800,980	660	1,994,630	692	956,330
1895 »	186	596,851	657	1,931,166	744	836,453

I medeltal hafva sålunda på hvarje kreditivtagare belöpt 3,560 kr. 20 öre och på hvarje låntagare 2,959 kr. 10 öre samt likaledes hvarje vaxel representerat en summa af 1,587 kr. 10 öre.

Räntefoten och vaxeldiskontot hafva den 31 december utgjort:

	1891.	1892.	1893—1895
Lån intill 3 månader %	5 å 6	4 ¹ / ₂ å 6	4 å 6
D:o för längre tid »	5 ¹ / ₂ å 6	5 å 6	4 ¹ / ₂ å 6
Vaxlar intill 3 månader »	5 å 5 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂ å 5	4 å 4 ¹ / ₂
D:o för längre tid »	5 ¹ / ₂ å 6	5 å 5 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂ å 5

Grundfonden, som förut utgjorde 1,340,000 kronor, blef den 1 januari 1894 nedsatt till 1,200,000 kronor. Till reservfonden afsattes af 1895 års bruttovinst 9,500 kronor, så att densamma nu uppgår till 200,000 kronor eller 16²/₃% af grundfonden. Obligationer, utom de till grundfonden hörande, egde banken den 31 december 1891 för 73,000 kronor och den 31 december 1895 för 425,325 kronor.

3:o. *Vermlands hypoteksförening* är fortfarande delad i två afdelningar, omfattande den ena gamla fonden, med fastställt reglemente af den 21 november 1873, och den andra nya fonden med reglemente, som faststälts den 10 december 1892. Antalet delegare uppgick vid 1895 års slut till 2,900 med delaktighet för 16,645,660 kronor. Då emellertid summan af beviljade amorteringslån uppgick till 16,839,905, men utlåningssumman vid 1895 års slut utgjorde 16,441,610, har lånesumman under sistnämnda år minskats med 398,295.

4:o. *Vermlands stadshypoteksförenings* ställning vid 1895 års slut framgår af här nedan intagna redogörelse:

Tillgångar:

Fordran hos Allmänna hypotekskassan för verkställda amorteringar	185,950 ⁹⁴ kr.
Fordran hos delegarne för amorteringslån	959,400 ⁰⁰ »
Förskottslån till nya delegare och extra län	20,902 ⁵⁸ »
Oguldna annuiteter	8,838 ⁶⁴ »
Lånepåkostnader	14 ⁰⁰ »
Uppplupna, ej förfallna räntor och förvaltningsbidrag	1,063 ⁰⁴ »
Inventarier	580 ⁶² »
Allmänna hypotekskassans grundfundsobligationer	2,100 ⁰⁰ »
Å giroräkning i bank inestående	1,408 ⁵² »
Kassabehållning	620 ⁵¹ »

Summa 1,180,878⁸⁵ kr.

Skulder:

Till Allmänna hypotekskassan för amorteringslån	959,400-00 kr.
Lemnade förskottslån	10,200-00 »
Ogulda annuiteter m. m.	7,084-15 »
Till delegarne för verkställda amorteringar	185,952-00 »
För i förskott erlagd annuitet	185-89 »
Föreningens reservfond	10,032-90 »
Delegarnes tillskott	7,046-12 »
Årets vinst	977-79 »

Summa 1,180,878-85 kr.

Sparbankerna i Karlstad, Kristinehamn och Filipstad äfvensom Vestra Vermlands, Sunne, Gillberga pastorats och Östra Emterviks sparbanker, hvilka samtliga under nu ifrågasvarande period af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande erhållit fastställelse å förnyade reglementen, öfverensstämmande med lagen angående sparbanker den 29 juli 1892, hafva drifvit en omfattande lånerörelse, i afseende å hvilken Länsstyrelsen underdånigst hänvisar dels till den af Kungl. Statistiska Centralbyrån utgifna tidskrift och dels till Bidrag till Sveriges officiella statistik littera Y.

Postsparbanken, som vid 1890 års slut inom Vermlands län hade 114 kontor öppna till allmänhetens betjenande, har under år 1895 haft 119 postsparbankskontor i verksamhet. Insättningsbeloppen och uttagningarne för länet i dess helhet, hvilka för år 1890 utgjorde, de förra 1,065,900 kronor och de senare 264,897 kr. 23 öre, hafva under år 1895 uppgått till respektive 2,111,540 kronor samt 885,277 kr. 42 öre. Antal delegare utgjorde den 31 december 1895 24,627 och dessas behållning 4,868,826 kr. 48 öre, upplupna räntor häruti ej inberäknade.

C) Helso- och sjukvård. Beträffande länets indelning i provinsialläkaredistrikt och antalet distriktsläkare hänvisas till den redogörelse, som under afdelningen »Länets indelning» finnes införd.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande derom hos länets landsting gjort framställning, beslöt 1894 års landsting att hos Eders Kungl. Maj:t göra underdånig hemställan att för *sinnessjukes vård* i de fall, som omförmälas i 41 § af stadgan angående sinnessjuka den 2 november 1883, måtte för Landstingets räkning och på dess bekostnad å hospitalets vid Kristinehamn område uppföras tvenne paviljonger, en för manliga och en för qvinliga patienter samt afsedda att hvaradera kunna inrymma 10 sinnessjuka, allt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ansökningen bifogad ritning, samt att denna anstalt, i allt hvad de sjukes vård anginge, finge ställas under Medicinalstyrelsens in-seende, med skyldighet för Landstinget att ansvara för ersättning för vården i enlighet med de vilkor, Eders Kungl. Maj:t efter Landstingets hörande funne lämpligt bestämma. Efter ytterligare utredning af denna fråga har Eders Kungl. Maj:t numera i näder bifallit denna Landstingets hemställan under vissa vilkor och bestämmelser; men då denna anordnings fullbordan faller under innevarande femårsperiods början, torde här endast böra framhållas, att kostnaden för ifrågasvarande paviljongers tillkomst är beräknad medtaga ett belopp af 39,970 kronor, som blifvit af Landstinget för ändamålet anslaget.

För om- och tillbyggnad af *Filipstads lasarett* har 1895 års landsting till lasarettsdirektionens förfogande ställt ett anslag af

45,316 kr. 94 öre jemte hvad som för värmeledning och ventilation kan komma att erfordras, att utgå med 10,000 kronor under hvart och ett af åren 1896—1899 samt med återstående beloppet under år 1900.

Ett för befolkningen i Fryksdals Nedre tingslag länge känt behov af förbättrad sjukvård för sådana sjuke, som icke kunna erhålla lämplig vård i hemmen, har under nu ifrågasvarande period blifvit afhjelpat genom inrättandet af en *sjukstuga i Sunne socken*. Denna sjukstuga uppfördes under år 1892 å komministersbostället Norra Åmberg, hvarifrån en jordlägenhet om 50 ar afsöndrats till tomtplats m. m. enligt Eders Kungl. Maj:ts nädiga bref af den 3 juni 1892. Kostnaden för dess uppförande och anskaffning af erforderliga inventarier uppgick i rundt tal till 8,500 kronor, hvilket belopp erhöles sålunda:

Genom uttaxering inom Östra och Vestra Emterviks, Sunne och Lysviks socknar	5,000 kr.
Anslag af länets landsting	500 »
Gåfva af enskild person	500 »
Gåfva af Sunne sparbank	500 »
Hos samma sparbank upptaget lån (sedermera af sparbanken efterskänkt) 2,000 »	

Summa 8,500 kr.

Antalet af å denna sjukstuga vårdade har utgjort 54 år 1892, 138 år 1893, 165 år 1894 och 162 år 1895.

Legosängsavgifterna för sjuke, som under perioden vårdats å lasarett och sjukhusen, hafva utgått med oförändrade belopp för hvarje dygn sålunda:

För patient i enskildt rum	1-50 kr.
För patient i allmänt »	0-60 »
För patient i » » under 12 år	0-30 »
För patient i » » från annat län	1-00 »
För patient, som intages i däre cell	1-00 »

D) Fattigvård och fromma stiftelser. Fattigvårdens ordnande genom inrättande, på sätt i förra femårsberättelsen finnes omförmäldt, af större s. k. fattiggårdar, vid hvilka fattighjonen hållas till sådant arbete, som kan af dem sjelfva utföras, börjar alltmera vinna tillslutning. Sålunda hafva under den period, hvarom nu är fråga, åtskilliga kommuner, såsom Ölme, Stora Kil och Grafva med flere, för ifrågasvarande ändamål inköpt rätt betydande jordegendomar.

Hvad särskildt Karlstads stads fattigvårdssamhälle vidkommer, anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra med tillfredsställelse omförmäla, hurusom den noggrannaste omsorg och uppmärksamhet egnas deråt, att stadens fattige erhålla den hjälp och omvårdnad, som af omständigheterna påkallas; och då det visat sig, att sådan bäst och med största gagn i allmänhet lemnas å stadens arbetsinrättning för de personer, hvilka behöfva full försörjning, har å denna inrättning, benämnd Klaraborg, nyligen uppförts ett nytt prydligt och ändamålsenligt logementshus, hvari hjonen erhålla snygga och trefliga bostäder.

Då några mera anmärkningsvärda förhållanden i öfrigt i fråga om fattigvården inom länet icke under perioden förekommit, hänvisar Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande härutinnan till Bidrag till Sveriges officiella statistik littera U.

I afseende å *fromma stiftelser, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjukkasor* och *dermed jemförliga inrättningar* innehåller **tabell 7** de till Länsstyrelsen inkomna uppgifter.

Angående de i föregående femårsberättelse omförmälda Vermlands läns gåfvomedelsfonder, hvilka icke finnas i nyssberörda tabell upptagna, får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande lemna följande upplysningar.

Den s. k. »Vermländska fonden» eller den del af dessa fonder, som står under Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes disposition och som den 31 december 1890 egde en behållning af 40,134 kr. 19 öre, uppgick vid 1895 års utgång till 44,682 kr. 34 öre och hade således under femårsperioden ökat med 4,548

kr. 15 öre; och den s. k. »Landstingsfonden», som den 31 december 1890 utgjorde 18,480 kr. 24 öre, uppgick vid 1895 års slut till 22,122 kr. 45 öre samt hade således vunnit en tillökning med 3,642 kr. 21 öre.

Den 31 december 1895 inestodo härförutom hos femton af länets socknar gåfvomedel, hvilka, jemte de under år 1895 utlemnade odlingslån, uppgingo till 130,400 kr. 69 öre, emot 122,305 kr. vid 1890 års slut.

Karlstad i Landskansliet och Landskontoret den 31 december 1896.

Underdånigst

ADOLF MALMBORG.

A. Asker.

H. N. Lundin.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I VERMLANDS LÄN ÅREN 1891—1895.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
		Enligt presterskapets uppgifter, den 31 december.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.					
					Hela folkmängden.			Deraf fria från mantalspenningar.		
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Landsbygden	år 1891	114,344	121,028	235,372	114,227	120,939	235,166	54,520	60,786	115,306
	1892	113,264	120,044	233,308	113,049	120,063	233,112	53,823	60,228	114,051
	1893	112,759	119,800	232,559	112,686	119,840	232,526	53,817	60,052	113,869
	1894	113,292	120,149	233,441	113,064	119,928	232,992	53,735	59,762	113,497
	1895	113,441	120,047	233,488	113,301	120,284	233,585	53,250	59,680	112,930
Karlstads stad	år 1891	3,879	4,915	8,794	3,871	4,908	8,779	1,876	2,141	4,017
	1892	3,908	4,962	8,870	3,903	4,961	8,864	1,889	2,139	4,028
	1893	4,061	5,109	9,170	4,034	5,099	9,133	1,936	2,220	4,156
	1894	4,233	5,319	9,552	4,227	5,226	9,453	1,983	2,189	4,172
	1895	4,382	5,499	9,881	4,386	5,504	9,890	2,047	2,345	4,392
Kristinehamns stad	år 1891	2,740	3,236	5,976	2,749	3,211	5,960	1,258	1,410	2,668
	1892	2,720	3,246	5,966	2,765	3,233	5,998	1,286	1,437	2,723
	1893	2,742	3,214	5,956	2,736	3,211	5,947	1,226	1,392	2,618
	1894	2,845	3,317	6,162	2,781	3,283	6,064	1,239	1,382	2,621
	1895	2,899	3,404	6,303	2,859	3,373	6,232	1,272	1,408	2,680
Filipstads stad	år 1891	1,442	1,725	3,167	1,445	1,764	3,209	656	786	1,442
	1892	1,456	1,761	3,217	1,438	1,719	3,157	619	725	1,344
	1893	1,466	1,784	3,250	1,453	1,761	3,214	619	760	1,379
	1894	1,471	1,796	3,267	1,460	1,784	3,244	636	780	1,416
	1895	1,469	1,774	3,243	1,438	1,753	3,191	620	783	1,403
Hela länet	år 1891	122,405	130,904	253,309	122,292	130,822	253,114	58,310	65,123	123,433
	1892	121,348	130,013	251,361	121,155	129,976	251,131	57,617	64,529	122,146
	1893	121,028	129,907	250,935	120,909	129,911	250,820	57,598	64,424	122,022
	1894	121,841	130,581	252,422	121,532	130,221	251,753	57,593	64,113	121,706
	1895	122,191	130,724	252,915	121,984	130,914	252,898	57,189	64,216	121,405

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I VERMLANDS LÄN ÅR 1895.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
I. Landsbygden.	Hemman och lägenheter upptagna i jordeboken.			Antal brukningsdelar.	Antal lägenheter, verk och inrättningar utom de i jordeboken särskildt upptagna (i kol. 2-4).					Taxeringsvärdet (i kronor)	
	Antal.	Mantal.			Jordtorp.	Ryttare-, soldat- och båtamans-torp.	Backstugor.	Verk och inrättningar.	Hus i köpingar, villor m. m.	jordbruksfastighet.	å annan fastighet.
		Oförmedlade.	Nuvarande.								
A. Kronoegendomar.											
1) Under allmän disposition.											
a) Kungs- och kungsladugårdar samt säterier	6	67	67	7	18	—	4	2	—	329,600	15,000
b) Boställen: hemman	70	49 ⁸⁵⁷⁹⁸³ ₁₅₅₂₃₃₀	47 ¹¹²⁵¹ ₅₁₇₄₄₆	76	139	2	19	14	7	1,929,500	53,700
D:o lägenheter	24	—	—	23	8	—	1	—	1	72,100	16,000
c) Hemman	63	39 ⁴⁴¹³¹ ₇₆₀₀₀	36 ²²¹⁴¹ ₇₆₀₀₀	66	62	2	2	4	2	1,358,800	19,600
Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Jordlägenheter	16	—	—	14	24	—	—	—	30	1,098,500	211,100
e) Fiskerier	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2) Under enskild disposition.											
a) Säterier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Hemman	4	5	5	4	1	—	—	—	173	6,900	1,692,350
Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Jordlägenheter	48	—	—	46	27	—	—	—	5	258,300	6,000
d) Fiskerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
B. Skatteegendomar.											
a) Boställen: hemman	19	3 ⁸⁵⁵¹ ₀₂₁₆₀	3 ⁸⁵⁵¹ ₀₂₁₆₀	17	1	—	—	—	—	143,000	—
D:o hyttor	4	—	—	4	—	—	—	—	—	43,500	—
D:o lägenheter	8	—	—	8	—	—	—	—	—	37,700	—
b) Säterier	1	1	1	1	—	—	—	—	—	50,000	—
c) Hemman	2,241	1,255 ¹¹⁷¹³²³⁸⁷⁹ ₁₂₄₁₈₅₀₀₀	1,238 ⁹⁸⁵¹³²⁰⁰⁷ ₁₁₃₅₅₂₀₀₀	21,547	3,308	869	1,658	912	357	79,486,500	8,421,700
Hyttor	42	31 ⁷⁷ ₇₇	31 ⁷⁷ ₇₇	434	625	—	17	120	5	7,296,900	1,462,100
d) Jordlägenheter	332	—	—	382	124	—	—	8	—	1,232,900	755,200
e) Fiskerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Verk och inrättningar	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	257,800
C. Frälseegendomar.											
a) Boställen: hemman	6	1 ¹³ ₄₈₀	1 ¹³ ₄₈₀	6	9	—	1	—	—	171,400	—
D:o lägenheter	2	—	—	2	—	—	—	—	—	2,000	—
b) Säterier och ladugårdar	92	94 ²⁷ ₁₆	94 ²⁷ ₁₆	191	381	—	12	94	3	5,793,700	2,533,100
c) Rå- och rörs (insockne) hemman	48	16	14 ¹¹ ₇₄	77	5	—	2	—	—	622,100	—
d) Hemman (utsockne)	605	326 ⁷²⁷ ₀₂₀	308 ⁶⁸⁸⁹ ₁₀₁₈₀	2,010	797	189	159	161	41	15,884,200	2,773,700
e) Jordlägenheter	79	—	—	61	11	—	—	1	—	185,300	23,500
f) Fiskerier	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67,400
g) Verk och inrättningar	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,000
D. Andra fastigheter (som ej iuräknats härofvau).											
Kyrkor och andra offentliga byggnader	—	—	—	—	—	—	—	—	806	—	6,430,400
Frälseräntor	—	—	—	—	—	—	—	—	127	—	153,800
Summa	3,725	1,826 ¹¹²³¹ ₃₁₀₄₈₄	1,785 ²⁶⁴¹¹⁴¹ ₃₈₈₀₀₀	24,976	5,540	1,062	1,875	1,316	1,557	116,002,900	24,902,450
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,905,000	5,894,100
Hela antalet nybygda boupningshus 1891—1895.		Mantal.		Antal landerier, jordlotter eller andra bruksdelar.	Tomter.		Befintliga boupningshus 1895.	Verk och inrättningar.	Kyrkor o. andra offentliga byggnader.	Taxeringsvärdet (i kronor)	
		Oförmedlade.	Nuvarande.		Bebygda.	Obebygda.				å jordar.	å hus och tomter.
II. Städerna.											
Karlstads stad	52	5 ² ₈	5 ² ₈	105	430	23	538	12	22	506,600	9,155,000
Kristinehamns stad	113	8 ⁷ ₈	8 ⁷ ₈	370	306 ¹ ₂	187	643	3	24	584,600	5,920,500
Filipstads stad	63	—	—	250	175	35	393	4	7	655,100	3,362,000
Summa	228	14 ⁹ ₈	14 ⁹ ₈	725	911 ¹ ₂	245	1,574	19	53	1,746,300	18,437,500
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,642,100	101,500

1) Taxeringsvärde ej åsatt.

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I VERMLANDS LÄN ÅR 1895.

1. Fideikommissinnehafvarens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken.	4. M a n t a l.					9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar.	11. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			4. Krono.	5. Skatte.	6. F r ä l s e.		8. Summa.			11. å jordbruksfastighet.	12. å annan fastighet.	13. å frälseränta.	14. Summa.
					6. Säterier, ladugårdar, rå och rör.	7. Allmänt frälse.							
Romanska arfvingarne	Ulfsjö Vestra Bonderud	Ölme. Varnum.	—	1	—	—	2	—	—	27,500 28,800	—	—	56,300
Grefvinnan Nathalia Rosensvärd	Long	Grums.	—	—	$\frac{9}{16}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{43}{48}$	—	2	104,000	5,000	—	109,000
Jan Sandelins arfvingar	Sandbäcken Norra och Södra Hertzöga Norra	Karlstads landsf. Grafva.	—	—	—	$\frac{1}{2}$	1	—	—	50,000 30,500	—	—	80,500
Jan Renhults arfvingar	Hertzöga Norra	"	—	—	—	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—	—	25,500	—	—	25,500
Bruksförvaltaren E. G. Lidback	Växnäs	Karlstads landsf.	—	—	$\frac{3133}{23040}$	—	$\frac{3133}{23040}$	—	—	18,000	—	—	18,000
Löjtnant M. J. Lilliehöök	Skjönnebol	Södra Ny.	—	$\frac{1}{8}$	$\frac{23}{8}$	$\frac{25}{8}$	$\frac{51}{8}$	—	—	171,500	—	3,000	174,500
Kapten B. J. C. Lilliehöök	Hammar	Bro.	—	—	1	$\frac{11}{2}$	$\frac{21}{2}$	—	—	95,000	—	2,300	97,300
		Summa	—	$\frac{21}{8}$	$\frac{41693}{23040}$	$\frac{523}{24}$	$\frac{123613}{23040}$	—	2	550,800	5,000	5,800	561,100

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VERMLANDS LÄN ÅR 1895.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. M a n t a l.					9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk o. inrättningar (fastigheter i städer).	11. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			4. Krono.	5. Skatte.	6. F r ä l s e.		8. Summa.			11. å jordbruksfastighet.	12. å annan fastighet.	13. å frälseränta.	14. Summa.
					6. Säterier, ladugårdar, rå och rör.	7. Allmänt frälse.							
Aktiebolaget Björneborgs brukse- gare	Björneborg med underl. Blåbälla med underlydande Frälser af $\frac{1}{2}$ mtl Boåsen Udden med underlydande	Vismum. Vismums-Kil. Rudskoga. Varnum.	—	$\frac{45}{96}$	—	$\frac{1}{2}$	—	1	10	356,300 83,400	423,000	—	—
Aktiebolaget Bäckhammar	Bäckhammars pappers- och cellulosafabrik	Vismum.	—	$\frac{411}{320}$	1	$\frac{419}{24}$	$\frac{15923}{24}$	2	—	446,900	—	2,000	1,311,900
			—	—	—	—	—	1	1	50,000	120,000	—	170,000

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VERMLANDS LÄN ÅR 1895.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjord- dar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk o. inrättningar (fastigheter i städer).	11. 12. 13. 14. T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Säterier, ladugårdar, rör och rör.	Frälse. Allmänt frälse.				ä jord- bruks- fastighet.	ä annan fastighet.	ä frälse- riänta.	Summa.	
Krontorps aktiebolag	Krontorp med underlydande	Visnum.	—	5 $\frac{1}{2}$	—	1	6 $\frac{1}{2}$	—	4	383,200	20,000	—	403,200	
Bofors-Gullspångs aktiebolag .	Lökstad Kyrkebyn Öleby o. Stensgård, kolhus	Södra Råda. Lysvik. Fryksände.	—	—	—	1	1	—	3 1 2	30,000 — —	58,000 5,000 6,000	—	99,000	
Södra Råda konsumtionsföre- nings aktiebolag	Handelslokal i Backa N:a	Södra Råda.	—	—	—	—	—	—	1	—	2,300	—	2,300	
Sjöstads aktiebolag	Sjöstad N:a och S:a	Ölme.	—	1	—	1	2	—	—	80,000	—	—	80,000	
Sanna bryggeriaktiebolag	Sanna bryggeri	Varnum.	—	—	—	—	—	—	1	1,500	45,000	—	46,500	
Blombacka aktiebolag	Blombacka limslageri och träddrageri samt Bärserud	Nyed.	—	2 $\frac{3}{4}$ 960	—	—	2 $\frac{3}{4}$ 960	—	2	1,700	50,000	—	51,700	
Mölnbacka-Trysilas aktiebolag .	Kärr med underlydande . . Mölnbacka m. fl. Vestsjö m. fl. Hults ängsäg m. m. Höljes	Nyed. Nedre Ullerud. Öfre Ullerud. Grafva. N:a Finnskoga.	—	300 2300 478 960 492 960	—	2000 1 1	— 6238 475 960	—	1 1 1 1	38,500 673,900 196,800 167,000 5,000	5,000 303,000 — 188,500 —	— 2,300 — — —	1,530,000	
Brattfors aktiebolag	Lindfors med underlydande Brattforshyttan med d:o Geijersberg med d:o Dejefors bruk Arnäs m. fl. Laxtiska byggnad i N:a Skif- ed	Nyed. Brattfors. Väse. Nedre Ullerud. Öfre Ullerud. Grafva.	—	1043 2160 1376 1 40 960 568 960	—	—	11 144	—	2 14 1 4 2	239,900 500,900 15,900 150,000 52,700	13,000 48,400 500 500,000 —	— — 400 — —	1,522,700	
Bergslagernas jernvägsaktie- bolag	1 undantag i S:a Råum . . . Öbebyggda tomter Gården nr 65 $\frac{1}{2}$	Nyed. Sefle köping. Filipstad.	—	—	—	—	—	—	1 — 1	600 — —	— 4,000 9,900	— — —	14,500	
Långbans grufveaktiebolag . . .	Långbanshyttan m. m.	Fernebo.	—	1) 72 576	—	—	—	—	—	44,000	33,000	—	77,000	
Villingsbergs aktiebolag	Suxåhyttan Örlingshyttan	Gåsborn.	—	1) 121 80 4	—	—	—	—	1 —	193,600 100,000	4,300 —	—	297,900	
Persbergs grufveaktiebolag . . .	Yugshyttan m. m. Horakullen m. m.	Fernebo. Kroppa.	—	1) 23052 25344	—	—	—	—	3 4	441,500 86,400	167,000 —	—	694,900	
Persbergs sprängämnesfabriks aktiebolag	Persbergs sprängämnesfabrik	Fernebo.	—	—	—	—	—	—	1	—	4,000	—	4,000	
Uddeholms aktiebolag	Forshyttan med underl. . . Mokärnsyttan m. m. . . . Undantag i Rämshyttan . . Munkfors bruk Djupdalen Mou Norra Lunden Lägenhet å Vidön Likenas Ambjörbytorp Berga Uddeholm Gustafsfors bruk Tatemotorp	Brattfors. Nordmark. Rämen. Ransäter. Öfre Ullerud. Nedre Ullerud. Hammarö. Karlstads landsf. Dalby. N:a Ny. Ekshärad. N:a Råda. Gustaf Adolf. Sunnemo.	—	1) 324 576 1312 — 2145 960 84 960 40 960 480 960 — 31357 38040 13031 33040 9282 33040 83171 23040 — 51878 23040	—	—	—	—	2 8 1 2 — — 1 1 1 9 2 9 3 5 —	3 6 — 8 — 2 1 — — — 3 4 33 32 7 7	136,500 425,900 500 260,200 6,000 5,000 19,200 11,000 347,800 109,100 2,429,500 1,710,200 130,000 736,500	24,000 77,000 — 815,200 — 6,000 81,000 — 6,000 — 31,700 737,500 112,500 13,000	— — — — — — — — 2,300 34,100 9,400 — — —	8,286,900
Nordmarks grufveaktiebolag .	Nordmarks grufvors odalfält	Nordmark.	—	—	—	—	—	—	2	28,500	26,000	—	54,500	

Filipstads norra bergslags jernväsaktiebolag	Undantag i Nordmarkshyttan Gården nr 17 m. m.	Filipstad.	—	—	—	—	1	—	200	—	—	—
Hellefors aktiebolag	Gustafsström med underl. Laggaresundet m. m.	Gåsborn. Rämen.	—	2) 4 ³¹ / ₃₂	—	—	10	7	485,800	130,800	—	12,100
Lesjöfors aktiebolag	Lesjöfors med underlydande Dalkarlsjöhyttan m. m. Gåsbornshyttan m. m. Långbaushyttan m. m. Gården nr 71 $\frac{1}{2}$	Nordmark. Gåsborn. Fernebo. Filipstad.	—	3) 4 ¹¹ / ₃₂ 1) ⁹ / ₃₂ 1) ⁶⁴ / ₆₄ 1) ⁶³ / ₆₄ 1) 1 ⁵ / ₂ ¹¹ / ₃₂	—	—	10	13	272,900	250,000	—	1,185,100
Aktiebolaget Rämen-Liljedal.	Rämsyttan m. m. Dalkarlsjöhyttan m. m.	Rämen. Nordmark.	—	4) 4 ⁸¹ / ₉₆ 1) ¹² / ₃₂ 1) ⁶⁴ / ₆₄	—	—	3	9	774,100	232,000	—	1,108,100
Storfors aktiebolag	Storfors med underlydande Fallet med d:o Asphyttan m. m. Ornlång Spjutbäcken Frälseränta af $\frac{1}{4}$ mtl Elgänus och $\frac{1}{4}$ mtl Silkestatorp D:o af $\frac{1}{4}$ mtl Ekebol m. fl. D:o af $\frac{1}{4}$ mtl Ö:a Glänne m. fl. D:o af $\frac{1}{4}$ mtl Eugeböck m. fl.	Kroppa. Lungsund. Fernebo. Olme. Varnum. Väse. Stora Kil. Frykerud. Grafva.	—	1) ¹ / ₂ 5) 4 ⁷¹ / ₉₆ 1) ³⁴ / ₉₆ 1) ⁵⁷ / ₉₆ 1) ¹² / ₃₂ 1) ⁸ / ₃₂	—	34	15	1,081,300	848,300	—	3,195,200	
Gammalkroppa aktiebolag	Gammalkroppa med underl. Børnshyttan m. m. Stenstorp	Kroppa. Fernebo. Filipstad.	—	1) 2 ¹ / ₂ 1) ¹⁹⁷ / ₉₆	—	—	—	7	298,500	101,600	—	492,800
Dömle aktiebolag	Dömle bruk m. m. Edlet m. m. Bondestad Frälser. af $\frac{1}{2}$ mtl Bonäs m. fl.	Nedre Ullerud. Öfre Ullerud. Stora Kil. Ö. Emtervik.	—	—	—	—	1	3	134,700	18,500	2,600	358,100
Näsfors aktiebolag	Näsfors fabrik	Stora Kil.	—	—	—	—	—	1	2,500	62,500	—	65,000
Frykfors aktiebolag	Frykfors fabrik	—	—	—	—	—	—	3	700	102,500	—	103,200
Forshaga aktiebolag	Forshaga	Grafva.	—	—	1	—	—	4	145,000	313,000	—	458,000
Skäre nya aktiebolag	Skäre ängsäg	—	—	—	—	—	—	1	4,400	145,000	—	149,400
Klarafors fabrikers aktiebolag.	Klarafors Visterud	Nedre Ullerud.	—	—	—	—	—	3	11,000	650,000	—	662,000
Färjestads bryggeriaktiebolag .	Färjestad	Grafva.	—	—	—	—	—	1	—	65,000	—	65,000
Växnäs bryggeriaktiebolag	Växnäs	Karlstads lunds.	—	—	—	2	—	1	500	37,800	—	38,300
Nors jernbruks aktiebolag	Edsvalla bruk Torp Lilla m. fl. Lunna eller Stöpsjöskogen Kolhus Utheden m. m. Räby, kolhus o. afsöndring Torsby bruk med underl. Östra Marken m. fl. Mängen m. fl. Bredsjön Kärnberget	Nor. Sunne. Via Emtervik. Gräsmark. Lysvik. Fryksände. Östmark. Hvitsand. Lekvattnet. Nyskoga.	—	—	—	—	—	5	127,700	370,300	—	1,154,500
Trävarnaktiebolaget i Göteborg	Utterud	Nor.	—	1	—	—	—	—	65,400	—	—	65,400
Borgviks aktiebolag	Borgviks bruk Räda m. fl. Ennebol m. fl. Brunsberg med underl. Björkenäs m. fl. Astenas m. fl. Hensgårdstorp Bäckshjorden Stensjön	Borgvik. Gillberga. Stafnäs. Brunskog. Boda. Mångskog. Via Emtervik. Sunne.	—	4 ⁴⁰ / ₉₆ 1 ²⁰ / ₉₆ 4 ⁰ / ₉₆ 2 ²⁸ / ₉₆ 1 ¹⁴ / ₉₆ 3 ⁸¹ / ₉₆ 1 ²⁰ / ₉₆ 1 ²⁰ / ₉₆ 1	—	—	6	6	305,000	206,700	—	1,093,900
Liljedals aktiebolag	Liljedals glasbruk	Ed.	—	1 ²⁰ / ₉₆	—	2 ³⁰⁰ / ₉₆₀	—	4	378,100	228,800	—	606,900
Stafnäs handelsaktiebolag	Nä Klässbol	Stafnäs.	—	—	—	—	—	2	—	6,300	—	6,300

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VERMLANDS LÄN ÅR 1895.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.					9. Antal tjor- dar, äugar o. d. ej mantal- satt jord.	10. Antal verk o. inrätt- ningar (fastig- heter i städer).	11. 12. 13. 14. T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)			
			Krouo.	Skatte.	Frälse.		Summa.			ä jord- bruks- fastighet.	ä annan fastighet.	ä frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugär- dar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Aktiebolaget Stafnäs gjuteri	N:a Klassbol	Stafnäs.	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	—	5,000
Stömne bruks aktiebolag	Stömne säteri m. fl. Mölnered	Långserud.	—	450783 96000 4	1	1	626783 96000	—	10	312,500 13,500	264,700	—	590,700
Glafva glasbruks aktiebolag	Halfvardsnäs m. fl. Djuf Ulfskudane	Glafva. Silbodal. Jernskog.	—	9050 60000 23 1920 50	—	20151 80000	26891 96000	14	4	80,300 900	70,500	—	152,700
Hillringsbergs aktiebolag	Öfre Ås Ölmheden m. m. Mörtnäs Ulfskudane	Glafva. Sillerud. Karlända. Jernskog.	—	51582 9600 32440 276480 1074293 4515840 39 7680	1	718 960	75424523 10934400	—	7	625,700 19,600	339,000	—	1,003,300
Sillingsfors aktiebolag	Sillingeby	Långserud.	—	60 960	—	—	60 960	—	4	2,600	20,000	—	22,600
Billeruds aktiebolag	Billerud (jordafsöndring)	By.	—	—	—	—	—	1	1	6,300	260,000	—	266,300
Gustafsfors fabrikers aktiebolag	Boda Vestra m. m. Tegen m. m. Ekenäs	Sillerud. Silbodal. Blomskog.	—	1346741 1728000 64 75	—	—	11938141 1728000	—	1	128,500 31,800	1,000	—	175,400
Baldersnäs aktiebolag	Tokil	Sillerud.	—	32	—	—	32	—	—	4,900	—	—	4,900
Trankils handelsaktiebolag	Kjellbyn	Trankil.	—	5760	—	—	5760	—	1	—	1,500	—	1,500
Karlända hundelsaktiebolag	Stommen	Karlända.	—	43 28040	—	—	43 28040	—	1	100	800	—	900
Koppoms pappersfabriks aktie- bolag	Skönerud m. m.	Jernskog.	—	13 4608	—	148	109 4608	—	4	1,300	112,500	—	113,800
Skillingmarks handelsaktiebo- lag	Olerud	Skillingemark.	—	192	—	—	192	—	1	400	500	—	900
Charlottenbergs aktiebolag	Emterud Södra m. fl.	Eda.	—	586 960	—	—	586 960	—	15	74,800	215,500	—	290,300
Eda aktiebolag	Emterud Norra m. fl.	>	—	167 960	—	—	167 960	—	5	22,200	100,000	—	122,200
Sälboda aktiebolag	Björkenäs m. fl. Sälboda med underlydande	Ny. Gunnarskog.	—	13 960 2481 960	—	1	3011 960	—	3	10,900 205,600	13,900	—	230,400
Jössefors aktiebolag	Höfors Treskog Norra (Fredras) med underlydande	Arvika. Gunnarskog.	—	102 960 439 960	—	—	541 960	—	2	6,500	156,000	—	211,800
Ransäters aktiebolag	Brårud m. fl. Frälseräntan af Brårud	Sunne. >	—	635 960	—	—	635 960	—	—	36,700	—	2,400	39,100
Dejefors aktiebolag	Ett kolhus	V:a Emtervik.	—	—	—	—	—	—	1	—	1,500	—	1,500
Högfors aktiebolag	Jordafsöndring	Gräsmark.	—	—	—	—	—	1	1	600	5,400	—	6,000
Hänjö träaktiebolag	Hän, ångsåg Gräsmarken m. fl.	Sunne. Gräsmark.	—	7 480	—	—	7 480	—	1	1,600	6,000	—	7,600
Stjerner aktiebolag	Stjerner fabrik	Norra Råda.	—	—	—	—	—	—	1	—	250,000	—	250,000
Aktiebolaget Karlstads mekani- ska verkstad	Mariedal	Karlstad.	—	—	—	—	—	—	1	—	180,100	—	180,100
Aktiebolaget Karlstads elemen- tarläroverk för flickor	Huset nr 11	>	—	—	—	—	—	—	1	—	53,700	—	53,700
Karlstads teateraktiebolag	Teaterhuset	>	—	—	—	—	—	—	1	—	97,600	—	97,600
Karlstads bryggeriaktiebolag	Huset nr 26	>	—	—	—	—	—	1	1	200	94,200	—	94,400

Nederlagskällare i Skägge- berg		Sunne.	—	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	96,400	
Hotellaktiebolaget i Kristine- hamn		Stora hotellet	Kristinehamn.	—	—	—	—	—	1	—	210,500	—	210,500	
Kristinehamns mekaniska verk- stads aktiebolag		Verkstaden m. m.	>	—	—	—	—	—	2	5,100	201,000	—	206,100	
Östra Vermlands jernvägs aktie- bolag		Magasin m. m.	>	—	—	—	—	—	1	2,900	3,000	—	6,600	
		Tomt nr 57½ m. m.	Filipstad.	—	—	—	—	—	1	200	500	—	6,600	
Filipstads elektriska aktiebolag		Gården nr 16 B	>	—	—	—	—	—	1	—	22,600	—	22,600	
Filipstads teateraktiebolag		Gården nr 16	>	—	—	—	—	—	1	—	8,500	—	8,500	
Frälsningsarméns förlagsaktie- bolag		Lugnet	>	—	—	—	—	—	1	500	4,000	—	4,500	
Filipstads tobaksfabriks aktie- bolag		Gården nr 56 D	>	—	—	—	—	—	1	—	23,200	—	23,200	
Filipstads nya bryggeriaktie- bolag		Gårdarne nr 61½, nr 63 m. m.	>	—	—	—	—	—	3	3,300	114,700	—	118,000	
Filipstads kakelfabriks aktie- bolag		Gustafsberg	>	—	—	—	—	—	1	200	4,000	—	4,200	
Summa				—	⁹⁾ 122 1 187 3 21 12 1 3104340000	14 15	52 154 687 960000	188 187 4 5 5 4 8 7 9 3104040000	201	372	19,653,700	10,944,200	76,500	30,674,400

1) Hyttor. — 2) Deraf ¼ mtl hyttor. — 3) Deraf ⅓ mtl hyttor. — 4) Deraf ½ mtl hyttor. — 5) Deraf 1 mtl hyttor. — 6) Deraf 14 ⅓ ⅓ ⅓ ⅓ ⅓ mtl hyttor.

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAGTERS UNDERSÅTAR, I VERMLANDS LÄN ÅR 1895.

1. Främmande magters och under- sätens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Soeken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l					9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrätt- ningar (fastigheter i städer).	11. 12. 13. 14. T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Frälse.		Summa.			å jordbruks- fastighet.	å annan fastighet.	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	All- mänt frälse.							
Norge:													
Eilert Reinert	Venersvik med underlydande	Ölme.	—	1 2	—	—	2	—	1	91,800	2,000	—	—
Fredrikshalds Saagbrugsfore- ning	Fryksands ängsäg	Stora Kil.	—	16 960	—	—	—	2	1	16,200	50,000	—	—
	Lastnäs under Torp	Nedre Ullerud.	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—	—	—
	Fjellane m. m.	Sillerud.	—	31 90	—	—	—	—	—	30,700	—	—	—
	Kyrkerud m. m.	Silbodol.	—	2 3799 7067680	—	—	—	—	1	110,200	2,000	—	—
	Boda Lilla m. m.	Blomskog.	—	1383333 3260000	—	—	—	—	—	71,400	—	—	—
	Boda Vestra m. m.	Trankil.	—	2 7 3200	—	—	—	—	—	68,300	—	—	—
	Kroken m. m.	Holmedal.	—	1 32273 115200	—	—	—	—	2	95,000	5,300	—	—
	Viker Östra	Vä Fogelvik.	—	1 16	—	—	—	—	—	2,000	—	—	—
	Dalen m. m.	Töcksmark.	—	1 6477793 20736000	—	—	—	—	—	209,100	—	—	—

Tab. 6. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAGTERS UNDERSÅTAR, I VERMLANDS LÄN ÅR 1895.

1. Främmande magtens och undersåtens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. Taxeringsvärdet (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Frälse.					Summa.	11. jordbruksfastighet.	12. ö annan fastighet.	13. ö frälse-ränta.	14. Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	All-mänt frälse.								
Norge:														
Fredriksholds Snagbrugsförening	Mellan-Marken	Östmark.	—	267 23040	—	—	—	—	4,000	—	—	—	—	
	Vägsjöfors bruk med underlydande	Hvitsand.	—	546 960	—	—	—	1	106,600	14,000	—	—	—	
	Kringsberget	S:n Finnskoga.	—	7561 23040	—	—	—	—	54,200	—	—	—	—	
	Norra Transtrand	Dalby.	—	2720 23040	—	—	—	—	12,700	—	—	—	—	
	Björby	Norra Ny.	—	9779 23040	—	—	—	5	57,600	—	—	—	—	
	af Björby	Nyskoga.	—	2702 23040	—	—	—	—	23,800	—	—	—	—	
M. Mathiesen	1/2 Hannäs ångsäg	Stora Kil.	—	69 960	—	—	—	—	2,500	17,000	—	—	—	
Mathias Skalleberg m. fl.	Larberg	Hammarö.	—	—	—	—	—	1	19,800	1,000	—	—	—	
Johan Karlsen Flöjsson	Tvårdalen	Silbodal.	—	5317 691200	—	—	—	—	400	—	—	—	—	
Konsul A. M. Wiel i Fredrikshald	Djurskog	Östervallskog.	—	1	—	—	—	—	201,500	1,000	—	—	—	
H. & C. A. Haneborg	Kronan	Jernskog.	—	1 90	—	—	—	—	11,700	—	—	—	—	
	Boda Vestra m. m.	Skillingemark.	—	107 1152	—	—	—	—	20,600	200	—	—	—	
Arnt Fallstad, Sjalån	Hångstad	»	—	199 2380	—	—	—	—	5,600	—	—	—	—	
J. H. Andresen, Kristiania	Emterud med Charlottenbergs tobaksfabrik	Eda.	—	2 960	—	—	—	—	300	70,000	—	—	—	
P. W. Kildals sterbhus, d:o	Mitandersfors (Bogen)	Bogen.	—	—	—	—	—	—	154,800	1,000	—	—	—	
	Kälkeruds utskog m. fl.	Lekvattnet.	—	295 23040	—	—	—	—	1,400	—	—	—	—	
R. Sinclair's sterbhus, d:o	Vik	Arvika.	—	—	—	—	—	—	51,800	2,000	—	—	—	
Gunnar Holmbye	Gräsmarken m. fl.	Gräsmark.	—	1813 23040	—	—	—	—	6,600	—	—	—	—	
B. Grundseth i Kongsvinger	Bergeby	Fryksände.	—	5 960	—	—	—	—	700	—	—	—	—	
	Ulfsjön	Östmark.	—	5 960	—	—	—	—	1,000	—	—	—	—	
	Stensgårds utskog m. fl.	Lekvattnet.	—	379 40080	—	—	—	—	8,900	—	—	—	—	
Arne Arnesen	Torsby	Fryksände.	—	585 23040	—	—	—	—	7,100	4,200	—	—	—	
Fearnley & Co i Kristiania	Vestanvik	»	—	—	—	—	—	—	—	20,000	—	—	—	
	Östra Marken	Östmark.	—	337 23040	—	—	—	—	12,000	—	—	—	—	
Ole Olsen i Huseby	Gransjön m. fl.	»	—	1418 23040	—	—	—	—	7,100	—	—	—	—	
	Mosshöjden	Hvitsand.	—	—	—	—	—	—	31,500	—	—	—	—	
	Skogsmark	»	—	—	—	—	—	—	31,500	—	—	—	—	
	Markarekärn	S:n Finnskoga.	—	1082 23040	—	—	—	—	21,000	—	—	—	—	
Konsul P. Pedersen i Kristiania	Mullkärn m. fl.	Östmark.	—	1553 23040	—	—	—	—	21,000	—	—	—	—	
Aasnes sparbank i Solör	Östra Marken m. fl.	»	—	3125 23040	—	—	—	—	43,900	8,000	—	—	—	
B. Bredeesen, Grue socken	Mellan-Marken	»	—	325 23040	—	—	—	—	5,500	—	—	—	—	
	Viggen	Nyskoga.	—	400 23040	—	—	—	—	4,300	—	—	—	—	
Ole Olsen, d:o	Mellan-Marken m. fl.	Östmark.	—	678 23040	—	—	—	—	13,000	—	—	—	—	
Arne Danielsen, d:o	Mellan-Marken	»	—	70 23040	—	—	—	—	1,200	—	—	—	—	
Erik Hansen Wiberg i Brandvold	Kälkeruds utskog	Lekvattnet.	—	4 960	—	—	—	—	700	—	—	—	—	
A. Sæhlie & Co i Kristiania	Gunnjögården	Hvitsand.	—	4044 23040	—	—	—	—	40,000	—	—	—	—	

Per Henriksen	Röjdåsen m. fl.	>	1508 23040	—	—	—	—	—	—	9,900	—	—
O. S. Andersen i Brandvold	>	N:a Finnskoga.	18 2304	—	—	—	—	—	—	200	—	—
Jörgen Krogstie	Asperget	>	280 23040	—	—	—	—	—	—	6,000	—	—
Jens Grötting	>	>	400 23040	—	—	—	—	—	—	5,700	—	—
Enkan Oleana M. Risberg	>	>	36 23040	—	—	—	—	—	—	1,500	—	—
Johannes Schulstad m. fl.	>	>	—	—	—	—	—	—	1	7,500	—	—
M. Pinsta	>	>	—	—	—	—	—	—	1	6,000	—	—
Nils Håkansrud	Höljes	>	968 23040	—	—	—	—	—	—	9,600	—	—
Anders H. Kjær & Co	>	>	2400 23040	—	—	—	—	—	—	30,000	—	—
O. Mjåstad & Co	>	>	1076 23040	—	—	—	—	—	—	30,000	—	—
Johan Mjåstad	>	>	1000 23040	—	—	—	—	—	—	45,000	—	—
J. N. Jakobsen & Co	>	>	5010 23040	—	—	—	—	—	—	112,500	—	—
Arne Sparby & Anders Udneseth	Afundsåsen	S:a Finnskoga.	5222 23040	—	—	—	—	—	—	152,400	—	—
Halfvar Qveseth och O. Langmoen	Djekneliden	>	296 23040	—	—	—	—	—	—	2,400	—	—
Olivia Fjellstad	>	>	—	—	—	—	—	—	1	1,300	7,500	—
O. Fjellstad	>	>	1600 23040	—	—	—	—	—	—	30,000	—	—
N. Bredevold	Elgsjön	>	2405 23040	—	—	—	—	—	1	23,800	—	—
Olof Juberget och M. Posåsen	Hjerpliden	>	600 23040	—	—	—	—	—	—	9,000	—	—
Berudt H. Jonsætre	Kindsjön	>	164 23040	—	—	—	—	—	—	18,000	—	—
Enkan Anna Eriksdotter, Julius och Einar Juberget	>	>	310 23040	—	—	—	—	—	—	12,000	—	—
Per Smideshol	>	>	224 23040	—	—	—	—	—	—	24,000	—	—
F. V. Norgrenn och V. Syfversætre	Kringsberget	>	1728 23040	—	—	—	—	—	—	9,600	—	—
Henrik Pedersen i Tvångsberg	Markarekärn	>	960 23040	—	—	—	—	—	—	7,800	—	—
Gunnar Löfsgården	>	>	348 23040	—	—	—	—	—	—	1,800	—	—
Martin Knudsen	Medskogen	>	418 23040	—	—	—	—	—	—	8,400	—	—
Olof Östeby	Skråckeberget	>	240 23040	—	—	—	—	—	—	2,600	—	—
E. Gjester	Galåsen af norra Persby	>	—	—	—	—	—	—	1	18,000	—	—
Nils Dörum	Do under Långaf	>	30 23040	—	—	—	—	—	—	200	—	—
N. P. Sjøstedt	Amnerud	Dalby.	3720 23040	—	—	—	—	—	—	15,000	5,000	—
Knut Knösen	Branås Södra	>	2880 23040	—	—	—	—	—	—	12,500	—	—
Anders Hermansrud	Hjellstad	>	212 23040	—	—	—	—	—	—	1,300	—	—
H. C. Sveukerud och O. Schoyen	Flatåsen Norra	Nyskoga.	2041 23040	—	—	—	—	—	—	25,000	—	—
Henrik Henriksson, Lukas-högen	Viggen	>	48 23040	—	—	—	—	—	1	1,000	—	—
Henrik Nilsson, Löfhögen	>	>	220 23040	—	—	—	—	—	—	2,800	—	—
Siver Mathiesen	>	>	219 23040	—	—	—	—	—	—	2,000	—	—
Per Henrikssons sterbhus, Tvångsberg	>	>	102 23040	—	—	—	—	—	—	1,900	—	—
Löfhögens bolag	>	>	200 23040	—	—	—	—	—	—	2,000	—	—
Olof Knudsen	Södra Bogerud	Norra Rådu.	2100 23040	—	—	—	—	—	—	9,000	—	—
Claus Friman Dahl	Tullholmen	Karlstad.	—	—	—	—	—	—	—	—	25,800	2,575,700
Danmark:												
Hans Pedersen	Huset nr 21	Karlstad.	—	—	—	—	—	—	—	—	27,200	27,200
Summa			14278914717 433135000	433 900	371 210	1817750937 435150000	17	20	2339,700	263,200	—	2,602,900

Tab. 7.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA
INRÄTTNINGAR I VERMLANDS LÄN ÅR 1895.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1895		6. Stiftelsens storlek vid slutet af 1895.		9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedan- stående antal personer.	af nedan- stående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastig- heter. Kronor.		
A. Å landsbygden.									
a) <i>Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Lundstedtska fonden.	Att utdela räntan bland fattiga inom Ölme församling, som icke ätnjuta allmän fattigvård.	Kaptenen Olof Henrik Lundstedt.	1818 ⁸ / ₅	8	149	3,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Holmska donationsfonden.	Att utdela årliga räntan bland fattiga inom Östra Fogelviks socken.	Sara Maria Holm.	1871 ²⁰ / ₅	40	40	800	—	Kommunalnämnden.	
Petterssons donation.	D:o d:o.	Inspektoren N. G. Pettersson.	1880 ¹ / ₁₁	57	75	1,500	—	D:o.	
Enkefru S. B. Geijers d.o.	Att utdela årliga räntan bland behöfvande fattiga.	Enkefru S. B. Geijer.	1847 ¹⁰ / ₈	3	15	300	—	Alsters sockens fattigvårdsstyrelse.	
Enkefru Rydbergs d.o.	D:o d:o.	Enkefru Rydberg.	Obekant.	3	15	300	—	D:o.	
Björönska fonden.	Att utdela årliga räntan till fattige grufarbetare och deras enkör vid Persbergs, Långbanshyttans och Fins-hyttebergs grufvor.	Teol. doktorn m. m. A. F. Björö.	1883 ¹⁶ / ₅	20	100	2,000	—	Filipstads och Fernebo kyrkoråd.	
Björönska d.o.	Att utdela årliga räntan till fattiga inom Fernebo socken.	Bergsmannen Jan Björöson och hans hustru.	1867 ²⁷ / ₇	40	300	6,101	—	Fernebo kyrkoråd.	
Amalia Stenbecks understödsfond.	Att bereda årligt understöd åt 2 eller 3 behöfvande kvinnor inom Frykeruds socken.	Brukseparen Carl Herman Lennartsson.	1856 ⁶ / ₃	3	66	—	—	Pastor och kyrkovårdar inom Frykerud.	1)
Sandviksfonden.	Att understödja fattiga inom d:o, hvilka ej ätnjuta understöd af allmänna fattigvården.	Hemmansegaren Erik Nilsson.	1865 ² / ₁₁	—	400	10,000	—	Församlingens klockare.	
von Axelsonska och Ugglaska donationsfonden.	Till understöd af årsinkomsten åt tio fattiga sockenboar.	General C. von Axelson och major C. F. Uggla.	1807	10	46	930	—	Kommunalnämnden i Ed.	
Jonas Nilssons donationsfond	Årliga räntan tillfaller fattigkassan i Nedre Ulleruds socken.	Hemmansegaren Jonas Nilsson och hans hustru.	1855 ²⁴ / ₁₂	2	75	1,500	—	Fattigvårdsstyrelsen i Nedre Ullerud.	
Emma Biesérts understödsfond.	Årliga räntan utdelas till fattiga sjuka inom Töcksmark.	Brukseparen J. N. Biesért.	1888 ² / ₁	4	63	1,111	—	Stiftaren och hans barn.	
Berggrenska fonden.	Att bereda understöd åt sjukliga och till arbete oförmögna personer inom Brattfors, Gåsborns och Fernebo församlingar.	Brukspatron P. G. Berggren och hans hustru, född Geijer.	1850 ¹ / ₆	80	450	10,000	—	Filipstads och Fernebo kyrkoråd.	
Stina Maria Erikssons testamentsfond.	Till understöd åt fattiga älderstigna vid Nordmarks-hyttan.	Hushållerskan Stina Maria Eriksson	1861 ¹⁶ / ₃	5	25	500	—	Kyrkorådet i Nordmark.	
b) <i>Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>									
Anderssons och Johanssonska stipendiefonden.	Årliga räntan utdelas till fattiga skolbarn i Ölme socken.	A. Andersson och L. Johnsson.	1893 ³⁰ / ₃	9	75	1,500	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Frödinska lifräntefonden.	Understöd åt fattiga barn, som njutit vård af socknen.	Komminister Sven Frödin.	1871 ²⁵ / ₁₁	2	18	300	—	Kyrkoherden och fattigvårdsstyrelsens ordf. i Ölme.	
Silkestadsdonationsfonden.	Beredande af undervisning och uppfostran åt fattiga och vanföra barn inom Väse socken.	Hemmansegaren Hindrik Andersson och hans hustru.	1834 ¹³ / ₁	5	308	5,617	—	Pastor och kyrkovårdar i Väse.	
Alsters barnhem.	Att bereda hem för fattiga, vanvårdade flickor inom Alsters socken.	Fröken Eva Geijer.	1866 ²⁶ / ₂	14	1,571	42,000	1,500	Särskild styrelse.	
A. C. Lexows donationsfond.	Att bekläda fattiga barn.	Brukseparen A. C. Lexow.	1894 jan.	20	150	3,000	—	Skolrådet i Alster.	
Lundgrenska donationsfonden.	Årliga räntan användes till fattiga barns inom Fernebo pastorat uppfostran.	Brukseparen J. Lundgren.	1786 ²⁹ / ₁₂	23	207	8,853	—	Filipstads och Fernebo kyrkoråd.	
Häradsdomarefonden.	Till beklädnadshjelp åt fattiga skolbarn.	Häradsdomaren Sven Jansson och hans hustru.	1856 ¹⁰ / ₆	5	50	1,000	—	Kommunalnämnden i Nordmark.	
Lidénska fonden.	Räntan användes till understöd åt fattiga barn i folkskolorna och under deras nattvardsberedelse inom Eda socken.	Kontraktspresten Nils Lidén.	1854 ⁸ / ₃	3	20	410	—	D:o i Eda.	
Lidénska skolhjelpsfonden.	Till hjelp åt fattiga skolbarn inom Köla socken.	D:o och hans hustru.	1854 ⁸ / ₃	4	20	400	—	Skolrådet i Köla.	
Skolboställefonden.	Donerat till en »skoleinrättning».	Brukseparen Juel.	1801 ²⁰ / ₅	—	—	2,000	—	D:o i Gunnarskog.	
Bergmanska fonden.	Till kläder åt fattiga skolbarn.	Handlanden Otto Bergman.	1876 ¹ / ₇	21	138	3,000	—	D:o i Sunne.	

Skarpeds skolrotfond.	Till premier åt fittiga skolbarn.	Sammanskott inom roten.	1886	4	7	200	—	D:o i d:o.
Norderska donationen.	Skolväsendets i Nordmark befrämjande.	Handlanden Per Norder.	1813 ^{3/8}	—	—	8,000	3,000	D:o i Nordmark.
Brita Hanssons donation.	Att beklåda fattiga skolbarn inom Fernebo församling.	Enkan B. Hansson.	1884 ^{10/7}	56	448	10,000	—	D:o i Fernebo.
Warodellska gåfvomedelsfonden.	Att af årliga räntan förskaffa kläder och böcker åt fattiga skolbarn inom Grafva församling.	Handlanden L. J. Warodell.	1863 ^{27/4}	—	—	2,120	—	Pastor och kyrkoråd i Grafva.
Tholinska fonden.	Räntan utdelas årligen till 2 fattiga barn inom Toleruds skolrote.	Bryggmästaren Jonas Tholin.	1878 ^{20/3}	2	18	518	—	Skolkassans förvaltare i d:o.
Fonden för fattiga barns uppfostran.	Att upphålla en skola för qvinlig slöjd.	Fru Mathilda Edén.	1874	—	—	6,066	—	Kommunalnämnden i Rausaäter.
Ränksfältiska donationsfonden.	Att med årliga räntan belöna ett fattigt skolbarn.	Fouriren Nils Ränksfält.	1871 ^{1/3}	1	5	100	—	Skolrådet i Elgå.
Sandtjippans flickskola vid Risberg.	Att bereda flickor från Elfdals härads nedre tingslag kostnadsfri kost och husrum samt undervisning i vanliga skolämnen och qvinlig slöjd.	Statsrådet Jonas Wern och Uddeholms aktiebolag.	Stiftelseurkund saknas.	14	—	18,700	—	Uddeholms aktiebolag.

e) Sjuk- och begravningskassor.

Björneborgs arbetares sjukhjelps- och begravningsfond.	Att lemna tillfällig sjukhjälp samt begravningshjälp åt delegare.	Aktiebolaget Björneborgs bruksegare.	1886 ^{9/11}	35	870	1,500	—	Styrelse af 6 personer.	2)
Munkfors sjukhjulsförening.	Beredande af sjuk- och begravningshjälp.	Jernarbetaren A. P. Bergman.	1894 ^{1/2}	21	411	290	—	D:o af 7 d:o.	3)
Dejefors sjuk- o. begr.-kassa.	D:o d:o.	Dejefors bruksarbetare.	1888	30	248	360	—	Vald styrelse.	4)
Segebergs allmänna d:o.	D:o d:o.	—	1892	5	48	186	—	D:o d:o.	5)
Töckfors arbetares sjukhjuls-kassa.	Att bereda sjukhjälp.	—	1882 ^{22/9}	10	214	2,862	—	D:o d:o.	6)
Rottneros fabrikers sjuk- och begravningshjuls-kassa.	Att lemna sjukvård åt arbetare vid Rottneros fabriker samt begravningshjälp åt såväl desse som deras hustrur.	Rottneros verkstadsarbetare.	1883 ^{28/4}	83	610	4,284	—	Styrelse af 3 medlemmar.	7)
Rottneros jordbruksarbetares sjuk- och begravningskassa.	Beredande af sjuk- och begravningshjälp.	Bruksegaren H. E. Montgomery.	1891 ^{18/1}	17	143	414	—	En styrelse.	8)

f) Pensionsfonder.

Löwenhielmiska donationsfonden.	Beredande af lifräntor.	Godsegaren Carl Löwenhielm.	1875 ^{15/8}	20	420	10,000	—	Pastor och kommunalnämndens ordförande i Nor.
von Echstedtska d:o.	D:o åt fattiga under året födda flickbarn i Grums.	Major J. von Echstedt.	1875 ^{23/4}	17	255	4,006	—	Kommunalnämnden i Grums.
Lindqvistska donationen.	2/3 af räntan insätts i lifränteanstalt till förmån för under året födda barn.	Hemmansegaren Lindqvist.	1876 ^{5/7}	3	15	710	—	»Kommunalstyrelsen» i Borgvik.
Lidénska pensionsfonden.	Att af räntan bereda pension åt 3 personer.	Kontraktsposten N. Lidén och hans hustru.	1854 ^{8/3}	3	110	2,200	—	Kommunalnämnden i Köla.

g) Pensionskassor.

Nordmark—Klaröfvens och Filipstads norra bergslags jernvägars pensions- samt enke- och pupillkassa.	Att bereda pension åt jernvägarnes tjenstemän och betjente samt deras enkor.	Jernvägarnes styrelse.	1883 nov.	6	971	129,123	—	Styrelsen för ifrågavarande jernvägar.	9)
---	--	------------------------	-----------	---	-----	---------	---	--	----

h) Andra stiftelser och inrättningar.

Anna Lovisa Berggrens stiftelse.	Till slöjdskola för flickor vid Saxån, till pauvres honteux inom Filipstads och Fernebo församlingar samt till stipendier vid läroverket i Filipstad.	Enkefru A. L. Berggren, född Vetterling.	1856 ^{11/12}	13	375	7,500	—	Filipstads och Fernebo kyrkoråd.
Liljestråleska donationen.	Att underhålla Liljestråleska familjegraven på Segerstads kyrkogård: öfverskottet af räntan utdelas för fattigvården inom Segerstad.	Fröken Karin M. Liljestråle.	1833 ^{18/12}	—	—	50	—	Kommunalnämnden i Segerstad.
Summa			—	721	9,544	314,811	4,500	

B. I Karlstads stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux o. dyl.

Wihelmska fonden.	Räntan får användas för allmänna fattigvården.	—	—	—	66	1,667	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Zanderska d:o.	D:o d:o.	—	—	—	60	1,500	—	D:o.
Sundbergska d:o.	Att understödja fattigvårdens arbetsanstalt.	Professorn P. Sundberg.	1853 ^{12/8}	—	800	33,948	—	D:o.
Lindqvistska d:o.	Räntan skall hvarje jul tilldelas i staden befutliga sjuka, sänsliggående fruntimmer.	Jungfru Johanna Lindqvist.	1863 ^{24/11}	3	22	550	—	D:o.
Tinglöfska d:o.	D:o d:o till 10 gamla, fattiga och sjuka personer.	Enkefru Sara K. Tinglöf.	1861 ^{11/9}	10	135	3,386	—	D:o.
Kjellmanska d:o.	D:o till 3 ogifta fruntimmer af pauvres honteux.	Mansell Johanna Kjellman.	1866 ^{7/7}	4	85	2,125	—	D:o.
Bergmanska d:o.	Räntan utdelas vid jul utan närmare föreskrift.	Handlanden C. Bergman.	1861 ^{20/6}	8	60	1,500	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1895		6. Stiftelsens storlek vid slutet af år 1895		7. Kapital. Kronor.	8. Deraf värde af fastigheter. Kronor.	9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.				
Wetterstenska fonden.	Räntan utdelas vid jul till medellösa borgarenskor och deras barn.	Eukan Kristina Wettersten.	—	9	48	1,200	—		—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Maria Larsdotters fond.	D:o d:o till 2 gamla och sjukliga tjänarinnor.	Jungfru Maria Larsdotter.	1877 ^{27/6}	2	20	500	—	D:o.	—		
Anstrinska fonden.	Af räntan utdelas hvarje jul-, påsk- och trefaldighetsafton 2 kronor till 5 fattiga, 2 män och 3 kvinnor.	Enkefru A. M. Anstrin.	1857 ^{15/6}	5	30	694	—	D:o.	—		
Larssonska d:o.	Räntan utdelas vid påsk till medellösa kvinnor.	Jungfru Lisa Larsson.	—	40	158	3,500	—	D:o.	—		
Clarholmska d:o.	* s af räntan utdelas vid julen till pauvres honteux.	Brukspatron M. C. Clarholm.	1842 ^{5/3}	13	164	6,214	—	D:o.	—		
Pauvres-honteux-fonden.	Räntan utdelas årligen till pauvres honteux.	Bildad genom sammanskott.	—	20	209	3,979	—	Landshöfdingen och biskopen.	—		
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>											
Föreningsdagens stipendiifond.	Premier vid folkskolan.	Genom sammanskott.	1864 ^{4/11}	—	79	2,214	—	Stadsfullmäktige.	—		¹⁰⁾
Vermländska barnavårdsföreningen.	Uppfostran af vanvårdade och ovårdade barn.	Landshöfding H. F. Oldevig, biskop C. A. Agard m. fl.	1846 ^{17/2}	10	613	92,697	—	Särskild styrelse.	—		
<i>c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.</i>											
Wähnermanska stipendiifonden.	Stipendier för testators slägt, dels vid universitet, dels vid skolan.	Kamrer P. Wähnerman.	1712 ^{12/7}	15	1,128	29,152	—	Domkapitlet.	—		
Romanska d:o.	Stipendier för studerande afkomlingar efter testators fader.	Landtmäteridirektör J. Roman.	1764 ^{24/7}	2	75	2,201	—	D:o.	—		
Norderska d:o.	Utdelas till läraren i musik och sång vid allmänna läroverket i Karlstad.	Professor Sv. Norder.	1834 ^{9/6}	1	150	4,276	—	D:o.	—		
Boströmska d:o.	Stipendier vid allmänna läroverket i Karlstad.	Borgmästaren Boströms enka Hedvig Bræmsköld.	1734 ^{18/4}	2	50	1,297	—	D:o.	—		
E. G. Geijers stipendiifond.	D:o d:o.	Styrelsen för en minnesvård öfver E. G. Geijer.	1855 ^{1/5}	1	75	1,955	—	D:o.	—		
Aurénska stipendiifonden.	D:o d:o.	Komminister J. Aurén.	1846 ^{30/7}	4	150	3,500	—	D:o.	—		
Hans Maj:t Konung Karl XV:s stipendiifond.	D:o d:o.	Insamling genom rektor Fr. Wallin.	1860 ^{2/5}	1	20	620	—	D:o.	—		
Matematiska premiefonden.	Premier vid d:o.	D:o genom lektor J. G. M. von Gegerfelt.	1860 ^{23/5}	1	75	1,788	—	D:o.	—		
L. F. Mellqvists stipendiifond.	Stipendier vid d:o.	Kyrkoherden L. F. Mellqvist.	1863 ^{28/1}	6	50	1,015	—	D:o.	—		
Renströmska stipendiifonden.	D:o d:o.	Grosshandlanden S. Renström.	1867 ^{27/5}	4	600	16,099	—	D:o.	—		
Sällskapsstipendiifonden.	D:o d:o.	Sammanskott i Karlstad.	1869 ^{8/7}	1	10	274	—	D:o.	—		
K. P. Bergmans stipendiifond.	D:o d:o.	Handlanden K. P. Bergman.	1861 ^{30/6}	1	72	2,063	—	D:o.	—		
B. A. Geijers d:o.	D:o d:o.	Brukspatron B. A. Geijer.	1873 ^{23/12}	1	120	3,219	—	D:o.	—		
J. von Echstedts d:o.	Stipendier åt teologie eller filosofie studerande vid universitet.	Major J. von Echstedt.	1875 ^{23/4}	3	340	9,204	—	D:o.	—		
S. D. Mellqvists d:o.	Stipendier vid skolan och universitet.	Vice pastor S. D. Mellqvist.	1852 ^{21/4}	61	1,553	48,304	—	D:o.	—		
C. O. Löwenhielms d:o.	Stipendier vid allmänna läroverket i Karlstad, med företrädesrätt för adliga ätten Löwenhielm.	Godsegaren C. O. Löwenhielm.	1875 ^{15/6}	2	220	5,417	—	D:o.	—		
A. F. Bergmans d:o.	Stipendier vid d:o.	Rådmanen A. F. Bergman.	1875 ^{28/4}	2	80	2,115	—	D:o.	—		
G. Lästboms d:o.	D:o d:o.	Bruksförvaltaren G. Lästbom.	1879 jan.	1	50	6,333	—	D:o.	—		
Jolénska stipendiinrättningen.	Understöd åt fattiga studerande.	Rektor A. F. Wessman.	1870 ^{25/11}	2	216	6,963	—	Läroverkskollegiet.	—		
Byströmska stipendiifonden.	D:o d:o.	Civilingeniör C. Byström.	1871 ^{13/6}	3	450	12,353	—	D:o.	—		
Domkapitlets premiefond.	Bokpremier.	Biskop C. H. Rundgren.	1875 ^{11/6}	1	18	539	—	D:o.	—		
Danielson-Löwenhielmska stipendiifonden.	Understöd åt studerande, som äro läraresöner.	Godsegaren D. Danielson.	1876 ^{1/6}	1	18	500	—	D:o.	—		
H. K. H. Kronprinsen, Hertigen af Vermland Oscar Gustaf Adolfs stipendiifond.	Understöd åt fattiga abituri.	H. M. Konungen.	1877 ^{21/1}	1	140	4,946	—	D:o.	—		
Gymnastikpremiiefonden.	Uppmuntran till skicklighet i gymnastik och målskjutning.	Vermlands förening för vapenöfning.	1879 ^{22/2}	6	60	1,668	—	D:o.	—		
Kjellmanska stipendiifonden.	Understöd åt fattiga studerande, som äro födda i Filipstad.	Regementsläkare Aug. Kjellman.	1882 ^{4/11}	—	—	1,859	—	D:o.	—		

Sundinska d:o. Fil. doktor Sven Hardins premiefond.	Understöd åt fattiga studerande. Belöning för skicklighet i naturalhistoria.	Bruksegaren August Sundin. Delegerade för anskaffande af en minnesvård å doktor Hardins graf.	1882 ²⁰ / ₅ 1886 ² / ₆	1 1	120 10	3,419 325	— —	D:o. D:o.
C. H. Collvins donationsfond. Lidbackska stipendiikassan.	Understöd åt fattiga studerande. Stipendier vid läroverket i Karlstad och understöd åt 5 fattiga enkör.	Possessionat C. H. Collvin. Rådman Paul Lidback.	1888 ¹¹ / ₆ 1786 ⁸ / ₈	1 9	50 118	6,142 16,355	— —	D:o. Magistraten och domkapitlet.
Mellqvistska stipendiefonden för undervisning i slöjd. Mellqvistska stipendiefonden för goda framsteg i studier. Norderska stipendiefonden.	Befrämjande af slöjdskicklighet. Stipendier för studerande vid praktiska eller s. k. lärda skolor samt vetenskapliga eller artistiska akademier. Stipendium åt yngling, som studerar vid bergs- eller teknisk skola.	Komminister S. D. Mellqvist. D:o. Maria Tingberg, född Salmodin.	1877 ¹² / ₃ 1874 ¹⁹ / ₂ 1839 ¹⁵ / ₄	4 4 1	545 500 75	10,924 10,503 1,569	— — —	Stadsfullmäktige. D:o. Länets hushållningssällskap.
Berggrenska d:o.	Att understödja en medellös studerande vid landtbruksinstitut, teknisk eller annan praktisk tillämpnings-skola.	Bruksegaren M. Th. Berggren.	1870 ²⁴ / ₁₁	1	50	1,167	—	D:o.

d) *Stiftelser för sjukvård.*

Sundströmska fonden.	Räntan utdelas nyårsafton till 3 obotligt sjuke handlande, enkör efter handlande, eller ock till 3 obotligt sjuka af hvilken klass fattiga som helst.	Handlanden C. G. Sundström.	1869 ³ / ₈	3	120	3,009	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Mellqvistska d:o.	Räntan användes endast för sjukas vård vid brunns- och badinrättning.	Pastor L. F. Mellqvist.	1835 ¹⁵ / ₈	8	50	1,246	—	D:o.

f) *Pensionsfonder.*

J. von Echstedts understödsfond. Enkehjpsfonden. Treprocentsfonden. Presterskapets understödsfond.	Pensioner åt enkör efter prestmäns, som tillhört Karlstads stift. Pensioner åt delegares enkör och barn. Pensioner åt prestenkör inom Karlstads stift. Understöd åt nödlidande prester och hjälp vid aflöning åt vikarier.	Majoren J. von Echstedt. Karlstads stifts prestmöte. Kunglig resolution. D:o.	1875 ²³ / ₄ 1685 ¹³ / ₈ 1877 ²⁶ / ₁₀ 1881 ²⁵ / ₈	6 47 49 4	450 1,334 168 272	13,729 30,862 3,530 19,396	— — — —	Domkapitlet. D:o. D:o. D:o.
---	---	--	---	--------------------	----------------------------	-------------------------------------	------------------	--------------------------------------

h) *Andra stiftelser och inrättningar.*

Bibelfonden. Biskopsfonden. Ahlmarkska donationen (man-göfonden). Gratifikationsfonden.	Bibelspridning inom Karlstads stift. Understöd åt nyvigde prestmän. Att beläcka förlusten på sådant arbete, som verkställs vid arbetsinrättningen. Gratifikationer åt ömma mödrar af den fattigare klassen, hvilka veterligen med ömhet omhulda sina barn.	Kungl. resolution. Biskop C. H. Rundgren. Grosshandlanden O. F. Ahlmark. D:o.	1869 ²⁰ / ₈ 1879 ¹ / ₂ 1869 ¹ / ₇ 1863 ¹⁰ / ₁₀	— 2 — —	1,470 36 — —	23,994 2,933 4,169 5,670	— — — —	Domkapitlet. D:o. Fattigvårdsstyrelsen. D:o.
		Summa	—	388	13,637	421,776	—	

C. I Kristinehamns stad.

a) *Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux o. dyl.*

Handelsföreningens understödsfond. Knidstedtska donationen. Stedtska donationsfonden. Marie Charlotte Nordeufelts understödsfond.	Räntan utdelas årligen vid jul till behöfvande personer inom samhället af handelsklassen. Årligt understöd till fattiga enkör inom staden. Räntan utdelas den 6 februari till de mest fattiga i Kristinehamns och Varnums församlingar. Att lemna understöd åt behöfvande i Kristinehamn, som icke hafva understöd af fattigvården.	Medlemmar af handelsföreningen. Enkefru Greta Lisa Knidstedt. Fru Maria Stedt. Stiftsfröken M. Ch. Nordenfelt.	1870 ¹⁷ / ₂ 1821 ¹³ / ₁₁ 1798 ²⁰ / ₂ 1867 ⁷ / ₆ o. 1881 ¹⁰ / ₈	4 4 2 18	40 38 7 983	1,000 750 113 15,208	— — — —	Kyrkorådet. D:o. Fattigvårdsstyrelsen. Borgmästare, pastor o. fattigvårdsstyrelsens ordförande.
--	--	---	--	-------------------	----------------------	-------------------------------	------------------	--

b) *Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.*

Doktor C. E. Bergs minne. Fader- och moderlösa barns kassa.	Att lemna beklädnad vid jul åt behöfvande, minderåriga, värlatade barn. Ett framtida barnhem för fattiga fader- och moderlösa barn inom Kristinehamns och Varnums församlingar.	Genom sammanskott. Obekant.	1879 ¹ / ₁₂ 1762 ²³ / ₅	6 —	65 —	1,200 12,053	— —	Fattigvårdsstyrelsen. Kyrkorådet.
--	--	--------------------------------	--	--------	---------	-----------------	--------	--------------------------------------

c) *Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.*

Fröken Matilda Aspelins donationsfond.	Ökande af undervisningsmaterielen i naturlära vid Kristinehamns elementarläroverk för flickor.	C. L. Aspelin.	1882 ¹⁴ / ₁₁	—	—	200	—	Styrelsen för läroverket.
--	--	----------------	------------------------------------	---	---	-----	---	---------------------------

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1895		Stiftelsens storlek vid slutet af 1895.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
Kristinehamns sparbanks stipendiefond.	Att understödja lärjungar vid Kristinehamns elementarläroverk för flickor.	Kristinehamns sparbank.	1885 ⁶ / ₆	3	75	1,500	—	Styrelsen för läroverket.	
NordenfELTSKA stipendiet.	Att understödja studerande vid Kristinehamns lägre allmänna läroverk, som läsa klassiska språk.	Enkefru Sophie Nordenfelt, född Wærn.	1872 ¹² / ₆	4	200	5,609	—	Läroverkskollegiet.	
Konung Oscars och drottning Sophias silfverbröllopsstipendium.	Att understödja deraf förtjente studerande vid elementarläroverket.	Stadsfullmäktige.	1883 ¹⁸ / ₁₀	2	50	1,133	—	D:o.	
d) Stiftelser för sjukvård.									
Berglii donationsfond.	Räntan användes till medikamenter åt stadens fattige.	Apotekaren Pehr Bergius.	1809 ²⁴ / ₅	—	18	300	—	Fattigvårdsstyrelsen.	13)
e) Sjuk- och begravningskassor.									
Kristinehamns mek. verkstads arbetspersonals sjuk- och begravningskassa.	Att lemna understöd vid sjukdoms- och dödsfall.	Verkstadsaktiebolaget.	1876	60	2,484	10,943	—	Bolagets styrelse.	14)
Kristinehamns första hundraförenings d:o.	D:o	Genom sammanskott.	1884 ⁵ / ₁	51	1,003	1,166	—	En styrelse.	15)
Kristinehamns arbetareförenings d:o.	D:o	Arbetareföreningen.	1870 ²⁸ / ₁	52	1,024	265	—	Arbetareföreningen.	16)
f) Pensionsfonder.									
Marie Charlotte Nordenfelts pensionsfond.	Pensioner åt 2 behöfvande ogifta fruntimmer af stiftarinuans släkt eller andra i Kristinehamn bosatta.	Stiftsfröken M. C. Nordenfelt.	1867 ⁷ / ₈ o. 1881 ¹⁰ / ₈	2	336	9,200	—	Borgmästare, pastor o. fattigvårdsstyrelsens ordf.	
Sjömansfonden.	Att lemna understöd åt i Kristinehamn bosatta fattiga skeppare och sjömän eller deras enkor och barn.	Sammanskott af sjöfarande.	1871 ¹⁰ / ₁	2	70	1,414	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
g) Pensionskassor.									
Östra Vermlands jernvägs kapitalförsäkringskassa.	Kapitalförsäkring åt afgående tjänstemän och betjente vid jernvägen eller deras enkor och minderåriga barn.	Jernvägsaktiebolaget.	1883 ⁷ / ₆	2	3,786	64,606	64,097	Jernvägsaktiebolagets styrelse.	17)
Mora—Venerns jernvägs d:o.	D:o d:o vid Mora—Venerns jernväg.	D:o.	1891 ¹ / ₇	—	—	28,514	—	D:o.	18)
h) Andra stiftelser och inrättningar.									
Nilssonska donationsfonden.	Att understödja fattiga barn och fattiga sjuka, stadens arbetsinrättning och folkskolor.	Vågmästaren Olof Nilsson.	1849 ²⁸ / ₈	—	2,350	93,387	30,700	Af kommunen utsedd styrelse.	
		Summa	—	212	12,529	248,561	99,797		
D. I Filipstads stad.									
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux o. dyl.									
Mitanders donation.	Understöd till fattiga arbetare och deras enkor.	Bruksegaren N. Mitander.	183.	18	90	1,500	—	Stadsfullmäktige.	
Anders Hinderssons fond.	Understöd åt stadens fattiga.	Jordbrukaren A. Hindersson.	1876 ⁶ / ₅	24	90	1,500	—	D:o.	
C. O. Nysells d:o.	Understöd till 25 arbetskarlars enkor i Filipstad.	Handlanden C. O. Nysell.	1878 ²⁸ / ₁	25	450	10,000	—	D:o.	
Filipstads fruntimmersförening.	Understöd åt behöfvande fruntimmer.	Kan ej uppgifvas.	—	15	745	20,328	—	En vald styrelse.	
Sundqvistska fattigvårds- och arbetsanstalten.	Att bereda arbete och underhåll åt fattiga inom staden.	A. L. Sundqvist och hans hustru Katrina Sundqvist.	1874 ¹⁸ / ₇	—	—	62,900	62,900	Fattigvårdsstyrelsen, kyrkoherden och borgmästaren.	
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.									
Filipstads barnavårds- och arbetsinrättning.	Undervisning i slöjd för flickor från folkskolan.	Enskildes donationer.	1852 ²¹ / ₁₂	—	—	46,209	46,513	Styrelse, utsedd af stadsfullmäktige.	

Fagerbergska stiftelsen. Wennerstenska donationen.	Två stipendier vid stadens folkskola. Att uppfostra 4, de mest fattiga torparebarn å stadens grund.	Handlanden K. J. Fagerberg. Rådman M. Wennersten och hans hustru, f. Samselius.	1866 ^{25/1} 1791 ^{5/9}	2 4	70 20	2,000 490	— —	Filipstads skolråd. Filipstads och Fernebo kyrkoråd.	
<i>c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Nils Mitanders stipendiefond.	Stipendiefonder.	Bruksegaren N. Mitander och hans hustru, född Sundberg.	1839 ^{15/7}	2	58	1,250	—	Filipstads och Fernebo kyrkoråd.	
Fjerde-oktober-stipendiet eller den s. k. skolunderstödsfonden.	Ett stipendium vid elementarskolan eller till kläder åt fattiga barn i folkskolan.	Obekant.	1876 ^{4/10}	1	40	1,000	—	Filipstads skolråd.	
Hermelinska stiftelsen.	Tre stipendier vid Filipstads skola.	Statsekreteraren Olof Hermlin.	1707 ^{15/8}	3	44	970	—	Filipstads och Fernebo kyrkoråd.	
Karl Fagerbergs premiefond.	Två stipendier vid »Filipstads skola».	Bokhållaren K. J. Fagerberg.	1866 ^{28/1}	2	100	2,000	—	Filipstads läroverkskollegium.	
A. L. Sundqvists stipendiefond.	Stipendier åt lärjungar vid Filipstads elementarskola.	Bruksegaren A. L. Sundqvist.	1879 ^{13/3}	5	75	1,500	—	D:o.	
Kjellmanska fonden.	Stipendium åt en i Filipstad född, flitig och sedlig yngling, som begagnar läroverkets undervisning.	Regementäläkaren Aug. Kjellman.	1882 ^{4/11}	1	50	1,000	—	D:o.	
Tjugoårsta-jauuarifonden.	Att af årliga räntan tilldela flitiga lärjungar i Filipstads elementarskola för flickor premier.	Tillskott af stadens invånare.	1889	10	25	500	—	Skolans styrelse.	
<i>d) Stiftelser för sjukvård.</i>									
Axel Nordströms minne.	Anskaffande af en sjuksköterska.	Eukefru E. Nordström.	1894 ^{20/11}	—	—	5,205	—	Stadsfullmäktige.	
<i>e) Sjuk- och begravningskassor.</i>									
Filipstads handverksidkares sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	Flera handverkare.	1876 ^{1/8}	2	15	3,335	—	Styrelse af 4 ledamöter.	
<i>f) Pensionsfonder.</i>									
Sundqvistska fonden.	Understöd till 2 enkör af handverks- och 2 af handelsklassen.	Bruksegaren A. J. Sundqvist.	1863 ^{13/11}	4	75	1,735	—	D:o.	
Vermlands och Dals brukshjettjenings enke- och pupillkassa.	Att utdela pensioner till enkör efter aflidne delegare samt lemna tillfälligt understöd till de delegare, som kommit deraf i behof.	Bergmästaren Frans von Scheele.	1826	27	1,775	58,402	—	En styrelse.	
<i>g) Pensionskassor.</i>									
Filipstads handverksidkares pensions- och understöds-kassa.	Pensioner åt fattiga handverkare och deras enkör.	Flera handverksidkare i Filipstad.	1866 ^{20/10}	25	500	10,864	—	Styrelse af 5 personer. ¹⁹⁾	
<i>h) Andra stiftelser och inrättningar.</i>									
Belöninganstalten förtjensthjon inom Filipstads stad och bergslag.	Att utdela belöningar för långvarig och trogen tjänst i förening med ett sedligt och godt uppförande.	Provisialläkaren doktor P. G. V. Palliu.	1868	45	665	23,519	—	En styrelse.	
				Summa	—	215	4,887	256,207	62,900

A n m ä r k n i n g a r .

¹⁾ Frälseränta af ^{1/2} mantal Prestbol. — ²⁾ År 1895 inflöto i årsafgifter 1,113 kr. — ³⁾ D:o 882.75 kr. — ⁴⁾ D:o 271.25 kr. — ⁵⁾ D:o 74.25 kr. — ⁶⁾ D:o 297.50 kr. — ⁷⁾ D:o 1,878.45 kr. — ⁸⁾ D:o 439.25 kr. — ⁹⁾ D:o 3,428 kr. — ¹⁰⁾ En i förra femårsberättelsen här upptagen stiftelse vid namn Grefve Pontus von Rosens gäfvna öfverlemnades under år 1894 till »Föreningen för sinnesslöa barns vård» som bidrag till nybyggnad och anskaffande af inventarier för föreningens

idiotskola och utgjorde då 9,170.89 kr. — ¹¹⁾ I förestående kapitalbehållning ingår värdet å manglar med 1,800 kr. — ¹²⁾ Ingen utdelning under år 1895. — ¹³⁾ Årliga räntan ingår till fattigvården, som bekostar medikamenter åt stadens fattige. — ¹⁴⁾ År 1895 inflöto i delegareafgifter 1,728 kr. — ¹⁵⁾ D:o 1,169 kr. — ¹⁶⁾ D:o 724 kr. — ¹⁷⁾ D:o 1,914 kr. — ¹⁸⁾ D:o 2,725 kr. — ¹⁹⁾ D:o 36 kr.

